

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ORTAOKULA DEVAM EDEN ÇOCUKLARIN SOSYODEMOGRAFİK
ÖZELLİKLERİ İLE AKRAN ZORBALIĞI DAVRANIŞI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İrem DÜZGÜN

Psikoloji Anabilim Dalı
Psikoloji Bilim Dalı

Ocak, 2020

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ORTAOKULA DEVAM EDEN ÇOCUKLARIN SOSYODEMOGRAFİK
ÖZELLİKLERİ İLE AKRAN ZORBALIĞI DAVRANIŞI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İrem DÜZGÜN
(Y1612.272004)

Psikoloji Anabilim Dalı
Psikoloji Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Sinem GÖNENLİ TOKER

Ocak, 2020

ONAY FORMU

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Psikoloji Anabilim Dalı Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı Y1612.272004 numaralı öğrencisi İrem DÜZGÜN'ün "Ortaokula Devam Eden Çocukların Sosyodemografik Özellikleri İle Akran Zorbalığı Davranışı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 06.12.2019 tarihli ve 2019/02 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Tezli Yüksek Lisans tezi 07.01.2020 tarihinde kabul edilmiştir.

<u>Unvan</u>	<u>Adı Soyadı</u>	<u>Üniversite</u>	<u>İmza</u>
ASIL ÜYELER			
Danışman	Dr. Öğr. Üyesi	Sinem GÖNENLİ TOKER	İstanbul Aydın Üniversitesi
1. Üye	Prof. Dr.	CebraİL KISA	İstanbul Aydın Üniversitesi
2. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Mehmet Zeki İLGAR	Biruni Üniversitesi
YEDEK ÜYELER			
1. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Mesut YAVUZ	İstanbul Aydın Üniversitesi
2. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Esengül KAYAN	İstanbul Gelişim Üniversitesi

ONAY

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Ortaokula Devam Eden Çocukların Sosyodemografik Özellikleri İle Akran Zorbalığı Davranışı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (/ /2020)

İrem DÜZGÜN

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde değerli bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan, yol gösteren danışman hocam Doç. Dr. Sinem Gönenli TOKER'e, Eğitimim sırasında emeği geçen ve katkısı olan tüm hocalarıma, Araştırmanın yapıldığı okullarda tez uygulamaları sırasında destekleyici tutumlarından dolayı okul yöneticilerine, öğretmenlerine, araştırmaya katılan tüm öğrencilere, Tüm hayatım boyunca bana her zaman güvenen, sevgisini ve desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen, tüm adımlarımda ve kararlarımda her zaman arkamda duran sevgili aileme, Tez sürecinde yardımlarını esirgemeyen bu zorlu süreçte desteklerini içtenlikle hissettiğim Hediye ARIÖZ'e ve Esra BİRLİK'e, Hem eğitim hem de sosyal hayatımda bana destek olan, güç veren ve yanımda olmaktan hiç vazgeçmeyen tüm arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ederim.

Ocak, 2020

İrem DÜZGÜN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
ÇİZELGE LİSTESİ.....	viii
ŞEKİL LİSTESİ.....	x
ÖZET.....	xi
1. GİRİŞ	1
2. İLGİLİ LİTERATÜR.....	4
2.1 11-14 Yaş (Ön Ergenlik Dönemi) Gelişim Özellikleri	4
2.1.1 Fiziksel gelişimi	5
2.1.2 Cinsel gelişimi.....	5
2.1.3 Bilişsel gelişimi.....	6
2.1.4 Sosyal-duygusal gelişimi	6
2.1.5 Ahlak gelişimi	7
2.2 Saldırganlık, Şiddet ve Zorbalık.....	7
2.2.1 Zorbalığın tanımı.....	8
2.2.2 Zorbalığın türleri	9
2.2.3 Zorbalığın nedenleri.....	10
2.2.3.1 Ailesel nedenler.....	11
2.2.3.2 Kişisel nedenler	12
2.2.3.3 Okul ile İlgili Nedenler	13
2.2.4 Akran zorbalığı gösteren (Zorba) Çocukların Özellikleri ve Sonuçları....	13
2.2.5 Akran zorbalığına maruz kalan (Kurban) Çocukların Özellikleri ve Sonuçları.....	15
2.3 Konuyla İlgili Yapılan Çalışmalar	16
2.3.1 Yurt içinde yapılan çalışmalar	16
2.3.2 Yurt dışında yapılan çalışmalar.....	18
3. YÖNTEM.....	21
3.1 Araştırmanın Modeli	21
3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	21
3.3 Veri Toplama Araçları	23
3.3.1 Sosyodemografik form.....	23
3.3.2 Akran zorbalığı belirleme ölçeği ergen formu	24
3.4 Verilerin Toplanması.....	25
3.5 Verilerin Analizi.....	26
4. BULGULAR VE YORUMLAR	27
4.1 Sosyodemografik Bilgilere İlişkin Bulguların Dağılımı	27
4.2 Sosyodemografik Bilgilerin Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma İlişkisi (Kurban) ve Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular	32
5. TARTIŞMA	63

6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	74
6.1 Sonuçlar.....	74
6.2 Öneriler.....	77
KAYNAKLAR	80
EKLER.....	85
ÖZGEÇMİŞ.....	96

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1: Öğrencilerin Yaşa Göre Dağılımı.....	22
Çizelge 3.2: Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı	22
Çizelge 3.3: Öğrencilerin Sınıfa Göre Dağılımı	22
Çizelge 3.4: Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımı	23
Çizelge 3.5: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) Ölçeğinin İç Tutarlılığı	25
Çizelge 3.6: Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Ölçeğinin İç Tutarlılığı	25
Çizelge 4.1: Öğrencilerin Anne Eğitimine Göre Dağılımı	27
Çizelge 4.2: Öğrencilerin Baba Eğitimine Göre Dağılımı.....	28
Çizelge 4.3: Öğrencilerin Anne Babasının Hayatta Olma Durumuna Göre Dağılımı	28
Çizelge 4.4: Öğrencilerin Sahip Olduğu Kardeş Sayısına Göre Dağılımı.....	29
Çizelge 4.5: Sürekli İlaç Kullanımınızı Gerektiren Hastalığınız Var Mı? Sorusunun Dağılımı.....	29
Çizelge 4.6: Öğrencilerin Algılanan Başarı Düzeyine Göre Dağılımı	29
Çizelge 4.7: Psikiyatrik Rahatsızlığınız Var Mı? Sorusunun Dağılımı.....	30
Çizelge 4.8: Psikiyatrik İlaç Kullanıyor Musunuz? Sorusunun Dağılımı	30
Çizelge 4.9: Psikolojik Destek Aldınız Mı? Sorusunun Dağılımı.....	30
Çizelge 4.10: Öğrencilerin Anne Babasının Birliktelik Durumuna Göre Dağılımı ..	31
Çizelge 4.11: Öğrencilerin Algıladığı Anne Baba Tutumuna Göre Dağılımı	31
Çizelge 4.12: Düzenli Olarak Katıldığınız Kurs, Sosyal Aktivite, Sportif Faaliyet Var Mı? Sorusunun Dağılımı	31
Çizelge 4.13: Öğrencilerin Katıldıkları Kurs, Sosyal Aktivite, Sportif Faaliyetlere Göre Dağılımı.....	32
Çizelge 4.14: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Sıklığı ile Yaş Arasındaki İlişki.....	32
Çizelge 4.15: Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Alt Ölçekleri ile Yaş Arasındaki İlişki	33
Çizelge 4.16: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) Alt Ölçekleri ile Yaş Arasındaki İlişki.....	34
Çizelge 4.17: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Sıklığına Göre Cinsiyetin Karşılaştırılması.....	35
Çizelge 4.18: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Alt Ölçeklerine Göre Cinsiyetin Karşılaştırılması.....	36
Çizelge 4.19: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Algılanan Başarı Düzeyinin Karşılaştırılması	37
Çizelge 4.20: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Alt Boyutlarına Göre Algılanan Başarı Düzeyinin Karşılaştırılması	38

Çizelge 4.21: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Psikiyatrik Rahatsızlığın Karşılaştırılması ...	41
Çizelge 4.22: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Alt Ölçeklere Göre Psikiyatrik Rahatsızlığın Karşılaştırılması	42
Çizelge 4.23: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Psikolojik Desteğin Karşılaştırılması	44
Çizelge 4.24: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Alt Ölçeklerine Göre Psikolojik Desteğin Karşılaştırılması....	45
Çizelge 4.25: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Düzenli Sosyal Aktiviteye Katılmanın Karşılaştırılması	46
Çizelge 4.26: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Alt Ölçeklerine Göre Düzenli Sosyal Aktiviteye Katılmanın Karşılaştırılması	47
Çizelge 4.27: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Okulların Karşılaştırılması	49
Çizelge 4.28: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Anne Babanın Hayatta Olmasının Karşılaştırılması	51
Çizelge 4.29: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Alt Ölçeklerine Göre Anne Babanın Hayatta Olmasının Karşılaştırılması	52
Çizelge 4.30: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Sınıf Düzeylerinin Karşılaştırılması	54
Çizelge 4.31: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Alt Ölçeklerine Göre Sınıf Düzeylerinin Karşılaştırılması	55
Çizelge 4.32: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Anne-Baba Birlikteliğinin Karşılaştırılması.	57
Çizelge 4.33: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Kardeş Sayısının Karşılaştırılması	58
Çizelge 4.34: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Algılanan Anne Baba Tutumunun Karşılaştırılması	58
Çizelge 4.35: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Anne Eğitiminin Karşılaştırılması.....	59
Çizelge 4.36: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Baba Eğitiminin Karşılaştırılması	60
Çizelge 4.37: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Sürekli İlaç Kullanımını Gerektiren Hastalığın Karşılaştırılması	61
Çizelge 4.38: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Psikiyatrik İlaç Kullanımının Karşılaştırılması	61

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1: Saldırganlık, Şiddet ve Zorbalık Kavramları Arasındaki İlişki..... 8

ORTAOKULA DEVAM EDEN ÇOCUKLARIN SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ İLE AKRAN ZORBALIĞI DAVRANIŞI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, ortaokul öğrencileri arasında akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığı ile sosyodemografik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın örneklemini İstanbul ili Üsküdar, Ümraniye ve Kadıköy ilçelerindeki rastgele seçilen 5 devlet ortaokulu öğrencileri oluşturmuştur. Araştırma 6, 7 ve 8. sınıfa devam eden 937 (434'ü kız, 503'ü erkek) ortaokul öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığının belirlenmesi için "Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu" (Ayas ve Pişkin, 2015) kullanılmıştır. Sosyodemografik özelliklerinin belirlenmesi için araştırmacı tarafından hazırlanan "Sosyodemografik Form" kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizlerinde NCSS (Number Cruncher Statistical System) 2007 (Kaysville, Utah, USA) programı kullanılmıştır. Gruplar arası farklılaşmaların değerlendirilmesinde Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Değişkenler arası ilişkilerin değerlendirilmesinde Pearson Korelasyon analizi uygulanmıştır. Anlamlılık, $p < 0.01$ ve $p < 0.05$ düzeylerine göre değerlendirilmiştir. Amaca yönelik analizler sonucunda, akran zorbalığı gösterme sıklığı yaş, algılanan başarı düzeyi, psikiyatrik rahatsızlık, düzenli sosyal aktivite, anne-babanın hayatta olması, sınıf seviyesi ve okula göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiştir. Akran zorbalığına maruz kalma sıklığı ise yaş, algılanan başarı düzeyi, psikiyatrik rahatsızlık, psikolojik destek, düzenli sosyal aktivite, sınıf seviyesi ve okula göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiştir. Yapılan bu araştırmada, yaş arttıkça akran zorbalığına maruz kalma (kurban) ve akran zorbalığı gösterme (zorba) sıklığında azalma olduğu bulunmuştur. Düzenli sosyal aktiviteye katılmayan grubun akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığı katılan gruba göre yüksek bulunmuştur. Aynı zamanda, akran zorbalığına maruz kalma (kurban) ile akran zorbalığı gösterme (zorba) arasında çok yüksek düzeyde ve pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Akran zorbalığına maruz kalma sıklığı arttıkça zorbalık gösterme davranışının da arttığı görülmektedir. Akran zorbalığı gösterme (zorba) ve akran zorbalığına maruz kalma (kurban) sıklığının cinsiyet, anne-baba eğitim seviyesi, anne-baba birliktelik durumu, kardeş sayısı, algılanan anne-baba tutumu, ilaç kullanımını gerektiren hastalık ve psikiyatrik ilaç kullanımına göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Elde edilen bulgular ilgili literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Akran zorbalığı, ergen, sosyodemografik özellikler*

EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN SOCIODEMOGRAPHIC ATTRIBUTES AND PEER BULLYING BEHAVIOR OF SECONDARY SCHOOL CHILDREN

ABSTRACT

The aim of this research is to examine the relationship between the prevalence of peer bullying and peer victimization and sociodemographic attributes among secondary school students. The sample of the study consisted of 5 randomly selected state secondary school students in Üsküdar, Ümraniye and Kadıköy districts of İstanbul. The study was carried out on 937 (434 female, 503 male) secondary school students attending 6th, 7th and 8th grade. In the research, "Peer Bullying Scale Adolescent Form" (Ayas and Pişkin, 2015) was used to determine the prevalence of peer bullying and peer victimization. Sociodemographic Form prepared by the researcher was used to determine the sociodemographic characteristics. NCSS (Number Cruncher Statistical System) 2007 (Kaysville, Utah, USA) program was used in the analysis of the data obtained in the research. Mann Whitney U Test and Kruskal Wallis H test were used to evaluate the differences between the groups. Pearson Correlation analysis was applied to evaluate the relationships between variables. Significance was evaluated according to $p < 0.01$ and $p < 0.05$ level. As a result of the goal-directed analyzes, the prevalence of peer bullying has differed from statistically significantly according to age, perceived success level, psychiatric disorder, regular social activity, parents' survival, class level and school. The incidence of peer victimization has differed from statistically significantly according to age, perceived success level, psychiatric disorder, psychological support, regular social activity, class level and school. In this study, it was found that the incidence of peer victimization (victim) and peer bullying (bully) decreased with increasing age. The incidence of peer bullying and peer victimization of the group who did not participate in the regular social activities were higher than the group who participated in the social activities. At the same time, a very high and positive correlation was found between peer victimization (victim) and peer bullying (bully). As the incidence of peer bullying increases, bullying behavior also increases. It was found that the incidence of peer bullying (bully) and peer victimization (victim) did not differ significantly according to gender, parental education level, parental comitative, number of siblings, perceived parental attitude, illness requiring drug use and psychiatric drug use. The findings were discussed within the framework of the relevant literature.

Key Words: *Peer Bullying, adolescent, sociodemographic attributes*

1. GİRİŞ

Son yıllarda ülkemizde ve yurtdışında yapılan araştırmalarda okullarda akran zorbalığı uygulama ve akran zorbalığına maruz kalmanın sık rastlanan, sonuçları açısından tehlikeli ve önlem alınması gereken bir konu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Örneğın, Baldry ve Farrington'ın 2000 yılında İtalya' da yaptıkları araştırmaya 11-14 yaşlarındaki 238 öğrenci katılmış olup katılımcıların yarısından fazlası son 3 ay içinde zorbalık yaptıklarını ve neredeyse yarısı da zorbalığa maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Seals ve Young'ın (2003) yedinci ve sekizinci sınıfta okuyan 454 öğrenciyle yaptıkları çalışmada, öğrencilerin % 24'ü zorbalık içeren davranışlara bulaştıklarını ifade etmişlerdir. İngiltere'de yaşları 11-16 arası değışen çocuklarla yapılan bir diğer çalışmada ise katılımcıların yaklaşık %75'i okul yıllarında akran zorbalığına maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir (Glover, Gough, Johnson ve Cartwright, 2000). Zorbalık konusunda yapılan/yapılacak bu araştırmaların okullardaki akran zorbalığı davranışlarının ve neden olduğu sorunların önlenmesi veya azaltılması konusunda yararlı olabileceğı düşünölmektedir (Akt. Atalay, 2010).

Akran zorbalığına maruz kalmanın çocukların fiziksel ve psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkilediğı görölmektedir. Zorbalığa uğramanın uyku, yeme bozuklukları, baş ve mide ağrısı, dikkat sorunları gibi fiziksel etkilerinin yanında; travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, öz saygıda düşöklük, kaygı, intihar riskinin artması, saldırganlıkta artma gibi psikolojik etkilerinin de olduğu Totan ve Yöndem (2007)'in yapmış olduğu araştırmalarda ifade edilmektedir (Akt. Ünaldı, 2017).

Saldırgan davranışlar gösteren çocukların aslında daha öncesinde yaşamış oldukları travmatik olaylar sonucunda çaresizliğe düştüğü bunu da yine şiddet göstererek bastırmaya çalıştıkları, zamanla ortamda kurban rolündeki kişinin zorba rolüne girebildiğı, şiddetin ortamda sürekli dönüştüğü görölmektedir. Bu nedenle birçok faktörün etki ettiğı zorbalık davranışları hakkında ayrıntılı araştırmalar yapılmasının faydalı olacağı düşünölmektedir (Ünaldı, 2017).

Yapılan araştırmalarda, aile içi ilişkilerin çocuğun zorbalık davranışı gösterme ve maruz kalmada önemli bir faktör olduğu görülmektedir. ocuk tarafından aile içindeki ilişkinin sıcak olduğunun düşünülmemesi ve anne babanın fazla kontrolcü olduğunun düşünülmesinin akran zorbalığı gösterme sıklığını arttırdığı, akran zorbalığına maruz kalan çocukların ailelerinin ise daha az reddedici tutum sergilediği bulunmuştur (Olweus, 1993; Rıcan, Klicperova ve Koucka, 1993).

1.1. Amaç

Bu araştırmanın amacı, ortaokula devam etmekte olan 6,7 ve 8. sınıf ğrencilerinin akran zorbalığı gösterme (zorba) ve akran zorbalığına maruz kalma (kurban) sıklığının sosyodemografik özellikler ile ilişkisinin incelenmesidir.

1.2. nem

Zorbalık davranışı göstermek ve zorbalığa maruz kalmak çocukların gelişimlerini engellemekle birlikte birçok soruna neden olmaktadır. Son yıllarda okullarda çocuklar arasında yaşanan şiddet, zorbalık ve saldırganlık davranışlarını incelemek ve bu davranışları önlemek için birçok çalışma yapılmıştır. Yurt dışında bu konuda çok sayıda çalışma varken ülkemizde bu konuda yapılan çalışmalar son yıllarda artış göstermiştir. Ortaokula devam eden çocuklarda akran zorbalığı davranışının ilişkili olduğu ve farklılık gösterdiği faktörlerin tespit edilmesinin özel koruyucu önlemler geliştirmesi açısından önemli olduğu dşnlmektedir.

1.3. Temel Problem

Ortaokula devam eden çocukların sosyodemografik özellikleri ile akran zorbalığı davranışı arasında ilişki var mıdır?

1.4. Alt Problemler

1)Ortaokula devam eden çocuklarda akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığı yaş ile ilişkili midir?

2)Ortaokula devam eden çocuklarda akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığı cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

3)Ortaokula devam eden çocuklarda akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığı okul başarisına göre farklılık göstermekte midir?

4)Ortaokula devam eden çocuklarda akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığı anne-babanın birliktelik durumuna göre farklılık göstermekte midir?

5)Ortaokula devam eden çocuklarda akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığı algılanan anne-baba tutumuna göre farklılık göstermekte midir?

6)Ortaokula devam eden çocuklarda akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığı psikiyatrik tanı ve tedavi alıp almadığına göre farklılık göstermekte midir?

7)Ortaokula devam eden çocuklarda akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığı psikolojik destek alıp almadığına göre farklılık göstermekte midir?

8)Ortaokula devam eden çocuklarda akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığı çocuğun sosyal faaliyetlere katılımına göre farklılık göstermekte midir?

1.5. Varsayımlar

Katılımcıların kendilerine sorulan soruları anlayarak doğru cevaplar verdikleri, araştırmada kullanılan ölçeğin akran zorbalığını ölçmede etkili olduğu, uygulanan örneklemin evreni temsil edebildiği varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Araştırmanın İstanbul ili ile sınırlandırılması, belirlenen bölgelerdeki ortaokula devam eden öğrencilere uygulanması, öğrencilerde akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığının Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu'nun, öğrencilerin sosyodemografik özelliklerin belirlenmesi için araştırmacı tarafından oluşturulan Sosyodemografik Form'un uygulanarak ölçülmesi ve çalışmanın sonuçlarının yalnızca akademik amaçlar için kullanılması araştırmanın sınırlılıklarıdır.

2. İLGİLİ LİTERATÜR

2.1 11-14 Yaş (Ön Ergenlik Dönemi) Gelişim Özellikleri

Ergenlik dönemi, insan gelişiminin en hızlı olduğu, bedensel, bilişsel, cinsel ve duygusal alanlardaki gelişimle birlikte psiko-sosyal olgunlaşmanın olduğu, kimlik duygusunun ve sosyal üretkenliğin kazanılmaya başlandığı aynı zamanda genç erişkin rolüne hazırlanıldığı bir gelişim dönemidir (Özdemir O, Özdemir PG, Kadak MT& Nasıroğlu, 2012).

UNESCO eğitime devam eden, herhangi bir yerde çalışmayan, kendi evi olmayan insanı 'genç' olarak tanımlamıştır. Gençliğin kaç yaşında başladığı ve son bulduğu ile ilgili bilgiler çeşitli kaynaklarda farklılık göstermektedir. UNESCO'ya göre gençlik dönemi, 15-25 yaşlarını kapsarken Birleşmiş Milletler Örgütü'ne göre bu dönem 12-25 yaşlarını kapsamaktadır (Akt. Kulaksızoglu, 1998). Yörükoğlu'na göre ergenlik; çocukluk ve yetişkinlik dönemi arasındaki ruhsal olarak olgunlaşma, gelişme, hayata hazırlanma dönemi olarak görülmekte ve bu dönem 12-21 yaşları arasını kapsamaktadır (Yörükoğlu, 2007).

Ergenlik döneminin başlangıcı ve sonu ileri sürülen yaş sınırlamaları kaynaklara göre farklılık göstermektedir. Ergenlik çeşitli kaynaklarda kendi içerisinde 3 döneme ayrılarak incelenebilmektedir. Yavuzer ergenliği 12-14 yaşlarını erken ergenlik, 15-17 yaşlarını orta ergenlik, 18-21 yaşları geç ergenlik olarak 3 ayırmış, yetişkinliğe geçişin başlangıcı sayılan 15-24 yaşları da gençlik olarak adlandırılmıştır (Yavuzer, 2009). UNICEF (2011) ergenliği erken ergenlik (10-14 yaşları) ve geç ergenlik (15-19 yaşları) dönemleri olarak ikiye ayırmıştır.

Pawlowski ve Hamilton (2008) yaptıkları çalışmalarda erken ergenlik, orta ergenlik ve geç ergenlik olmak üzere ergenliği üç dönemde incelemiştir (Akt. Gözcü Yavaş, 2012). Ergin ve Köseoğlu (2016) da ergenliğin ilk ve son yılları arasında önemli farklılıklar olduğunu söylemiş ve ergenliği; ön ergenlik (erinlik), orta ergenlik, son ergenlik (gençlik) olarak üç alt başlığa ayırmıştır.

Bu çalışma ortaokul 6.sınıf, 7.sınıf ve 8.sınıfa devam eden öğrenciler ile yapılmış olup, 10-15 yaş grubunu kapsamaktadır. Çalışmaya katılan çocukların gelişim dönemi olarak ön ergenlik (erken ergenlik) döneminde oldukları düşünülmektedir.

2.1.1 Fiziksel gelişimi

Erken ergenlik döneminde fiziksel ve davranışsal değişimlerin hızlı olduğu belirtilmektedir. Ergenlerin bu dönemde en fazla ilgilendikleri şeyin bedenleri olduğu, hızlı fiziksel gelişime uyum sağlama ve bunlarla baş etmeye çabaladıkları görülmektedir (Derman, 2008).

Doğum öncesi ve sonrası dönemden sonra en hızlı gelişimin yaşandığı dönem ön (erken) ergenlik dönemi olup, fiziksel gelişim açısından kritik bir dönemdir. Bebeklikten sonra hızı yavaşlayan büyüme, ön ergenlikte tekrar hızlanır, bu dönem boy uzamasının da bebeklikten sonra en hızlı olduğu dönemdir. Bedenin hızlı büyümesine bağlı olarak koordinasyon bozukluğu ve sakarlık ortaya çıkabilmekte, bu durum beden dengeye ulaştığında düzene girmektedir (Ergin ve Köseoğlu, 2016).

2.1.2 Cinsel gelişimi

Ön ergenlikte cinsel organların gelişimi bedensel gelişimde de olduğu gibi kızlarda daha erken yaşlarda başlamakla birlikte başlangıç konusunda, bireysel ayrılıklar da bulunmaktadır. (Kulaksızoğlu, 1998).

Ön ergenlik döneminde birincil cinsiyet organlarının ve ikincil cinsiyet özelliklerinin geliştiği görülmektedir. Birincil cinsiyet organları üreme işlevini sağlayan organlar olup, ikincil cinsiyet özellikleri ise üreme ile ilgili olmamakla birlikte cinsiyete özgü görünüm kazanılmasını sağlayan özelliklerdir (Ergin ve Köseoğlu, 2016).

Ön ergenlik döneminde fiziksel gelişim hızlanmakta, aynı zamanda gelişmekte olan ikincil cinsiyet özellikleri üreme olgunluğunun başladığını göstermektedir. Genç de kendini toplum içerisinde kız veya erkek olarak algılamaya başlamakta, cinsiyet rollerini içselleştirmektedir. Değişen beden görünümü, dürtülerin artması ve cinsiyet rollerinin içselleştirilmesi ile cinsel kimlik oluşumu tamamlanmaktadır (Derman, 2008).

2.1.3 Bilişsel gelişimi

Bilişsel gelişimde de diğer gelişim alanları gibi erken ergenlik döneminde büyük değişimler görülmektedir. Jean Piaget'nin bilişsel gelişim kuramında on bir yaşında başlayan bu döneme soyut işlemler dönemi denmektedir. Ergenlerde soyut düşüncenin ortaya çıkması bir süreç gerektirir, bu süreçte somut yaşantıların dışında mantıksal fikir yürütme, hipotetik düşünme kapasitesini geliştirme, yavaş bir şekilde ilerlemektedir. Soyut düşünce geliştikçe ergenler daha önce düşünmedikleri kavramların farkına varmaya, felsefe, din, politika, ölüm ve zaman gibi soyut kavramlar üzerinde yoğunlaşmaya, bununla birlikte gelecekle ilgili kaygı duymaya başlarlar (Derman, 2008).

Bu dönemde toplumun yapısı, değerleri, inançları ergenin ilgisini çekmekte, bir olayın değişik yollarını görebilmekte ve bilgiyi soyut olarak iletebilmektedir. Ergenin soyut işlemleri yapabilmesi için uyarıcı bir çevrenin bulunması da önemlidir (Ömeroğlu ve Kandır,2005).

2.1.4 Sosyal-duygusal gelişimi

Ön ergenlik döneminde hızlı bedensel değişimle birlikte ergenin kaygı duymasına ve bedenine yabancılaşma duygusuna neden olabilmektedir. Ergen bedeninin, cinsel organlarının ve ikincil cinsiyet özelliklerinin gelişiminin normal olup olmadığıyla ilgili kaygı duyabilmektedir. Aynı zamanda hızlı gelişimin yarattığı orantısızlık, bedende meydana gelen değişiklikler kendilerini çirkin, sağlıklı, değersiz olarak algılamalarına ve kaygı duymalarına sebep olabilmektedir (Ergin ve Köseoğlu, 2016).

Ergenlik döneminde bireyler yaşadıkları fiziksel ve bilişsel değişimlere uyum sağlamakta yetersiz kaldıkları durumlarda bu yetersizliklerini şiddet kullanarak ortadan kaldıracabileceklerine inanabilirler. Sorunları çözmede yeterli tecrübe ve donanımına sahip olmadıkları için genellikle kısa vadeli çözümler üretebilirler. Ebeveynlerin bu konuda daha duyarlı ve hazırlıklı olmaları gerekmektedir (Gül ve Güneş, 2009).

Ön ergenlik dönemi zıtlıklar ve karşı çıkmaların görülmeye başlandığı, çatışma ve kavgaların sık görüldüğü bir dönemdir. Otoriteye başkaldırma, direnme, aileyi eleştirme, alay etme gibi davranışlar görülmekle birlikte kendine güvensizlik,

aşırı çekingenlik cinsiyetle fazla uğraşma, dalgınlık da sık görülmektedir (Ergin ve Köseoğlu,2016).

Ön ergenlik (erken ergenlik) dönemi aynı zamanda yakın arkadaşlıkların önem kazanmaya başladığı bir dönemdir. Daha çok aynı cinsiyetten arkadaşlar tercih edilirken, arkadaş grupları ergenin ilgi alanlarını, giyimini etkiler (Derman, 2008).

2.1.5 Ahlak gelişimi

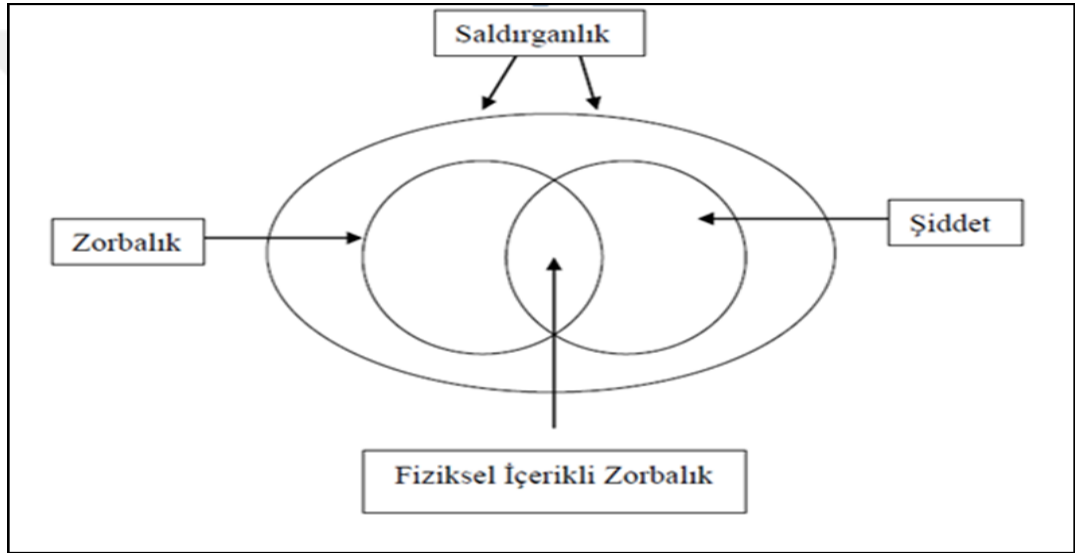
Psikolojide ahlak gelişimini ele alan birçok kuram olmakla birlikte Kohlberg'in geliştirmiş olduğu ahlak gelişimi kuramı en çok dikkat çeken kuramlardandır. Kohlberg, yaptığı araştırmalar sonucunda ahlak gelişiminin üç düzey ve altı evreden oluştuğunu söylemiştir. Her aşama bir diğerine göre farklılık gösterirken bu aşamalar genellikle yaş ve bilişsel olgunluğun değişmesine bağlı olarak ilerlemektedir. Kohlberg'in geliştirmiş olduğu 6 evreden oluşan ahlaki gelişim kuramında, "geleneksel düzey" dönemi 10-18 yaş aralığını kapsamakta olup ergenlik dönemine karşılık gelmektedir. Ön ergenlik dönemi olarak da düşünebileceğimiz bu aşamanın ilk evresinde ise bireyin temel amaçları; grup kurallarına uyum sağlamak, başka insanlara karşı ilgili olmak, iyi insan olmak, dürüst ve güvenilir olmak, grubun isteklerine ve kurallarına uygun davranmaktır. Başkaları tarafından sevilmemek ve onaylanmamak ise kaçındıkları davranış biçimleridir (Akt. Dinçel, 2006).

2.2 Saldırganlık, Şiddet ve Zorbalık

Saldırganlık kavramı günlük yaşamda çok farklı anlamlarda kullanılabilir, literatürü incelediğimizde de farklı tanımlarla karşılaşmaktayız. Kağıtçıbaşı (2004)'na göre saldırganlık, "birine ya da bir şeye zarar ve acı vermek amacıyla yapılan davranış" olarak tanımlamıştır. Aral, Gürsoy, Ayhan ve Aydoğan (2004)'a göre ise saldırganlığı anlayabilmek için davranışın nasıl bir "niyet" ile yapıldığına bakılmalıdır. Eğer bir davranış zarar vermek niyetiyle yapılıyorsa o davranışı saldırgan davranış olarak tanımlayabilir, ancak zarar verme amacı ile yapılmadıysa saldırgan bir davranış olarak tanımlayamayız. Güdüsel yaklaşımli tanımlamaya göre de yapılan davranış başka birine psikolojik veya fiziksel açıdan zarar vermek, incitmek amacıyla yapılıyorsa saldırgan davranış olarak

tanımlanırken, yapılan davranış başka birine zarar vermek amacıyla yapılmıyorsa, o kişiye zarar vermiş veya incitmiş olsa dahi saldırgan davranış olarak tanımlanmaz. Bu tanımlamadaki zayıf nokta ise kişilerin sahip oldukları güdüler ve duygular doğrudan bilinemeyeceğinden davranışın altında yatan niyetin tespit edilmesinin zorluğudur (Akt.Atalay, 2010).

Olweus şiddeti bir kişinin fiziksel olarak veya bir nesne aracılığıyla başka bir kişiye ciddi şekilde zarar vermesi olarak tanımlamıştır (Olweus,1999). Şiddet fiziksel güç kullanımı temeline dayanan bir saldırganlık türü olarak tanımlanmaktadır. Şiddetin de akran zorbalığı ile ortak ve ayrı özellikleri vardır. Şekil 2.1’de şiddet, zorbalık ve saldırganlık arasındaki ilişki gösterilmektedir.

Şekil 2.1: Saldırganlık, Şiddet ve Zorbalık Kavramları Arasındaki İlişki

Kaynak: Olweus, 1999

Şekile baktığımızda saldırganlığın şiddet ve zorbalık davranışlarını kapsayan geniş bir kavram olduğu görülmektedir. Zorbalık davranışlarının tamamı için saldırganlık tanımını kullanabilirken ve zorbalığın saldırganlığın türü olduğu düşünülürken, tüm saldırgan davranışların zorbalık kavramının içerisinde olduğu söylenememektedir (Akt. Pişkin, 2002).

2.2.1 Zorbalığın tanımı

Olweus 1970’li yıllarda zorbalıkla ilgili ilk araştırmaları yapmaya başlamıştır. Olweus (1993) zorbalığı; kişinin süreç içerisinde bir ya da daha fazla kişi tarafından olumsuz davranışlara maruz kalması olarak tanımlamaktadır.

Besag (1995) zorbalığı; güçlü konumdaki kişilerin kendilerinden daha güçsüz olanlara zarar vermek amacıyla tekrarlı olarak uyguladığı psikolojik, sözel, sosyal veya fiziksel saldırılar olarak tanımlamıştır.

Pişkin (2002) ise, zorbalığı; bir ya da daha fazla öğrencinin, kendilerinden daha zayıf ve kendisini koruyamayacak durumda olan öğrencileri, sürekli ve kasti olarak rahatsız etmesiyle sonuçlanan bir saldırganlık çeşidi olarak tanımlamaktadır. Pişkin (2002), akran zorbalığını vurma, tekmeleme, itkleme gibi fiziksel, küçük düşürücü, hoşça gitmeyen şekilde konuşmak gibi sözel, gruptan dışlamak, yalnızlığa itmek gibi dolaylı, eşyalarını alma ya da eşyalara zarar verme gibi farklı çeşitlerde görülebileceğini ifade etmiştir.

Zorbalıkla ilgili yapılan tanımlamalarda 3 özellik dikkat çekmektedir; zorbalığın isteyerek, bilinçli olarak yapılan davranışlar olması, yapılan davranışların devamlılık göstermesi ve zorbanın kurbandan daha güçlü olması, yani kurbanın kendini savunamayacak halde olmasıdır (Ünaldı,2017).

2.2.2 Zorbalığın türleri

Olweus (1993), akran zorbalığını, doğrudan zorbalık ve dolaylı zorbalık olarak iki başlık altında incelemiştir. Doğrudan akran zorbalığında, direkt olarak kişiyi hedef alan, fiziksel ve sözel saldırılar gibi somut şekilde görünen bir durum söz konusuysen, dolaylı zorbalıkta ise, hedefteki kişiyi sosyal olarak yalnız bırakma ve bilinçli olarak bulunduğu grubun dışında bırakma gibi davranışlar görülmektedir.

Mynard ve Joseph (2000) ise akran zorbalığını 4 grupta incelemiştir. Bunlar; sözel zorbalık, fiziksel zorbalık, sosyal manipülasyon ve kişisel eşyalarına saldırıdır. Sosyal manipülasyon, çocuğun arkadaşlık ilişkilerini bozmak, kişiye zarar vermek amacıyla sosyal çevresini yönlendirecek davranışlarda bulunması olarak tanımlanmış olup akran zorbalığını türleri arasında yer almıştır.

Pişkin (2005) zorbalık davranışı gösteren öğrenciler üzerinde yaptığı çalışmalarda akran zorbalığını beş türde incelemiştir. Bunlar; fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, söylenti çıkarma, kişisel eşyalarına zarar verme (örneğin kalemini kırmak vb), dışlama (yalnızlaştırma) şeklindedir (Akt.Ayas ve Pişkin, 2015). Pişkin ve Ayas (2005) zorbalık üzerine yaptıkları çalışmada Pişkin (2005)' in sınıflandırdığı beş zorbalık türüne cinsel zorbalık türünü de eklemiştir. Cinsel

zorbalık, birini isteği dışında cinsel amaç güderek dokunma, öpme veya bunları yapmaya çalışma, cinsel içerikli şaka yapma gibi davranışları içermektedir.

Korkmaz (2016) ise zorbalığı 5 başlık altında toplamıştır. Korkmaz'a göre; dürtme, vurma, saç çekme, boğazlama gibi davranışlar fiziksel zorbalığı, dalga geçme, isim takma, hakkında olumsuz konuşma gibi davranışlar sözel zorbalığı, aşağı görme, grubun dışında bırakma, tehdit etme, etnik özelliklerinden dolayı aşağılama gibi davranışlar duygusal zorbalığı, cinsel istismar, gözetleme, isteği dışında cinsel içerikli şeyler gösterme gibi davranışlar cinsel zorbalık türlerini oluşturmaktadır. Korkmaz (2016) yeni bir zorbalık türü olarak siber zorbalığı da akran zorbalığı türlerine eklemiştir. Siber zorbalık; internetin çocuklar arasında kullanımının yaygınlaşması ile ortaya çıkmış olup, sosyal medyadan rahatsız edici mesaj atmak, küçük düşürücü paylaşımlarda bulunmak, interneti kullanarak karşı tarafı rahatsız etmek olarak tanımlanmaktadır.

2.2.3 Zorbalığın nedenleri

Zorbalık çok fazla nedenle ilişkili olup, kişinin bireysel özellikleri yanında ailesel ve çevresel özelliklerinin de zorbalık davranışının oluşmasında etki gösterdiği düşünülmektedir (Baldry, 2003).

Bu bağlamda yapılan çalışmalarda aşağıdaki değişkenlerin zorbalığa katkıda bulunduğu belirtilmektedir:

- Aile içinde ihmal ve istismarın yaşanması gibi ailesel faktörler,
- Ekonomik farklılıkların çok fazla olması, toplumdaki bozulmalar gibi toplumsal faktörler,
- Okuldaki kurallar, işleyiş, disiplin yöntemleri, kültürel yapısı gibi okul kültürüyle ilgili faktörler,
- Problem çözme yetisi, kişinin mizacı ve içinde bulunduğu gelişim dönemi gibi kişisel faktörler,
- Anne-baba, öğrenciler, yöneticiler, öğretmenler ve akran grupları arasındaki ilişkiler gibi ilişkisel faktörler,
- Medyadaki şiddet olayları, sosyal yaşantılardan öğrenilenler, toplumun baskıladığı cinsiyet rolleri gibi sosyal faktörler (Akt. Bulgurcu, 2011).

Literatürde akran zorbalığının nedenleri ile ilgili pek çok faktöre yer verilmiştir. Bu bölümde akran zorbalığının nedenleri ailesel, kişisel ve okul ile ilgili nedenler olarak 3 gruba ayrılmıştır.

2.2.3.1 Ailesel nedenler

Akran zorbalığının nedenleri ile ilgili görüşlere baktığımızda Olweus (1993)'ün dört madde halinde akran zorbalığı nedenlerini incelediği görülmüştür:

- Çocukluğun ilk dönemlerinde çocuğa bakım veren kişinin çocuğa karşı gösterdiği davranış ve tutumun önemli olduğunu, ilgi ve yakınlık barındırmayan olumsuz davranışların ileride çocuğun diğer insanlara karşı öfke duymasına neden olabileceği,
- Çocuğa bakım veren ilk kişinin çocuğa karşı aşırı hoşgörölü ve anlayışlı davranış ve tutum çocuğa fazlaca özgürlük tanıdığında, çocuğun akranlarına, kardeşlerine ya da yetişkinlere yönelik saldırgan davranışları kesin şekilde kısıtlanmadığında yine çocuğun zorbalık davranışını artmasına sebep olabileceği,
- Ebeveynler güce dayalı disiplin teknikleri uyguladığında, çocukta “şiddet, şiddeti doğurur” anlayışı desteklendiğinden zorbalık davranışında artma olabileceği, bu sebeple belirli kuralların konulması gerektiği, fakat fiziksel ceza veya buna benzer katı kural ve cezalar kullanılmasının uygun olmadığı,
- Çocuğun çabuk öfkelenen bir mizaç yapısına sahip olmasının ise yine çocuğun daha saldırgan olma ve zorbalık davranışı gösterme olasılığını artırabileceği ifade edilmektedir.

Akran zorbalığı pek çok nedenle ilişkili bir kavramdır. Bu nedenlerden biri de; ailede herhangi bir şekilde şiddete maruz kalan çocukların yaşadıklarını dışsallaştırmasına dayalı olarak gösterdiği davranış bozukluklarıdır. Aile içinde şiddetle karşılaşan bu çocukların hem zorbalık yapmakta hem de zorbalığa maruz kalmakta olduğu görülmektedir. Anne baba arasında yaşanan şiddete tanık olan kız çocukların erkek çocuklara göre daha fazla etkilendiği, bunun sonucunda okulda daha fazla zorbalık davranışı gösterdiği ve zorbalığa maruz kaldığı ifade edilmiştir. Aynı zamanda, aile üyelerinin sayısı arttığında, anne babanın

çocuğuna gösterdiği ilgi düzeyinde ve gelirinde azalma olacağı için çocuğun gelişiminin olumsuz etkileneceği bu durumun da zorbalık davranışını artırabileceği belirtilmiştir (Pellegrini ve Long, 2002).

2.2.3.2 Kişisel nedenler

Hoover ve Oliver (1992) yaptıkları çalışmada akran zorbalığına maruz kalmanın nedenlerini kızlar ve erkeklerde önceliğe göre sıralamıştır:

Erkek öğrencilerde;

- Gruba uyum sağlayamamak
- Fiziksel açıdan zayıf olmak
- Anlaşması zor bir mizaca sahip olmak
- Sosyalleşememek, arkadaşının olmaması,
- Giysiler

Kız öğrencilerde;

- Gruba uyum sağlayamamak
- Güzel olmamak
- Çok sık ağlamak ve aşırı duygusallık
- Fazla kilolu olmak
- Okul başarısının arkadaşlarına göre yüksek olması (Akt. Hoover ve Oliver, 1996).

Ayrıca yapılan çalışmalarda aile ortamından etkilenerek çocuklarda çevresine karşı beslenen olumsuz tutum, kazanma, başkaları üzerinde baskı ve otorite kurma isteği gibi güdülerin de zorbalık davranışına neden olabileceği belirtilmiştir (Dölek, 2002).

Pellegrini ve Long (2002) tarafından ergenlerle yapılan geniş çaplı araştırmada, genç erkeklerde doğrudan zorbalık davranışlarının daha çok görüldüğü ve bu davranışı akranları arasında sosyal statü oluşturmak için gösterdikleri belirtilmiştir. Araştırmalar, ergenlerin bir davranışı ortaya koymadan önce olası sonuçlarını değerlendirdiklerini ortaya koymaktadır. Ergenin geliştirdiği olumlu veya olumsuz önseziler de akran zorbalığı davranışı sıklığını belirleyen bir faktör

olarak görülmüştür. Ergen, zorbalık yaptığında akran grubu içerisinde güç kazanacağını, popüler olacağını düşünüyorsa zorbalık davranışı geliştirebilir veya arkadaşları ona zorbalık gösterdiğinde üzüleceğini, kendisinin de başkalarına zorbalık yapmaması gerektiğini düşünebilir ve ona göre davranış geliştirebilmektedir (Karataş ve Öztürk; 2009).

2.2.3.3 Okul ile ilgili nedenler

Zorbalık gösterme ve zorbalığa maruz kalma davranışları aile ve kişisel etkenler dışında okul ile ilgili olarak okuldaki akran ilişkileri, öğretmenlerle ilişkiler, okul yönetiminin tutumu, okulun bulunduğu bölgenin özellikleri, okul bölgesinde yaşanan göç, okul iklimi gibi faktörlerin de önemi büyüktür (Öztürk, 2019). Okul iklimi öğrencilerin, okulda çalışan tüm personellerin ve ailelerin birbirleriyle etkileşimlerini içeren, karşılıklı işbirliği içerisinde ve bireylerin birbirine destek oldukları öğrenme ortamı olarak tanımlanmaktadır (Hopson & Lee, 2011). Bu öğrenme ortamı belli kuralları, işleyiş mekanizması, kültürel yapısı, konumu, öğrenci profili itibarıyla kendine özgü özelliklere sahiptir. Yapılan çalışmalarda, olumlu okul iklimi algısı ve genellenmiş akran algısı oluşturmanın öğrencilerin okula karşı duydukları güven ve bağlılık duyguları ile ilişkili olduğu ve okullardaki zorbalık davranışlarını azaltmada etkili olduğu belirtilmektedir (Bayar & Uçanok, 2012). Okul ikliminin iyileştirilmesine yönelik olarak yurt dışında (Meraviglia, Becker, Rosenbluth, Sanchez, & Robertson, 2003), ve yurt içinde (Kartal & Bilgin, 2007) çeşitli proje ve programlar geliştirilmiş olup, Yıldız ve Sümer (2010) yaptıkları araştırmada, öğrencilerin saldırgan davranışlarını yordayan en güçlü değişkenin okul iklim algısı olduğunu, demokratik, adaletli öğrenci-öğretmen ilişkilerinin hakim olduğu, öğrencilerin kendilerini güvende hissettikleri, öğrencilere söz hakkı tanınan ve öğrencilerin okulda olmaktan keyif aldıkları okul ortamlarının geliştirilerek olumlu bir okul iklim algısının oluşturulmasının saldırgan davranışları azaltacağını belirtmişlerdir.

2.2.4 Akran zorbalığı gösteren (Zorba) çocukların özellikleri ve sonuçları

Araştırmalar, zorbalık yapan çocukların psikolojik sorunlarının olduğunu, okulun kurallarına uymakta zorlandıklarını, kuralları önemsemedikleri, kaygı

seviyelerinin düşük ve özsaygılarının yüksek olduğuna işaret etmektedir (Olweus, 1993).

Zorbalar genel olarak; kendine güvenleri yüksek, fiziki açıdan güçlü, enerjik, çatışmadan ve saldırgan davranış göstermekten ve bu davranışlarının akranları tarafından izlenmesinden memnuniyet duyan çocuklardır. Zorbalık gösteren çocuklar, akranları tarafından tamamen dışlanmamakla beraber genellikle akranlarından uzak bir şekilde iki veya üç kişilik kendi gruplarını oluştururlar (Besag, 1995).

Koç'un (2006) yaptığı araştırmalarda ise, zorbalık gösteren çocuklar, genel olarak fiziksel açıdan güçlü, saldırgan, empati yapma ve iletişim kurma becerileri gelişmemiş, kurallara uymayan, düşük kaygı düzeyine sahip, güce dayalı benlik algısı olan, çok sık yalan söyleyebilen, yüksek özgüven sahibi, girişken, çevresine karşı duyarsız, dikkatleri üzerine çekmekten hoşlanan ve başkalarına acı çektirmeyi seven çocuklardır.

Olweus (1991), 6-9. sınıflara devam eden öğrenciler arasında erkek zorbaların belirlenmesine yönelik olarak yaptığı izleme çalışmasında deneklerin % 60'ının 24 yaşına gelene kadar en az bir mahkûmiyet, % 35 ile % 40'ının da üç ve daha fazla mahkûmiyet yaşadıkları sonucunu elde etmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir çalışmada öğrenim yaşamlarının başında zorba olarak belirlenen kişilerin % 25'inin 30 yaşına kadar bir suç/sabıka kayıtlarının bulunma olasılığının oldukça yüksek olduğu görülmektedir (Akt. Boucher, 2001).

Psikolojik açıdan bakıldığında, zorbalık davranışı gösteren çocukların depresif belirtiler, psikotiklik, intihar düşünceleri, psikosomatik belirtiler ve davranış bozuklukları gibi problemleri daha çok yaşadıkları ve ayrıca zorbalığın, antisosyal davranışlarla, madde kullanımı, duygusal bozukluklar ve fiziksel sağlık problemleri ile de ilişkili olduğu bulunmuştur (Akt. Atalay, 2010).

Zorbalık yapan kişi sözel, duygusal ya da fiziksel olarak, kurbanı sürekli olarak eleştirme, dışarda bırakma ve taciz etme gibi zarar verme davranışlarında bulunmakta, kendini güçlü göstererek, diğer çocukları kontrol etme eğilimi gösterebilmektedir. Bu çocuklar davranışlarını açıklamak için ise genellikle kurbanların kendilerini tahrik ettikleri yönünde savunma mekanizmaları oluşturmaktadır (Akt. Keskin, 2010).

2.2.5 Akran zorbalığına maruz kalan (Kurban) çocukların özellikleri ve sonuçları

Koç (2006)'un yaptığı araştırmalara göre kurban öğrenciler; fiziksel olarak zorba öğrencilere göre zayıf, utangaç, aileleri ile yakın ilişki içinde olan, aşırı koruyucu bir aile ortamından gelen, çekingen, içedönük, endişeli, pasif, iletişim becerileri zayıf, obsesif davranışlar gösteren, ortamda etkin olamama, uyum sağlayamama gibi kaygıları olan, sosyal becerileri zayıf, kolay boyun eğen, özsaygı düzeyleri düşük, zihinsel yetenek olarak kendilerini yeterli bulmayan, zorbalığı hakkettiğini düşünen çocuklardır.

Yıldırım (2003), şiddete maruz kalan çocukları kendine güveni düşük, kaygısı yüksek, içedönük, arkadaş sayısı az olan, sosyal yetileri gelişmemiş, arkadaşları tarafından dışarıda bırakılan, zorbalık karşısında kendini savunmakta zorlanan, anne babasına karşı bağımlılık gösteren çocuklar olarak tanımlamaktadır (Akt. Ünaldı,2017).

Olweus (1995) ve Besag (1995) yaptıkları araştırmalarda akran zorbalığına maruz kalan (kurban) öğrencileri; pasif-uyusal mağdur, gönüllü mağdur, sahte mağdur, zorba mağdur, kışkırtıcı mağdur gibi bazı gruplara ayırmışlardır. Öz saygıları düşük, kendileri hakkında olumsuz algısı olan, içinde bulunduğu durumu kötü gören, içedönük, okulda genellikle dışlanmış, şiddet hakkındaki görüş ve tutumları genellikle olumsuz olan çocuklar “pasif-uyusal mağdur” olarak isimlendirilmiştir. Arkadaşları tarafından kabul edilmek ve sevgi görmek için mağdur rolünü üstlenen, gruptan dışlanmamak için rahatsız edici davranışlara katlanan ve gerçek akademik başarılarını saklayan çocuklar ise ‘gönüllü mağdur’ olarak isimlendirilmiştir. Sürekli olarak arkadaşlarını şikayet eden, kendisine yardım edilmesi için ağlayan veya dikkat çekmek için benzer davranışlar sergileyen çocuklar ‘sahte mağdurlar’ olarak isimlendirilmiştir. Bazı zamanlarda mağdur bazı zamanlarda zorba rolünü üstlenen çocuklara ise ‘zorba mağdurlar’ denilmiştir. Sıklıkla zorbalığa uğrayan çocuklardan %6’sı, nadiren zorbalığa uğrayan çocukların %18’sinin başka çocuklara karşı zorbalık gösterdiği görülmüştür. Sayısı az olan diğer grup ise, “kışkırtıcı (provokatör) mağdur” olarak isimlendirilmiştir. Bu gruptaki çocuklar bir yandan endişeli tutum sergilerken bir yandan saldırgan davranış gösteren, konsantrasyon sorunları yaşayan, etraflarında genellikle gerilime sebep olan, hiperaktif özellikler

gösteren, sınıf arkadaşları tarafından davranışları kışkırtıcı olarak algılanan çocuklardır (Akt. Çayırdağ, 2006).

Olweus' un, yaptığı araştırmalarda; zorbaların aksine 6-9. sınıflarda zorbalığa uğrayan erkek öğrencilerin 23 yaşına geldiklerinde birçok açıdan bakıldığında normal genç yetişkinler olabildikleri ancak, çocukluk döneminde zorbalığa uğrayan genç yetişkinlerin; zorbalığa maruz kalmamış akranlarına göre kendilerine güven düzeylerinin daha düşük, depresyona girme olasılıklarının ise daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Araştırma sonuçları, sürekli bir biçimde zorbalığa maruz kalma durumunun kurbanlarda bazı olumsuz kalıcı etkiler oluşturabileceğini düşündürmektedir (Olweus,1995).

2.3 Konuyla İlgili Yapılan Çalışmalar

2.3.1 Yurt içinde yapılan çalışmalar

Kapçı (2004)'nın yaptığı araştırmada, çocukların %40 oranla bedensel, sözel, cinsel ve duygusal akran zorbalığına uğradıklarını (bedensel, cinsel, duygusal ve sözel) zorbalığın demografik faktörlerden çok psikolojik etkenlerle ilişkili olduğunu söylemiştir. Sarıtaş (2006) yaptığı çalışmada, ilkokul öğrencilerdeki akran zorbalığı davranışlarının, ailesel faktörlerle ilişkili olabileceğini ifade etmiştir.

Pişkin (2003) Ankara'da 4.-8. Sınıf aralığındaki öğrencilerle yaptığı çalışmada, kurban oranını %35, zorba/kurban oranını %30, zorba oranını %6 olarak tespit etmiştir. Çalışmadaki öğrencilerin %34'ünün fiziksel zorbalık, %29'unun sözel zorbalık, %21'inin dolaylı zorbalık, %11'inin ise eşyalara zarar verme şeklinde zorbalığa uğradıkları bildirilmiştir. Öğrencilerin en çok (%52) sınıf arkadaşları ve en çok (%54) tek bir erkek öğrenci, daha sonra (%35) bir grup erkek öğrenci tarafından zorbalığa maruz kaldıkları bildirilmiştir. Zorbalığa maruz kalanların bu davranışları en fazla oranla (%44) sınıftaki arkadaşlarına anlattıkları, daha sonra öğretmenlerine anlattıkları (%37), okuldaki rehber öğretmenine anlatanların ise (%17) olduğu belirtilmiştir. Zorbalığa maruz kalan öğrencilerin, zorbalıktan sonra en çok desteği arkadaşlarından (%61), ikinci sırada ailelerinden (%39), üçüncü sırada ise rehber öğretmenlerinden aldıkları (%16) belirtilmiştir.

Gültekin (2003), çalışmasında Mynard ve Joseph (2000)'in geliştirdiği ölçeği temel alarak Türkiye'de bu konuda yapılacak araştırmalarda kullanılması için akran zorbalığı kurbanlarını belirleme amacıyla bir ölçek geliştirmiştir. Geliştirilen bu ölçme aracıyla akran zorbalığının benlik kavramı ile olan ilişkisini irdelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre kızlar de erkek öğrencilerin de zorbalığa uğramış olanların kendileriyle ilgili düşüncelerinin olumsuz olduğunu görmüştür.

Pekel (2004) akran zorbalığı ile ilgili yüksek lisans tezinde, Gültekin tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Akran zorbalığı kurbanlarını belirleme" ölçeğini temel almış ve "Akran zorbalarını belirleme" ölçeği geliştirmiştir. Bu ölçekleri Ankara ilinde 5.-6. sınıf öğrencilerine uygulamış ve yaptığı çalışmada kurban oranını %9.3, zorba oranını %7.6, zorba/kurban oranını %6.4 ve zorbalığa katılmayanların oranını %76.7 olarak tespit etmiştir.

Koç (2006) "Lise Öğrencilerinin Zorbalık Düzeylerinin Yordanması" isimli çalışmasında, zorbalık davranışlarının öğrencilerin cinsiyetine göre okulda hangi alanlarda ve hangi sıklıkla meydana geldiğini araştırmıştır. Çalışma sonucunda zorbalık davranışlarının okul içinde daha fazla oranda gerçekleştiğini belirlemiştir. Zorbalık davranışlarının yaşandığı yer, cinsiyet ve yaygınlığına bakıldığında okulda ve okul dışında erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha sık zorbalığa maruz kaldıkları tespit edilmiştir.

Çetinkaya ve arkadaşlarının (2009) yaptığı 'Sosyoekonomik durumu farklı üç ilköğretim okulu öğrencilerinde akran zorbalığının depresyon ve benlik saygısı düzeyiyle ilişkisi' isimli araştırmasında ise bulgular zorbalığa maruz kalma oranının %43 olduğunu, özellikle alt sosyoekonomik düzeydeki okullarda zorbalığa maruz kalan öğrencilerde depresyon seviyesinin arttığı, benlik saygısının ise azaldığını göstermektedir. Yapılan çalışmada aynı zamanda, zorbalık düzeyi ile öğrencilerin yaş, sınıf, babanın mesleği, babanın eğitim durumu, kardeş sayısı ve sosyoekonomik düzey arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmektedir.

Son yıllarda ülkemizde yapılan araştırmalara bakıldığında; Kılıç (2017) Konya ilinde ortaokula devam eden çocuklardaki zorbalık düzeylerini incelemiştir. Kılıç (2017)'in yaptığı araştırma sonuçlarına göre; okulda zorbalık davranışlarının en çok sınıf içinde gerçekleştiği, zorbalığın en çok gerçekleştiği diğer alanların ise okul bahçesi, okulun binası ve koridorları, okuldan dönüş yolu, okuldaki oyun

alanları olarak belirtilmektedir. Yine Kılıç (2017)'in yaptığı araştırmada, 6, 7, 8. Sınıfa giden öğrencilerin zorbalık kişilik seviyelerini açıklayan en önemli değişkenlerin; başarı durumu, yetişkinin etkisi, cinsiyet, yanlış davranış sıklığı, annenin tutumu ve okuldaki değişkenler olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada bu değişkenlerin öğrencilerin zorbalık seviyeleriyle ilgili varyansın %24'ünü açıkladığı ifade edilmiştir. Diğer değişkenler olan baba tutumu, sınıf düzeyi ve gelir durumunun zorba kişilik seviyelerini açıklayan önemli değişkenler olmadığı görülmüştür.

Aybek, Aypay ve Durmuş (2016) tarafından Malatya ve Kahramanmaraş'ta yapılan çalışmada ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin zorba-kurban olma durumlarının ebeveyn izlemi ve okul tükenmişliği arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre zorba ve kurban olma durumunun birbiriyle ilişkisi olduğu bulunmuştur. Kurban olmanın zorbalık davranışı göstermeye neden olduğu görülmüştür. Ebeveyn izlemesi yüksek olan öğrencilerde kurban olma durumuna daha az rastlanmıştır. Ebeveyn izlemesi yüksek olan öğrencilerde fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, korkutma, eşyalara saldırı zorbalık türlerini daha az yaptıkları, dışlama ve ilişkisel zorbalık türlerinde farklılık olmadığı bulunmuştur. Bu bulgulara bakıldığında ebeveyn izlemesi yüksek olan öğrencilerde hem kurban olma hem de zorba davranışlar sergileme olasılığının azaldığı görülmektedir. Araştırmada okul tükenmişliği arttıkça kurban olma ve zorbalık yapma alt ölçeklerinde artış olduğu, yine aile tükenmişliği arttıkça kurban olma ve zorbalık yapma alt ölçeklerinde artış olduğu görülmektedir.

2.3.2 Yurt dışında yapılan çalışmalar

Çocuklarda zorbalık konulu ilk sistematik araştırmalar yetmişlerde İskandinav ülkelerinde yapılmıştır. İsveçli doktor Heinemann'ın çalışmalarına halkın büyük ilgi göstermesi sonucunda İskandinav ülkelerinde öğrenci, öğretmen ve veliler ile araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. 1982 yılında Norveçli bir çocuğun zorbalığa maruz kalması sonucunda intihar etmesinden sonra 1983 yılında Norveç Eğitim Bakanlığı zorbalıkla mücadele için ülke genelinde bir kampanya başlatmış, el kitapçıkları, video kasetler, öğretmen ve ailelere yapılan bilgilendirme ve önleme programları yürütmüştür. Bu araştırmalar seksenli yıllarda İngiltere'de, doksanlı yıllarda ise Japonya, İngiltere, Hollanda, Kanada, ABD ve Avustralya'da medya ve araştırmacıların dikkatini çekmeye başlamıştır (Olweus, 1995).

Zorbalıkla ilgili yaptığı çalışmalarla bilinen Olweus, İsviçre’de yapılan araştırmalarda, mağdurların 23 yaşından sonra yaşamlarının normale döndüğünü, bunun nedenin okul bittikten sonra kişilerin sosyal çevrelerini kendilerinin seçmesi ve seçtikleri ortamların zarar görmeyecekleri ortamlar olması olarak açıklamıştır. Ancak yine de çocukluğunda zorbalığa uğramış olan kişilerin zorbalığa uğramamış yaşlılarıyla karşılaştırıldıklarında depresyon risklerinin daha yüksek ve öz saygılarının daha düşük olduğunu tespit etmiştir (Olweus, 1995).

Akran zorbalığı konusunda yapılan çalışmalar İskandinav ülkelerinde başlamakla birlikte zorbalık sorununun etkilerinin en fazla görüldüğü ülkelerden biri Amerika Birleşik Devletleri olarak görülmektedir (Dölek, 2002). Wall Street Journal’de 1985 yılında yayımlanmış olan raporda öğrencilerin yüzde 58’inin zorba veya mağdur olarak zorbalık deneyimi yaşamış oldukları ifade edilmiş, Newson ve Newson, 1984’te anne-babalarla yaptıkları bir araştırmada anne babaların yüzde 26’sının çocuklarının zorbalık problemi ile karşılaştığını söylemiş, ABD’de Perry, Kusel ve Perry’nin 1988 yılında yaptığı bir araştırma sonucuna göre örneklemelerindeki öğrencilerin zorbalığa uğrama oranını yüzde 10 olarak tespit etmiş, Hoover ve arkadaşlarının 1992 yılında yine ABD’de yaptığı araştırma sonuçlarına göre ise öğrenciler arasındaki zorbalık oranını yüzde 35 olarak tespit etmiştir (Akt. Dölek, 2002).

Amerika Birleşik Devletleri’ndeki okulların %97’sinde akran zorbalığını önlemek için çalışmalar yapılmış, programlar geliştirilmiştir. Amerika’daki öğrencilerin %20’si zorbalığa uğramış olup, zorbalığa uğrayan öğrencilerin genelde yetersiz yetişkin desteği olan, ailesinin sosyo ekonomik düzeyi düşük olan çocuklar oldukları tespit edilmiştir. Zorbaların ise, çoğunlukla mağdurlardan fiziksel olarak daha iri yapıda olduğu görülmüştür (Akt. Çayırdağ, 2006).

İtalya’da Roma’da 1999 yılında 11-14 yaşlarındaki 238 çocukta yapılan çalışmada öğrencilerin %29.4’ünün son üç ay içerisinde zorbalığa uğradığı, %25.2’sinin ise zorbalık davranışı gösterdiği, erkek çocuklarındaki zorbalık oranının kız çocuklarına oranla yüksek olduğu tespit edilmiştir (Keskin, 2010).

Bowers, Smith ve Binney İngiltere’de 1994 yılında yaptıkları çalışmada zorba davranışlar gösteren ya da mağdur konumundaki çocukların sahip oldukları ebeveynlerin baskıcı ve zorlayıcı aileler oldukları, birbirlerine ve çocuklarına

karşı şiddet kullanma eğiliminde olduklarını tespit etmişlerdir. Sternberg ve arkadaşlarının 1993 yılında yapmış olduğu çalışmada ise, istismara uğramış ve aile içi şiddete tanık olmuş çocukların diğer çocuklara göre akranlarına karşı daha fazla saldırganlık davranışı gösterdiklerini saptamışlardır (Akt. Keskin, 2010).

Kore’de 2000 yılında 1756 ortaokul öğrencisiyle yapılan araştırmada kurban, zorba ve zorba/kurban oranı sırasıyla %14, %17 ve %9 olarak bulunmuş, zorbalık türleri olarak bakıldığında ise dışlanma (%23), sözel (%22), fiziksel (%16) ve zorlama (baskı kurma) (%20) olarak tespit edilmiştir. Kudüs’te 2002 yılında 1182 öğrenci üzerinde yapılan araştırmada zorba oranı erkeklerde %57.1, kızlarda %27, kurban oranı erkeklerde %50.3, kızlarda %29.5 olarak saptanmıştır. Güney Afrika’da 2002-2003 eğitim yılında 8.ve 11. Sınıfa devam eden 5385 öğrenciye uygulanan araştırmada bir sene içerisindeki zorba, kurban ve zorba/kurban oranları sırasıyla %8.2, %19.3 ve %8.7 olarak bulunmuştur. Finlandiya’da yapılmış bir araştırmada zorba/kurban oranı %2.2; bir başka araştırmada ise %18.6 olarak saptanmıştır. Yapılan araştırmada ortaokullardaki (6–8. sınıf) kurban olma durumunun ilkokullara göre daha az rastlandığı bildirilmiştir (Akt. Sipahi, 2008).

3. YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırma ortaokula devam eden 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığının sosyodemografik özellikleri ile ilişkisinin incelenmesini amaçlayan ilişkisel tarama modeline dayalı bir çalışmadır.

Karasar (2013) ilişkisel tarama modelini, iki veya daha fazla değişken arasındaki farklılaşmaları, değişimleri, ilişkileri ve derecelerinin belirlenmesini amaçlayan araştırma modeli olarak tanımlamıştır.

Araştırmada öğrencilerin akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığının yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, anne babanın hayatta olma durumu, anne babanın birliktelik durumu, kardeş sayısı, algılanan anne baba tutumu, algılanan okul başarısı, hastalık durumu, psikiyatrik rahatsızlık, psikiyatrik ilaç kullanımı, psikolojik destek, düzenli sosyal aktivite gibi değişkenlerle anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini MEB'e bağlı devlet okullarından İstanbul ilindeki ortaokullarda öğrenimine devam eden 6., 7. ve 8. sınıftaki öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma 2019-2020 Güz Dönemi İstanbul'da Üsküdar, Ümraniye, Kadıköy, ilçelerinde orta sosyoekonomik düzeyi temsil ettiği düşünülen 5 ortaokulda yapılmıştır. Toplamda 937 öğrenciden oluşan örneklem grubunun, %31,6'sı (n=296) 6.sınıf iken, %33,9'u (n=318) 7.sınıf ve %34,5'i (n=323) ise 8.sınıftır. Katılımcıların, %53,7'si (n=503) erkek, %46,3'ü (n=434) kadındır. Yaş değeri 10 ile 15 arasında değişmekte olup ortalama $12,33 \pm 1,04$ bulunmuştur. Araştırmanın örnekleme ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır:

Çizelge 3.1: Öğrencilerin Yaşa Göre Dağılımı

	<i>Ort±Ss</i>	<i>Min-Max (Median)</i>
<i>Yaş</i>	12,33± 1,04	10-15 (12,00)

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş değeri 10 ile 15 arasında değişmekte olup ortalama $12,33 \pm 1,04$ olarak bulunmuştur.

Çizelge 3.2: Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

		N	%
Cinsiyet	Erkek	503	53,7
	Kadın	434	46,3

Araştırmaya katılan öğrencilerin, %53,7'si (n=503) erkek, %46,3'ü (n=434) kadındır.

Çizelge 3.3: Öğrencilerin Sınıfa Göre Dağılımı

		N	%
Sınıf	6. Sınıf	296	31,6
	7. Sınıf	318	33,9
	8. Sınıf	323	34,5

Araştırmaya katılan öğrencilerin, %31,6'sı (n=296) 6.sınıf iken, %33,9'u (n=318) ve %34,5'i (n=323) ise 8.sınıftır.

Çizelge 3.4: Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımı

				N	%
Okul	Hazerfen	Ahmet	Çelebi	60	6,4
	Ortaokulu				
	Kısıklı Şehit Hüseyin	Dalkılıç		195	20,8
	Ortaokulu				
	Şehit Kader Sivri Ortaokulu			325	34,7
	Mehmet	Said	Aydoslu	144	15,4
	Ortaokulu				
	Kazım Karabekir Ortaokulu			213	22,7

Araştırmaya katılan öğrencilerin, %6,4'ü (n=60) Hazerfen Ahmet Çelebi Ortaokulu'nda eğitim görmekte iken, %20,8'i (n=195) Kısıklı Şehit Hüseyin Dalkılıç Ortaokulu, %34,7'si (n=325) Şehit Kader Sivri Ortaokulu, %15,4'ü (n=144) Mehmet Said Aydoslu Ortaokulu, %22,7'si (n=213) ise Kazım Karabekir Ortaokulu'nda eğitim görmektedir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada akran zorbalığı davranışı gösteren ve akran zorbalığına maruz kalan öğrencileri belirleyebilmek için 2015 yılında Ayas ve Pişkin tarafından geliştirilen, 'Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu' kullanılacaktır. Yapılacak çalışmada örneklem grubunun sosyodemografik özelliklerinin belirlenmesi için araştırmacı tarafından hazırlanan 'Sosyodemografik Form' kullanılacaktır.

3.3.1 Sosyodemografik form

Katılımcıların yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, anne babanın hayatta olma durumu, anne babanın birliktelik durumu, kardeş sayısı, algılanan anne baba tutumu, algılanan okul başarısı, hastalık durumu, psikiyatrik rahatsızlık, psikiyatrik ilaç kullanımı, psikolojik destek,

düzenli sosyal aktivite gibi sahip oldukları sosyodemografik özellikler 17 sorudan oluşan ve araştırmacı tarafından hazırlanan ‘Sosyodemografik Form’ ile belirlenmiştir.

3.3.2 Akran zorbalığı belirleme ölçeği ergen formu

Bu ölçek Ayas ve Pişkin tarafından 2015 yılında okullarda öğrencilerin aralarında görülen akran zorbalığı davranışlarını gerçekleştiren “zorba” ve akran zorbalığına maruz kalan “kurban” öğrencilerin belirlenmesi için geliştirilmiştir. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu 6, 7, 8, 9, 10, 11 ve 12. sınıfa devam etmekte olan öğrencilerin zorbalık gösterme ve kurban olma seviyelerini ölçmektedir. Ölçek, 53 madde ve 6 faktörden oluşmaktadır. Ölçekte 6 alt ölçek bulunmaktadır. Bunlar; fiziksel, sözel, izolasyon, söylenti yayma, eşyalara zarar verme ve cinsel zorbalık olmak üzere zorba ve kurban alt ölçeklerini oluşturmaktadır. 1-15.maddeler arası fiziksel, 16-22. Maddeler arası sözel, 23-28. Maddeler arası izolasyon, 29-33.maddeler arası söylenti yayma, 34-43. Maddeler arası eşyalara zarar verme, 44-53.maddeler arası cinsel zorba ve kurban alt ölçeklerini oluşturmaktadır. Ölçekte her soru ‘bana yapıldı’ ve ‘ben yaptım’ şeklinde sorulmuş olup ‘kurban ölçeği’ ve ‘zorba ölçeği’ ni oluşturmuştur. Öğrencilerin burada sorulan davranışları hangi sıklıkta yaptıklarını ve hangi sıklıkta bu davranışlara maruz kaldıklarını işaretlemeleri gerekmektedir. Zorba ölçeği ve kurban ölçeğinden alınabilecek en düşük puan 53 olup en yüksek puan 265’tir. Puanlar arttığında zorbalık düzeyi ve kurban olma düzeyi artacaktır. Araştırmacılar, geçerli ve güvenilir olan bu ölçeğin yapılacak çalışmalarda zorba ve kurban davranışlarının ölçülmesi, bu davranışların demografik değişkenler ile farklılık oluşturup oluşturmadığının incelenmesi amacıyla kullanılabileceğini ifade etmişlerdir (Ayas & Pişkin, 2015). İstanbul Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından gerekli izinlerin alınabilmesi için Ayas’a danışılarak Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği sorularından 14, 15, 44, 46, 47. maddelerinde değişiklik yapılmıştır.

Bu araştırmada, Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği’nin Cronbach’s alpha katsayıları yeniden hesaplanmış akran zorbalığı gösterme (zorba) ölçeği tablo 3.5’te, akran zorbalığına maruz kalma (kurban) ölçeği ise tablo 3.6’da gösterilmiştir.

Çizelge 3.5: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) Ölçeğinin İç Tutarlılığı

Madde Sayısı	53
Ortalama ve Standart Sapma	254,92±18,01
Cronbach Alfa Değeri	0.95

Akran zorbalığı gösterme ölçeğinin iç tutarlılığına ilişkin bulgular Tablo 3.5'te gösterilmiştir. Ölçeğin ortalamasının 254,92 ± 18,01; iç tutarlılık katsayısının ise 0.95 olduğu saptanmıştır. Alt boyutların alfa değerleri; fiziksel zorbalık 0.86; sözel zorbalık 0.73; izolasyon zorbalığı 0.80; söylenti yayma 0.81; eşyalara zarar verme 0.87; cinsel zorbalık 0.90 olarak bulunmuştur.

Çizelge 3.6: Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Ölçeğinin İç Tutarlılığı

Madde Sayısı	53
Ortalama ve Standart Sapma	239,26±28,91
Cronbach Alfa Değeri	0.95

Akran zorbalığına maruz kalma ölçeğinin iç tutarlılığına ilişkin bulgular Tablo 3.6'da gösterilmiştir. Ölçeğin ortalamasının 239,26 ± 28,91; iç tutarlılık katsayısının ise 0.95 olduğu saptanmıştır. Alt boyutların alfa değerleri; fiziksel zorbalığa maruz kalma 0.87; sözel zorbalığa maruz kalma 0.76; izolasyon zorbalığına maruz kalma 0.83; söylenti yayma zorbalığına maruz kalma 0.82; eşyalara zarar verme zorbalığına maruz kalma 0.86; cinsel zorbalığa maruz kalma 0.89 olarak bulunmuştur.

3.4 Verilerin Toplanması

Araştırmada, öncelikli olarak İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden izin alınmış olup, izin yazısında belirtilen Üsküdar, Ümraniye, Kadıköy ilçelerinden rastgele seçilen ortaokullar öncesinde aranarak bilgi verilmiş ve idarenin uygun görmesi halinde okullara gidilerek uygulama yapılmıştır. Uygulama, okullarda idarenin uygun gördüğü sınıflarda ve zamanlarda öğretmenlerin bilgisi dâhilinde yapılmıştır. Çalışmada öğrencilerin gönüllülüğü esas alınmıştır. Anket

uygulaması uygun görülen ders saatlerinde araştırmacı eşliğinde toplu şekilde yapılmıştır. Öğrencilere çalışmaya başlamadan önce yapılan çalışma ve ölçek hakkında bilgi verilmiştir. Uygulanan ölçek ve formun herhangi bir yerine isim yazılmaması gerektiği, doldurulan bilgileri yalnızca araştırmacının okuyacağı, okul çalışanlarına bilgi verilmeyeceği, bilgilerinin saklı tutulacağı, ifade edilmiştir. Yapılan uygulama yaklaşık olarak bir ders saati (40 dakika) kadar sürmüştür.

3.5 Verilerin Analizi

Araştırmada istatistiksel analizler için NCSS (Number Cruncher Statistical System) 2007 (Kaysville, Utah, USA) programı kullanılmıştır. Çalışmadaki verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel metotlarının (Ortalama, Standart Sapma, Medyan, Frekans, Oran, Minimum, Maksimum) yanında verilerin dağılımının değerlendirilmesi için Shapiro-Wilk Testi kullanılmıştır. Niceliksel verilerin normal dağılım göstermeyen üç ve üzeri grubun karşılaştırmasında Kruskal-Wallis Testi, iki grubun karşılaştırmasında Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır. Normal dağılım göstermeyen bağımsız değişkenlerin ilişkisini belirlemek için Spearman's Korelasyon analizi kullanılmıştır. Anlamlılık, $p < 0.01$ ve $p < 0.05$ düzeylerine göre değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın problemi ve amaçları kapsamında, araştırmacı tarafından hazırlanan Sosyodemografik Form aracılığı ile toplanmış olan çocukların sosyodemografik özelliklerine ilişkin bulgular ile Ayas ve Pişkin tarafından 2015 yılında geliştirilen Akran Zorbalığı Ölçeği Ergen Formu aracılığıyla toplanmış olan çocukların zorba ve kurban olma durumlarına ilişkin bulgular yer almaktadır.

4.1 Sosyodemografik Bilgilere İlişkin Bulguların Dağılımı

Çizelge 4.1: Öğrencilerin Anne Eğitimine Göre Dağılımı

		N	%
Anne Eğitimi	Okuryazar Değil	54	5,8
	İlkokul Mezunu	344	37,0
	Ortaokul Mezunu	215	23,1
	Lise Mezunu	178	19,1
	Üniversite Mezunu	108	11,6
	Diğer	32	3,3

Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin %5,8'i (n=54) okur-yazar değilken, %37'si (n=344) ilkokul mezunu, %23,1'i (n=215) ortaokul mezunu, %19,1'i (n=178) lise mezunu, %11,6'sı (n=108) üniversite mezunu iken %3,3'ü (n=32) ise diğer grubundadır.

Çizelge 4.2: Öğrencilerin Baba Eğitimine Göre Dağılımı

	N	%
Baba Eğitimi		
Okuryazar Değil	13	1,4
İlkokul Mezunu	265	28,5
Ortaokul Mezunu	244	26,3
Lise Mezunu	230	24,8
Üniversite Mezunu	148	15,9
Diğer	29	3,1

Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının %1,4'ü (n=13) okur-yazar değilken, %28,5'i (n=265) ilkokul mezunu, %26,3'ü (n=244) ortaokul mezunu, %24,8'i (n=230) lise mezunu, %15,9'u (n=148) üniversite mezunu iken %3,1'i (n=29) ise diğer grubundadır.

Çizelge 4.3: Öğrencilerin Anne Babasının Hayatta Olma Durumuna Göre Dağılımı

	N	%
Anne-Baba Hayatta mı ?		
Her İkisi de Hayatta	908	97,0
Yalnızca Anne Hayatta	13	1,4
Yalnızca Baba Hayatta	7	0,7
Her İkisi de Vefat Etti	8	0,9

Araştırmaya katılan öğrencilerin, %97'sinin (n=908) hem annesi hem babası hayatta iken, %1,4'ünün (n=13) yalnızca annesi hayatta, %0,7'sinin (n=7) yalnızca babası hayatta, %0,9'unun (n=8) ise hem annesi hem babası vefat etmiştir.

Çizelge 4.4: Öğrencilerin Sahip Olduğu Kardeş Sayısına Göre Dağılımı

		N	%
Kardeş Sayısı	Tek Çocuk	84	9,0
	2 Çocuk	363	38,7
	3 Çocuk	313	33,4
	4 Çocuk ve Daha Fazla	177	18,9

Araştırmaya katılan öğrencilerin, %9'u (n=84) tek çocuk iken, %38,7'si (n=363) 2 çocuk, %33,4'ü (n=313) 3 çocuk ve %18,9'u (n=177) ise 4 çocuk ve daha fazladır.

Çizelge 4.5: Sürekli İlaç Kullanımınızı Gerektiren Hastalığınız Var Mı? Sorusunun Dağılımı

		N	%
Sürekli İlaç Kullanımı	Evet	94	10,1
	Hayır	840	89,9

Araştırmaya katılan öğrencilerin, %10,1'i (n=94) sürekli ilaç kullanırken, %89,9'u (n=840) kullanmamaktadır.

Çizelge 4.6: Öğrencilerin Algılanan Başarı Düzeyine Göre Dağılımı

		N	%
Başarı Durumu	Çok İyi	335	35,8
	İyi	360	38,5
	Orta	230	24,6
	Kötü	11	1,2

Araştırmaya katılan öğrencilerin, %35,8'i (n=335) başarı durumunu çok iyi, %38,5'i (n=360) iyi, %24,6'sı (n=230) orta ve %1,2'si (n=11) ise kötü olarak algılamaktadır.

Çizelge 4.7: Psikiyatrik Rahatsızlığınız Var Mı? Sorusunun Dağılımı

		N	%
Psikiyatrik Rahatsızlık	Evet	17	1,8
	Hayır	849	90,6
	Bilinmiyor	71	7,6

Araştırmaya katılan öğrencilerin, %1,8'i (n=17) psikiyatrik rahatsızlığı olduğunu söylerken, %90,6'sı (n=849) psikiyatrik rahatsızlığının olmadığını, %7,6'sı (n=71) ise bilinmediğini ifade etmiştir.

Çizelge 4.8: Psikiyatrik İlaç Kullanıyor Musunuz? Sorusunun Dağılımı

		N	%
Psikiyatrik İlaç Kullanımı	Evet	9	1,0
	Hayır	904	96,5
	Bilinmiyor	24	2,6

Araştırmaya katılan öğrencilerin, %1'i (n=9) psikiyatrik ilaç kullandığını, %96,5'i (n=904) kullanmadığını, %2,6'sı (n=24) ise bilinmediğini ifade etmiştir.

Çizelge 4.9: Psikolojik Destek Aldınız Mı? Sorusunun Dağılımı

		N	%
Psikolojik Destek	Evet	38	4,1
	Hayır	895	95,9

Araştırmaya katılan öğrencilerin, %4,1'i (n=38) psikolojik destek aldığını, %95,9'u ise (n=895) almadığını ifade etmiştir.

Çizelge 4.10: Öğrencilerin Anne Babasının Birliktelik Durumuna Göre Dağılımı

		N	%
Anne-Baba Birliktelik	Birlikteler	846	90,4
	Boşandılar	62	6,6
	Annem Babam Dışında Biriyle Evli	15	1,6
	Babam Annem Dışında Biriyle Evli	13	1,4

Araştırmaya katılan öğrencilerin, %90,4'ünün (n=846) anne babası birlikte iken, %6,6'sının (n=62) anne babası boşanmış, %1,6'sının (n=15) annesi babası dışında biriyle evli, %1,4'ünün (n=13) ise babası annesi dışında biriyle evlidir.

Çizelge 4.11: Öğrencilerin Algıladığı Anne Baba Tutumuna Göre Dağılımı

		N	%
Anne Baba Tutumu	Demokratik	507	53,3
	Otoriter	104	10,9
	Aşırı Koruyucu	293	30,8
	İlgisiz	47	4,9

Araştırmaya katılan öğrencilerin, %53,3'ü (n=507) anne babasının kendisine karşı olan genel tutumunu demokratik, %10,9'u (n=104) otoriter, %30,8'i (n=293) aşırı koruyucu, %4,9'u (n=47) ise ilgisiz olarak algılamaktadır.

Çizelge 4.12: Düzenli Olarak Katıldığınız Kurs, Sosyal Aktivite, Sportif Faaliyet Var Mı? Sorusunun Dağılımı

		N	%
Düzenli Sosyal Aktivite	Evet	532	57,0
	Hayır	401	43,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin, %57'si (n=532) düzenli olarak sosyal aktivitelere katıldığını, %43'ü ise (n=401) katılmadığını ifade etmiştir.

Çizelge 4.13: Öğrencilerin Katıldıkları Kurs, Sosyal Aktivite, Sportif Faaliyetlere Göre Dağılımı

		N	%
Kurs Türü	Sportif Faaliyetler	428	47,3
	Drama-Tiyatro	77	8,5
	El Sanatları	56	6,2
	Resim	159	17,6
	Müzik	179	19,8
	Diğer	6	0,7

Araştırmaya katılan öğrencilerin, %47,3'ü (n=427) kurs türlerinden sportif faaliyetleri tercih ederken, %8,5'i (n=77) drama-tiyatro, %6,2'si (n=56) el sanatları, %17,6'sı (n=159) resim, %19,8'i (n=179) müzik ve %0,7'de (n=6) ise diğer kurs türlerini tercih etmektedir.

4.2 Sosyodemografik Bilgilerin Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma İlişkisi (Kurban) ve Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular

Çizelge 4.14: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Sıklığı ile Yaş Arasındaki İlişki

		Yaş	Kurban	Zorba
Yaş	R	1		
	P	-		
Kurban	R	-0,158	1	
	P	0,001**	-	
Zorba	R	-0,184	0,621	1
	P	0,001**	0,001**	-

*Spearman's Korelasyon *p<0,05 **p<0,01*

Yaş ile akran zorbalığına maruz kalma (kurban) arasında istatistiksel olarak negatif yönlü çok zayıf düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=-0,158$, $p=0,001$).

Yaş ile akran zorbalığı gösterme (zorba) arasında istatistiksel olarak negatif yönlü çok zayıf düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=-0,184$, $p=0,001$).

Akran zorbalığına maruz kalma (kurban) ile akran zorbalığı gösterme (zorba) arasında çok yüksek düzeyde ve pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p=0,001$; $p<0,01$).

Çizelge 4.15: Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Alt Ölçekleri ile Yaş Arasındaki İlişki

	Yaş	Fiziksel Kurban	Sözel Kurban	İzolasyon Kurban	Söylenti Kurban	Eşya Kurban	Cinsel Kurban
Yaş	<i>R</i>	1					
	<i>P</i>	-					
Fiziksel Kurban	<i>R</i>	-,189	1				
	<i>P</i>	0,001**	-				
Sözel Kurban	<i>R</i>	-,155	,693	1			
	<i>P</i>	0,001**	0,001**	-			
İzolasyon Kurban	<i>R</i>	-0,009	,472	,492	1		
	<i>P</i>	0,791	0,001**	0,001**	-		
Söylenti Kurban	<i>R</i>	-,077	,541	,535	,571	1	
	<i>P</i>	0,018*	0,001**	0,001**	0,001**	-	
Eşya Kurban	<i>R</i>	-,135	,544	,520	,527	,558	1
	<i>P</i>	0,001**	0,001**	0,001**	0,001**	0,001**	-
Cinsel Kurban	<i>R</i>	-,065	,502	,511	,463	,552	,593
	<i>P</i>	0,046*	0,001**	0,001**	0,001**	0,001**	0,001**

Yaş ile fiziksel zorbalığa maruz kalma arasında istatistiksel olarak negatif yönlü çok zayıf düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=-0,189$,

p=0,001). Yaş ile sözel zorbalığa maruz kalma arasında istatistiksel olarak negatif yönlü çok zayıf düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (r=-0,155, p=0,001). Yaş ile söylenti yayma zorbalığına maruz kalma arasında istatistiksel olarak negatif yönlü çok zayıf düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (r=-0,077, p=0,018). Yaş ile eşyalara zarar verme zorbalığına maruz kalma arasında istatistiksel olarak negatif yönlü çok zayıf düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (r=-0,065, p=0,001). Yaş ile cinsel zorbalığa maruz kalma arasında istatistiksel olarak negatif yönlü çok zayıf düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (r=-0,065, p=0,046).

Çizelge 4.16: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) Alt Ölçekleri ile Yaş Arasındaki İlişki

		Yaş	Fiziksel Zorba	Sözel Zorba	İzolasyon Zorba	Söylenti Zorba	Eşya Zorba	Cinsel Zorba
Yaş	<i>R</i>	1						
	<i>P</i>	-						
Fiziksel Zorba	<i>R</i>	-,189	1					
	<i>P</i>	0,001**	-					
Sözel Zorba	<i>R</i>	-,170	,693	1				
	<i>P</i>	0,001**	0,001**	-				
İzolasyon Zorba	<i>R</i>	-0,047	,446	,440	1			
	<i>P</i>	0,151	0,001**	0,001**	.			
Söylenti Zorba	<i>R</i>	-0,051	,438	,439	,436	1		
	<i>P</i>	0,118	0,001**	0,001**	0,001**	-		
Eşya Zorba	<i>R</i>	-,129	,442	,453	,378	,516	1	
	<i>P</i>	0,001**	0,001**	0,001**	0,001**	0,001**	-	
Cinsel Zorba	<i>R</i>	-0,036	,377	,406	,291	,441	,503	1
	<i>P</i>	0,274	0,001**	0,001**	0,001**	0,001**	0,001**	-

Spearman's Korelasyon **p*<0,05 ***p*<0,001

Yaş ile fiziksel zorbalık gösterme (zorba) arasında istatistiksel olarak negatif yönlü çok zayıf düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=-0,189$, $p=0,001$). Yaş ile sözel zorbalık gösterme arasında istatistiksel olarak negatif yönlü çok zayıf düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=-0,170$, $p=0,001$). Yaş ile eşyalara zarar verme arasında istatistiksel olarak negatif yönlü çok zayıf düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=-0,129$, $p=0,001$). Yaş ile izolasyon zorbalığı gösterme, söylenti yayma ve cinsel zorbalık gösterme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Çizelge 4.17: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Sıklığına Göre Cinsiyetin Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)</i>	^b <i>p</i>
Zorba	<i>Kız</i>	503	239,7±27,96	57-265 (249)	0,850
	<i>Erkek</i>	434	237,43±31,12	72-265 (248)	
Kurban	<i>Kız</i>	503	254,8±17,31	53-265 (261)	0,519
	<i>Erkek</i>	434	254,06±20,04	53-265 (261)	

^b*Mann-Whitney Testi* * $p<0,05$ ** $p<0,01$

Akran zorbalığı gösterme (zorba) sıklığı cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Akran zorbalığına maruz kalma (kurban) sıklığı cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Çizelge 4.18: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Alt Ölçeklerine Göre Cinsiyetin Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)</i>	<i>^bp</i>	
Zorba	<i>Fiziksel</i>	<i>Kız</i>	503	70,46±7,37	15-75 (73)	0,133
		<i>Erkek</i>	434	70±7,74	15-75 (73)	
	<i>Sözel</i>	<i>Kız</i>	503	33,21±3,18	7-35 (35)	0,566
		<i>Erkek</i>	434	32,93±3,71	7-35 (35)	
	<i>İzolasyon</i>	<i>Kız</i>	503	28,34±3,29	6-30 (30)	0,006**
		<i>Erkek</i>	434	28,83±2,83	6-30 (30)	
	<i>Söylenti Yayma</i>	<i>Kız</i>	503	24,44±1,79	5-25 (25)	0,159
		<i>Erkek</i>	434	24,31±2,16	5-25 (25)	
	<i>Eşyalara Zarar Verme</i>	<i>Kız</i>	503	48,98±3,21	10-50 (50)	0,223
		<i>Erkek</i>	434	49,1±3,38	10-50 (50)	
	<i>Cinsel</i>	<i>Kız</i>	503	49,38±2,88	10-50 (50)	0,042*
		<i>Erkek</i>	434	48,89±4,05	10-50 (50)	
Kurban	<i>Fiziksel</i>	<i>Kız</i>	503	65,22±10,62	17-75 (68)	0,051
		<i>Erkek</i>	434	63,67±11,5	20-75 (67)	
	<i>Sözel</i>	<i>Kız</i>	503	29,97±5,33	7-35 (31)	0,264
		<i>Erkek</i>	434	30,03±5,8	7-35 (32)	
	<i>İzolasyon</i>	<i>Kız</i>	503	26,88±4,76	6-30 (29)	0,315
		<i>Erkek</i>	434	27,07±4,65	6-30 (30)	
	<i>Söylenti Yayma</i>	<i>Kız</i>	503	22,49±4,08	5-25 (24)	0,661
		<i>Erkek</i>	434	22,45±4,06	5-25 (25)	
	<i>Eşyalara Zarar Verme</i>	<i>Kız</i>	503	47,47±5,03	10-51 (50)	0,371
		<i>Erkek</i>	434	47,25±5,54	10-50 (50)	
	<i>Cinsel</i>	<i>Kız</i>	503	47,67±5,42	10-50 (50)	0,188
		<i>Erkek</i>	434	46,96±6,28	10-50 (50)	

^bMann-Whitney Testi **p*<0,05 ***p*<0,001

Fiziksel zorbalık gösterme sıklığı cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Sözel zorbalık gösterme sıklığı cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). İzolasyon zorbalığı gösterme sıklığı erkeklerde kızlara göre daha yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,006;p<0,01$). Söylenti yayma sıklığı cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Eşyalara zarar verme sıklığı cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Cinsel zorbalık gösterme sıklığı kızlarda erkeklere göre daha yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,042;p<0,05$).

Fiziksel zorbalığa maruz kalma sıklığı cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Sözel zorbalığa maruz kalma sıklığı cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). İzolasyon zorbalığına maruz kalma sıklığı cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Söylenti yayma zorbalığına maruz kalma sıklığı cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Eşyalara zarar verme zorbalığına maruz kalma sıklığı cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Cinsel zorbalığa maruz kalma sıklığı cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Çizelge 4.19: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Algılanan Başarı Düzeyinin Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)</i>	<i>^bp</i>
Zorba	<i>Çok iyi</i>	335	242,51±25,62	104-265 (251)	0,015*
	<i>İyi</i>	360	238,23±30,39	57-265 (248)	
	<i>Orta</i>	230	234,65±31,03	81-265 (244)	
	<i>Kötü</i>	11	218,27±52,65	103-265 (239)	
Kurban	<i>Çok iyi</i>	335	254,74±23,05	53-265 (262)	0,009**
	<i>İyi</i>	360	254,65±14,82	161-265 (260)	
	<i>Orta</i>	230	253,82±16,82	150-265 (260)	
	<i>Kötü</i>	11	252,64±16,12	214-265 (262)	

^a*Kruskall Wallis Testi* * $p<0,05$ ** $p<0,001$

Akran zorbalığı gösterme sıklığı algılanan başarı düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,015$; $p<0,05$). Başarı düzeyini çok iyi algılayan grubun akran zorbalığı gösterme sıklığının, başarı düzeyini iyi ve orta olarak algılayan gruplara göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001$; $p<0,01$).

Akran zorbalığına maruz kalma sıklığı algılanan başarı düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,009$; $p<0,01$). Başarı düzeyini çok iyi algılayan grubun akran zorbalığına maruz kalma sıklığının, orta olarak algılayan gruptan yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001$; $p<0,01$).

Çizelge 4.20: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Alt Boyutlarına Göre Algılanan Başarı Düzeyinin Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan) ^bp</i>	
<i>Fiziksel</i>	<i>Çok İyi</i>	336	70,72±7,98	15-75 (74)	0,015*
	<i>İyi</i>	360	70,09±6,92	41-75 (72)	
	<i>Orta</i>	230	69,74±7,92	23-75 (72)	
	<i>Kötü</i>	11	71,55±4,57	62-75 (73)	
<i>Sözel</i>	<i>Çok İyi</i>	336	33,32±3,5	7-35 (35)	0,107
	<i>İyi</i>	360	33,03±3,24	11-35 (35)	
	<i>Orta</i>	230	32,77±3,67	13-35 (35)	
	<i>Kötü</i>	11	33,91±1,58	31-35 (35)	
<i>Zorba</i>	<i>İzolasyon</i>				0,974
	<i>Çok İyi</i>	336	28,43±3,68	6-30 (30)	
	<i>İyi</i>	360	28,61±2,72	16-30 (30)	
	<i>Orta</i>	230	28,68±2,69	12-30 (30)	
<i>Söylenti Yayma</i>	<i>Kötü</i>	11	28,64±2,84	21-30 (30)	0,854
	<i>Çok İyi</i>	336	24,3±2,43	5-25 (25)	
	<i>İyi</i>	360	24,42±1,69	13-25 (25)	
	<i>Orta</i>	230	24,43±1,61	12-25 (25)	
<i>Eşyalara Zarar Verme</i>	<i>Kötü</i>	11	24,18±1,66	20-25 (25)	0,324
	<i>Çok İyi</i>	336	48,89±4,35	10-50 (50)	
	<i>İyi</i>	360	49,15±2,43	30-50 (50)	
	<i>Orta</i>	230	49,12±2,58	29-50 (50)	
	<i>Kötü</i>	11	48±3,44	40-50 (50)	

Çizelge 4.20: (devam) Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Alt Boyutlarına Göre Algılanan Başarı Düzeyinin Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)</i>	<i>b p</i>
<i>Cinsel</i>	<i>Çok İyi</i>	336	49,05±4,51	10-50 (50)	0,010**
	<i>İyi</i>	360	49,37±2,31	25-50 (50)	
	<i>Orta</i>	230	49,08±3,01	24-50 (50)	
	<i>Kötü</i>	11	46,36±6,48	33-50 (50)	
<i>Fiziksel</i>	<i>Çok İyi</i>	336	65,88±10,23	19-75 (69)	0,033*
	<i>İyi</i>	360	64,17±11,16	17-75 (67)	
	<i>Orta</i>	230	63,2±11,46	26-75 (67)	
	<i>Kötü</i>	11	60,73±18,32	20-75 (66)	
<i>Sözel</i>	<i>Çok İyi</i>	336	30,56±5,2	10-35 (32)	0,049*
	<i>İyi</i>	360	30±5,55	7-35 (32)	
	<i>Orta</i>	230	29,3±5,75	7-35 (31)	
	<i>Kötü</i>	11	27,27±8,9	8-35 (26)	
<i>İzolasyon</i>	<i>Çok İyi</i>	336	27,56±3,98	10-30 (30)	0,012*
	<i>İyi</i>	360	26,8±5,01	6-30 (29)	
	<i>Orta</i>	230	26,63±4,83	7-30 (29)	
	<i>Kötü</i>	11	21,82±8,22	8-30 (23)	
Kurban	<i>Çok İyi</i>	336	22,58±3,8	7-25 (25)	0,483
	<i>İyi</i>	360	22,58±4,07	5-25 (25)	
	<i>Orta</i>	230	22,18±4,41	5-25 (24)	
	<i>Kötü</i>	11	21,45±4,39	13-25 (23)	
<i>Eşyalara Zarar Verme</i>	<i>Çok İyi</i>	336	48,07±4,23	20-51 (50)	0,002**
	<i>İyi</i>	360	47,21±5,45	10-50 (50)	
	<i>Orta</i>	230	46,74±5,93	11-50 (49)	
	<i>Kötü</i>	11	44,27±9,36	26-50 (50)	
<i>Cinsel</i>	<i>Çok İyi</i>	336	47,88±5,06	16-50 (50)	0,005**
	<i>İyi</i>	360	47,46±5,87	10-50 (50)	
	<i>Orta</i>	230	46,59±6,54	14-50 (50)	
	<i>Kötü</i>	11	42,73±8,47	24-50 (45)	

^b*Kruskall Wallis Testi* **p*<0,05 ***p*<0,001

Fiziksel zorbalık gösterme sıklığı algılanan başarıya düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (*p*=0,015;*p*<0,05). Başarı durumunu çok

iyi olarak algılayan grubun fiziksel zorbalık gösterme sıklığının, iyi ve orta olarak algılayan gruplara göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001;p<0,01$). Sözel zorbalık gösterme sıklığı algılanan başarı düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). İzolasyon zorbalığı gösterme sıklığı algılanan başarı düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Söylenti yayma sıklığı algılanan başarı düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Eşyalara zarar verme sıklığı algılanan başarı düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Cinsel zorbalık gösterme sıklığı algılanan başarı düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,010;p<0,05$). Başarı durumunu çok iyi olarak algılayan grubun cinsel zorbalık gösterme sıklığının, çok kötü olarak algılayan gruba göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001;p<0,01$). Başarı durumunu kötü olarak algılayan grubun cinsel zorbalık gösterme sıklığının iyi ve orta olarak algılayan gruplara göre düşük olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001;p<0,01$).

Fiziksel zorbalığa maruz kalma sıklığı algılanan başarı düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,033;p<0,05$). Başarı durumunu çok iyi olarak algılayan grubun fiziksel zorbalığa maruz kalma sıklığının, iyi ve orta olarak algılayan gruplara göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001;p<0,01$). Sözel zorbalığa maruz kalma sıklığı algılanan başarı düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,049;p<0,05$). Başarı durumunu çok iyi olarak algılayan grubun sözel zorbalığa maruz kalma sıklığının orta olarak algılayan gruba göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001;p<0,01$). İzolasyon zorbalığına maruz kalma sıklığı algılanan başarıya düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,012;p<0,05$). Başarı durumunu çok iyi olarak algılayan grubun izolasyon zorbalığına maruz kalma sıklığının orta ve kötü olarak algılayan gruplara göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001;p<0,01$). Başarı durumunu kötü olarak algılayan grubun izolasyon zorbalığına maruz kalma sıklığının iyi ve orta olarak algılayan gruplara göre düşük olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001;p<0,01$). Söylenti yayma zorbalığına maruz kalma sıklığı algılanan başarı düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir

($p>0,05$). Eşyalara zarar verme zorbalığına maruz kalma sıklığı algılanan başarı düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,002;p<0,01$). Başarı durumunu çok iyi olarak algılayan grubun eşyalara zarar verme zorbalığına maruz kalma sıklığının, iyi ve orta olarak algılayan gruplara göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001;p<0,01$). Cinsel zorbalığa maruz kalma sıklığının algılanan başarı düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,005;p<0,01$). Başarı durumunu çok iyi olarak algılayan grubun cinsel zorbalığa maruz kalma sıklığının orta ve kötü olarak algılayan gruplara göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001;p<0,01$). Başarı durumunu kötü olarak algılayan grubun cinsel zorbalığa maruz kalma sıklığının iyi ve orta olarak algılayan gruplara göre düşük olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001;p<0,01$).

Çizelge 4.21: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Psikiyatrik Rahatsızlığın Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)</i>	<i>b_p</i>
Zorba	<i>Evet</i>	17	228,47±26,18	175-261 (233)	0,001**
	<i>Hayır</i>	849	240,73±27,41	72-265 (250)	
	<i>Bilinmiyor</i>	71	216,24±42,03	57-265 (225)	
Kurban	<i>Evet</i>	17	252±12,75	230-265 (254)	0,001**
	<i>Hayır</i>	849	255,29±18,1	53-265 (261)	
	<i>Bilinmiyor</i>	71	245,08±22,96	147-265 (252)	

^aKruskall Wallis Testi * $p<0,05$ ** $p<0,001$

Akran zorbalığı gösterme sıklığı psikiyatrik rahatsızlığın varlığına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,001;p<0,01$). Psikiyatrik rahatsızlığı olmayan grubun akran zorbalığı gösterme sıklığının, bilinmeyen gruba göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001;p<0,01$).

Akran zorbalığına maruz kalma sıklığı psikiyatrik rahatsızlığın varlığına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,001;p<0,01$). Psikiyatrik rahatsızlığı olmayan grubun akran zorbalığına maruz kalma sıklığının,

rahatsızlığı olan ve bilinmeyen gruplarına göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır (p=0,001;p<0,01).

Çizelge 4.22: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Alt Ölçeklere Göre Psikiyatrik Rahatsızlığın Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)</i>	<i>^bp</i>	
Zorba	<i>Fiziksel</i>	<i>Evet</i>	17	68,12±7,14	56-75 (72)	
		<i>Hayır</i>	849	70,61±7,29	15-75 (73)	0,001**
		<i>Bilinmiyor</i>	71	66,45±9,4	33-75 (69)	
	<i>Sözel</i>	<i>Evet</i>	17	32,59±3,64	23-35 (34)	
		<i>Hayır</i>	849	33,24±3,29	7-35 (35)	0,001**
		<i>Bilinmiyor</i>	71	31,35±4,53	18-35 (33)	
	<i>İzolasyon</i>	<i>Evet</i>	17	28,88±2,23	22-30 (30)	
		<i>Hayır</i>	849	28,64±3,01	6-30 (30)	0,016*
		<i>Bilinmiyor</i>	71	27,56±3,97	14-30 (30)	
	<i>Söylenti Yayma</i>	<i>Evet</i>	17	24,53±0,94	22-25 (25)	
		<i>Hayır</i>	849	24,44±1,9	5-25 (25)	0,001**
		<i>Bilinmiyor</i>	71	23,63±2,66	14-25 (25)	
	<i>Eşyalara Zarar Verme</i>	<i>Evet</i>	17	49,12±2,03	42-50 (50)	
		<i>Hayır</i>	849	49,13±3,24	10-50 (50)	0,001**
		<i>Bilinmiyor</i>	71	47,86±3,86	30-50 (50)	
	<i>Cinsel</i>	<i>Evet</i>	17	48,76±2,63	42-50 (50)	
		<i>Hayır</i>	849	49,24±3,45	10-50 (50)	0,001**
		<i>Bilinmiyor</i>	71	48,23±3,89	30-50 (50)	
<i>Fiziksel</i>	<i>Evet</i>	17	60,41±8,78	48-75 (60)		
	<i>Hayır</i>	849	65,18±10,59	19-75 (68)	0,001**	
	<i>Bilinmiyor</i>	71	57,39±14,06	17-75 (59)		
<i>Sözel</i>	<i>Evet</i>	17	27,47±6,25	15-35 (28)		
	<i>Hayır</i>	849	30,31±5,35	7-35 (32)	0,001**	
	<i>Bilinmiyor</i>	71	26,9±6,56	7-35 (28)		
<i>İzolasyon</i>	<i>Evet</i>	17	26,41±4,35	17-30 (29)		
	<i>Hayır</i>	849	27,26±4,36	6-30 (30)	0,001**	
	<i>Bilinmiyor</i>	71	23,7±7,09	6-30 (26)		
Kurban	<i>Söylenti Yayma</i>	<i>Evet</i>	17	20,94±4,49	12-25 (23)	
		<i>Hayır</i>	849	22,65±3,84	5-25 (25)	0,001**
		<i>Bilinmiyor</i>	71	20,62±5,74	5-25 (23)	
<i>Eşyalara Zarar Verme</i>	<i>Evet</i>	17	47,47±4,08	34-50 (49)		
	<i>Hayır</i>	849	47,65±4,84	10-51 (50)	0,001**	
	<i>Bilinmiyor</i>	71	44±8,43	11-50 (47)		
<i>Cinsel</i>	<i>Evet</i>	17	45,76±7,42	20-50 (49)		
	<i>Hayır</i>	849	47,69±5,38	10-50 (50)	0,001**	
	<i>Bilinmiyor</i>	71	43,62±8,77	10-50 (47)		

^bKruskall Wallis Testi *p<0,05 **p<0,001

Fiziksel zorbalık gösterme sıklığı psikiyatrik rahatsızlığın varlığına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p=0,001;p<0,01). Fiziksel zorbalık göstermede psikiyatrik rahatsızlığı olmayan grubun zorbalık gösterme sıklığının, bilinmeyen gruba göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır (p=0,001;p<0,01). Sözel zorbalık göstermede psikiyatrik rahatsızlığı olmayan grubun zorbalık gösterme sıklığının, bilinmeyen gruba göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır (p=0,001;p<0,01). İzolasyon zorbalığı göstermede psikiyatrik rahatsızlığı olmayan grubun zorbalık gösterme sıklığının, bilinmeyen gruba göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır (p=0,001;p<0,01). Söylenti yaymada psikiyatrik rahatsızlığı olmayan grubun zorbalık gösterme sıklığının, bilinmeyen gruba göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır (p=0,001;p<0,01). Eşyalara zarar vermede psikiyatrik rahatsızlığı olmayan grubun akran zorbalığı gösterme sıklığının, bilinmeyen gruba göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır (p=0,001;p<0,01). Cinsel zorbalık göstermede psikiyatrik rahatsızlığı olmayan grubun zorbalık gösterme sıklığının, bilinmeyen gruba ve rahatsızlığı olan gruba göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır (p=0,001;p<0,01).

Fiziksel zorbalığa maruz kalma sıklığı psikiyatrik rahatsızlığın varlığına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p=0,001;p<0,01). Fiziksel zorbalığa maruz kalmada psikiyatrik rahatsızlığı olmayan grubun zorbalığı maruz kalma sıklığının, rahatsızlığı olan ve bilinmeyen gruplarına göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır (p=0,001;p<0,01). Sözel zorbalığa maruz kalmada psikiyatrik rahatsızlığı olmayan grubun zorbalığı maruz kalma sıklığının, rahatsızlığı olan ve bilinmeyen gruplarına göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır (p=0,001;p<0,01). İzolasyon zorbalığına maruz kalmada psikiyatrik rahatsızlığı olmayan grubun zorbalığa maruz kalma sıklığının, bilinmeyen gruba göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır (p=0,001;p<0,01). Söylenti yayma zorbalığına maruz kalmada psikiyatrik rahatsızlığı olmayan grubun zorbalığı maruz kalma sıklığının, rahatsızlığı olan ve bilinmeyen gruplarına göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır (p=0,001;p<0,01). Eşyalara zarar verme zorbalığına maruz kalmada psikiyatrik rahatsızlığı olmayan grubun zorbalığa maruz kalma sıklığının, bilinmeyen gruba göre yüksek olması

istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001;p<0,01$). Cinsel zorbalığa maruz kalmada psikiyatrik rahatsızlığı olmayan grubun zorbalığa maruz kalma sıklığının bilinmeyen gruba göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001;p<0,01$).

Çizelge 4.23: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Psikolojik Desteğin Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)</i>	<i>^bp</i>
Zorba	<i>Evet</i>	38	253,30±17,59	185-265 (261,5)	0,832
	<i>Hayır</i>	895	254,46±18,7	53-265 (261)	
Kurban	<i>Evet</i>	38	226,79±36,48	116-265 (235,5)	0,030*
	<i>Hayır</i>	895	239,16±29,11	57-265 (249)	

^b*Mann-Whitney Testi* * $p<0,05$ ** $p<0,001$

Akran zorbalığı gösterme sıklığı psikolojik destek alıp almama durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Akran zorbalığına maruz kalma sıklığı psikolojik desteğe göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,030;p<0,05$). Psikolojik destek almayan grubun akran zorbalığına maruz kalma sıklığının alan gruba göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001;p<0,01$).

Çizelge 4.24: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Alt Ölçeklerine Göre Psikolojik Desteğin Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)^b</i>		
Zorba	<i>Fiziksel</i>	<i>Evet</i>	38	70,13±6,52	51-75 (72,5)	0,703
		<i>Hayır</i>	895	70,23±7,6	15-75 (73)	
	<i>Sözel</i>	<i>Evet</i>	38	32,71±4,02	19-35 (34,5)	0,601
		<i>Hayır</i>	895	33,1±3,41	7-35 (35)	
	<i>İzolasyon</i>	<i>Evet</i>	38	28,5±3,29	16-30 (30)	0,815
		<i>Hayır</i>	895	28,56±3,09	6-30 (30)	
	<i>Söylenti</i>	<i>Evet</i>	38	24,32±2,01	17-25 (25)	0,841
		<i>Hayır</i>	895	24,38±1,97	5-25 (25)	
	<i>Eşyalara Zarar Verme</i>	<i>Evet</i>	38	48,92±2,69	38-50 (50)	0,995
		<i>Hayır</i>	895	49,04±3,32	10-50 (50)	
	<i>Cinsel</i>	<i>Evet</i>	38	48,92±2,63	38-50 (50)	0,051
		<i>Hayır</i>	895	49,16±3,51	10-50 (50)	
Kurban	<i>Fiziksel</i>	<i>Evet</i>	38	60,87±13,53	19-75 (63)	0,056
		<i>Hayır</i>	895	64,66±10,94	17-75 (68)	
	<i>Sözel</i>	<i>Evet</i>	38	28,24±6,72	14-35 (29,5)	0,171
		<i>Hayır</i>	895	30,07±5,49	7-35 (32)	
	<i>İzolasyon</i>	<i>Evet</i>	38	25,21±6,2	8-30 (29)	0,239
		<i>Hayır</i>	895	27,05±4,63	6-30 (29)	
	<i>Söylenti</i>	<i>Evet</i>	38	21,18±5,21	5-25 (23)	0,051
		<i>Hayır</i>	895	22,52±4	5-25 (25)	
	<i>Eşyalara Zarar Verme</i>	<i>Evet</i>	38	45,79±7,64	11-50 (49)	0,134
		<i>Hayır</i>	895	47,44±5,15	10-51 (50)	
	<i>Cinsel</i>	<i>Evet</i>	38	45,5±6,95	20-50 (50)	0,040*
		<i>Hayır</i>	895	47,41±5,79	10-50 (50)	

^b*Mann-Whitney Testi* **p*<0,05 ***p*<0,001

Fiziksel zorbalık gösterme sıklığı psikolojik desteğe göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Sözel zorbalık gösterme sıklığı psikolojik desteğe göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). İzolasyon zorbalığı gösterme sıklığı psikolojik desteğe göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Söylenti yayma sıklığı psikolojik desteğe göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Eşyalara zarar verme sıklığı psikolojik desteğe göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Cinsel zorbalık gösterme sıklığı psikolojik desteğe göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Fiziksel zorbalığa maruz kalma sıklığı psikolojik desteğe göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Sözel zorbalığa maruz kalma sıklığı psikolojik desteğe göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). İzolasyon zorbalığına maruz kalma sıklığı psikolojik desteğe göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Söylenti yayma zorbalığına maruz kalma sıklığı psikolojik desteğe göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Eşyalara zarar verme zorbalığına maruz kalma sıklığı psikolojik desteğe göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Cinsel zorbalığa maruz kalma sıklığı psikolojik destek almayanların destek alanlara göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,040$; $p<0,05$).

Çizelge 4.25: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Düzenli Sosyal Aktiviteye Katılmanın Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)</i>	<i>^bp</i>
Zorba	<i>Evet</i>	532	253,57±19,92	53-265 (259)	0,001**
	<i>Hayır</i>	401	255,66±16,73	150-265 (262)	
Kurban	<i>Evet</i>	532	236,89±30,55	57-265 (246)	0,012*
	<i>Hayır</i>	401	240,96±27,9	81-265 (250)	

^b*Mann-Whitney Testi* * $p<0,05$ ** $p<0,001$

Akran zorbalığı gösterme sıklığı düzenli sosyal aktiviteye katılma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p>0,05$). Düzenli sosyal aktiviteye katılmayan grubun akran zorbalığı gösterme sıklığının katılan gruba göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001;p<0,01$).

Akran zorbalığına maruz kalma sıklığı düzenli sosyal aktiviteye katılma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,012;p<0,05$). Düzenli sosyal aktiviteye katılmayan grubun akran zorbalığına maruz kalma sıklığının katılan gruba göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001;p<0,01$).

Çizelge 4.26: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Alt Ölçeklerine Göre Düzenli Sosyal Aktiviteye Katılmanın Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)</i>	<i>^bp</i>
<i>Fiziksel</i>	<i>Evet</i>	532	69,84±7,83	15-75 (72)	0,004**
	<i>Hayır</i>	401	70,84±7,01	26-75 (74)	
<i>Sözel</i>	<i>Evet</i>	532	32,9±3,62	7-35 (35)	0,016*
	<i>Hayır</i>	401	33,33±3,16	11-35 (35)	
Zorba	<i>İzolasyon</i>	532	28,48±3,13	6-30 (30)	0,036**
	<i>Hayır</i>	401	28,67±3,06	8-30 (30)	
<i>Söylenti</i>	<i>Evet</i>	532	24,32±2,16	5-25 (25)	0,028*
	<i>Yayma</i>	401	24,45±1,7	13-25 (25)	
<i>Eşyalara Zarar Verme</i>	<i>Evet</i>	532	48,95±3,56	10-50 (50)	0,036*
	<i>Hayır</i>	401	49,13±2,91	26-50 (50)	

Çizelge 4.26: (devamı)Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Alt Ölçeklerine Göre Düzenli Sosyal Aktiviteye Katılmanın Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)</i>	<i>^bp</i>	
Kurban	<i>Cinsel</i>	<i>Evet</i>	532	49,08±3,78	10-50 (50)	0,204
		<i>Hayır</i>	401	49,23±3,04	24-50 (50)	
	<i>Fiziksel</i>	<i>Evet</i>	532	64,02±11,04	17-75 (67)	0,043*
		<i>Hayır</i>	401	65,14±11,07	19-75 (68)	
	<i>Sözel</i>	<i>Evet</i>	532	29,8±5,57	7-35 (31)	0,140
		<i>Hayır</i>	401	30,24±5,53	7-35 (32)	
	<i>İzolasyon</i>	<i>Evet</i>	532	26,74±4,76	6-30 (29)	0,012*
		<i>Hayır</i>	401	27,28±4,62	7-30 (30)	
	<i>Söylenti Yayma</i>	<i>Evet</i>	532	22,22±4,18	5-25 (24)	0,005**
		<i>Hayır</i>	401	22,81±3,91	5-25 (25)	
	<i>Eşyalara Zarar Verme</i>	<i>Evet</i>	532	47,1±5,76	10-51 (50)	0,027*
		<i>Hayır</i>	401	47,73±4,52	21-50 (50)	
	<i>Cinsel</i>	<i>Evet</i>	532	47,02±6,42	10-50 (50)	0,040**
		<i>Hayır</i>	401	47,77±4,99	14-50 (50)	

^b*Mann-Whitney Testi* **p*<0,05 ***p*<0,001

Fiziksel zorbalık gösterme sıklığı düzenli sosyal aktiviteye katılmayanların katılanlara göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (*p*=0,004;*p*<0,01). Sözel zorbalık gösterme sıklığı düzenli sosyal aktiviteye katılmayanların katılanlara göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (*p*=0,016;*p*<0,05). İzolasyon zorbalığı gösterme sıklığı düzenli sosyal aktiviteye katılmayanların katılanlara göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (*p*=0,036;*p*<0,05). Söylenti yayma sıklığı düzenli sosyal aktiviteye katılmayanların katılanlara göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (*p*=0,028;*p*<0,05).

Eşyalara zarar verme sıklığı düzenli sosyal aktiviteye katılmayanların katılanlara göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,036;p<0,05$). Cinsel zorbalık gösterme sıklığı düzenli sosyal aktiviteye katılma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Fiziksel zorbalığa maruz kalma sıklığı düzenli sosyal aktiviteye katılmayanların katılanlara göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,043;p<0,05$). Sözel zorbalığa maruz kalma sıklığı düzenli sosyal aktiviteye katılma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). İzolasyon zorbalığına maruz kalma sıklığı düzenli sosyal aktiviteye katılmayanların katılanlara göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,012;p<0,05$). Söylenti yayma zorbalığına maruz kalma sıklığı düzenli sosyal aktiviteye katılmayanların katılanlara göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,005;p<0,01$). Eşyalara zarar verme zorbalığına maruz kalma sıklığı düzenli sosyal aktiviteye katılmayanların katılanlara göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,027;p<0,05$). Cinsel zorbalığa maruz kalma sıklığı düzenli sosyal aktiviteye katılmayanların katılanlara göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,040;p<0,05$).

Çizelge 4.27: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Okulların Karşılaştırılması

	<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)</i>	<i>^bp</i>
<i>Hazerfan Ahmet Çelebi Ortaokulu</i>	60	252,07±17,17	199-265 (260)	
Zorba <i>Kısıklı Şehit Hüseyin Dalkılıç Ortaokulu</i>	195	255,89±21,05	53-265 (263)	0,001**
<i>Şehit Kader Sivri Ortaokulu</i>	325	255,92±16,28	127-265 (262)	

Çizelge 4.27: (devamı) Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Okulların Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)</i>	<i>^bp</i>
<i>Mehmet Sait</i>		144	255,55±12,11	211-265	
<i>Aydoslu Ortaokulu</i>				(259)	
<i>Kazım Karabekir</i>		213	250,84±22,75	53-265 (258)	
<i>Ortaokulu</i>					
<i>Hazerfan Ahmet</i>		60	238,08±22,81	163-265	
<i>Çelebi Ortaokulu</i>				(241)	
<i>Kısıklı Şehit</i>		195	237,61±35,95	57-265 (250)	
<i>Hüseyin Dalkılıç</i>					
<i>Ortaokulu</i>					
<i>Kurban</i> <i>Şehit Kader Sivri</i>		325	243,71±24,18	119-265	0,001**
<i>Ortaokulu</i>				(253)	
<i>Mehmet Sait</i>		144	240,47±26,67	77-265	
<i>Aydoslu Ortaokulu</i>				(247,5)	
<i>Kazım Karabekir</i>		213	230,82±32,09	81-265 (240)	
<i>Ortaokulu</i>					

^aKruskall Wallis Testi *p<0,05 **p<0,001

Akran zorbalığı gösterme sıklığı okula göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,001$; $p<0,01$). Kısıklı Şehit Hüseyin Dalkılıç Ortaokulu akran zorbalığı gösterme sıklığının, Hazerfen Ortaokulu, Mehmet Sait Ortaokulu ve Kazım Karabekir Ortaokulu'na göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001$; $p<0,01$). Şehit Kader Sivri Ortaokulu akran zorbalığı gösterme sıklığının, Mehmet Sait Aydoslu ve Kazım Karabekir Ortaokulu'na göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001$; $p<0,01$).

Akran zorbalığına maruz kalma sıklığı okula göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,009$; $p<0,01$). Şehit Kader Sivri Ortaokulu akran

zorbalığına maruz kalma sıklığının, Hazerfen Ortaokulu'na göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001$; $p<0,01$). Kazım Karabekir Ortaokulu akran zorbalığına maruz kalma sıklığının, Kısıklı Şehit Hüseyin Dalkılıç Ortaokulu, Şehit Kader Sivri Ortaokulu ve Mehmet Sait Aydoslu Ortaokulu'na göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001$; $p<0,01$).

Çizelge 4.28: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Anne Babanın Hayatta Olmasının Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)</i>	<i>^bp</i>
Zorba	<i>Her İkisi de Hayatta</i>	908	254,54±53	265-18,606 (261)	0,048*
	<i>Yalnızca Anne Hayatta</i>	13	247,31±185	265-26,831 (258)	
	<i>Yalnızca Baba Hayatta</i>	7	260±253	265-4,472 (260)	
	<i>Her İkisi de Vefat Etti</i>	8	250,13±237	260-8,374 (253,5)	
Kurban	<i>Her İkisi de Hayatta</i>	908	238,63±57	265-29,66 (249)	0,826
	<i>Yalnızca Anne Hayatta</i>	13	239,62±185	261-23,461 (249)	
	<i>Yalnızca Baba Hayatta</i>	7	236,86±187	265-32,349 (254)	
	<i>Her İkisi de Vefat Etti</i>	8	238,38±221	261-16,062 (234)	

^a*Kruskall Wallis Testi* * $p<0,05$ ** $p<0,001$

Akran zorbalığı gösterme sıklığı öğrencilerin anne babasının hayatta olmasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,015;p<0,05$). Anne ve babası hayatta olan grubun akran zorbalığı gösterme sıklığının her ikisi de vefat etmiş olan gruplara göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001;p<0,01$). Yalnızca babası hayatta olan grubun akran zorbalığı gösterme sıklığının her ikisi de vefat etmiş olan gruplara göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001;p<0,01$).

Akran zorbalığına maruz kalma sıklığı anne babanın hayatta olmasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Çizelge 4.29: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Alt Ölçeklerine Göre Anne Babanın Hayatta Olmasının Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan) ^{bp}</i>	
<i>Fiziksel</i>	<i>Her İkisi de Hayatta</i>	908	70,27±15	75-7,55202 (73)	0,145
	<i>Yalnızca Anne Hayatta</i>	13	68,54±45	75-9,86252 (73)	
	<i>Yalnızca Baba Hayatta</i>	7	72,57±67	75-3,25869 (74)	
	<i>Her İkisi de Vefat Etti</i>	8	68,25±58	74-4,6828 (68,5)	
<i>Sözel</i>	<i>Her İkisi de Hayatta</i>	908	33,11±7	35-3,39085 (35)	0,101
	<i>Yalnızca Anne Hayatta</i>	13	30,69±15	35-6,26345 (33)	
	<i>Yalnızca Baba Hayatta</i>	7	33,43±31	35-1,98806 (35)	
	<i>Her İkisi de Vefat Etti</i>	8	32,88±29	35-2,16712 (33)	
<i>Zorba</i>	<i>Her İkisi de Hayatta</i>	908	28,62±6	30-3,00951 (30)	0,005**
	<i>Yalnızca Anne Hayatta</i>	13	26,46±14	30-5,3637 (29)	
	<i>Yalnızca Baba Hayatta</i>	7	29±26	30-1,73205 (30)	
	<i>Her İkisi de Vefat Etti</i>	8	25,5±12	30-5,73212 (26,5)	
<i>Söylenti Yayma</i>	<i>Her İkisi de Hayatta</i>	908	24,38±5	25-1,97186 (25)	0,334
	<i>Yalnızca Anne Hayatta</i>	13	23,54±17	25-2,60177 (25)	
	<i>Yalnızca Baba Hayatta</i>	7	25±25	25-0 (25)	
	<i>Her İkisi de Vefat Etti</i>	8	24,63±23	25-0,74402 (25)	
<i>Eşyalara Zarar Verme</i>	<i>Her İkisi de Hayatta</i>	908	49,03±10	50-3,31436 (50)	0,434
	<i>Yalnızca Anne Hayatta</i>	13	48,69±38	50-3,4006 (50)	
	<i>Yalnızca Baba Hayatta</i>	7	50±50	50-0 (50)	
	<i>Her İkisi de Vefat Etti</i>	8	49,38±48	50-0,91613 (50)	

Çizelge 4.29: (devamı) Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Alt Ölçeklerine Göre Anne Babanın Hayatta Olmasının Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)</i> ^b	<i>p</i>
<i>Cinsel</i>	<i>Her İkisi de Hayatta</i>	908	49,14±10	50-3,5189 (50)	0,534
	<i>Yalnızca Anne Hayatta</i>	13	49,38±42	50-2,2188 (50)	
	<i>Yalnızca Baba Hayatta</i>	7	50±50	50-0 (50)	
	<i>Her İkisi de Vefat Etti</i>	8	49,5±48	50-0,92582 (50)	
<i>Fiziksel</i>	<i>Her İkisi de Hayatta</i>	908	64,5±17	75-11,12389 (68)	0,710
	<i>Yalnızca Anne Hayatta</i>	13	63±40	75-10,42433 (64)	
	<i>Yalnızca Baba Hayatta</i>	7	67,71±52	75-8,01487 (68)	
	<i>Her İkisi de Vefat Etti</i>	8	64,63±54	75-7,65203 (63)	
<i>Sözel</i>	<i>Her İkisi de Hayatta</i>	908	30,01±7	35-5,57627 (32)	0,672
	<i>Yalnızca Anne Hayatta</i>	13	29,15±19	35-5,17761 (29)	
	<i>Yalnızca Baba Hayatta</i>	7	29,14±22	35-5,01427 (30)	
	<i>Her İkisi de Vefat Etti</i>	8	30,63±26	35-3,42 (31)	
<i>İzolasyon</i>	<i>Her İkisi de Hayatta</i>	908	27,01±6	30-4,68029 (29)	0,010*
	<i>Yalnızca Anne Hayatta</i>	13	27,69±18	30-3,75021 (30)	
	<i>Yalnızca Baba Hayatta</i>	7	24,71±9	30-9,14174 (30)	
	<i>Her İkisi de Vefat Etti</i>	8	23,38±18	26-2,92465 (24)	
<i>Kurban</i>	<i>Her İkisi de Hayatta</i>	908	22,48±5	25-4,07381 (25)	0,600
	<i>Yalnızca Anne Hayatta</i>	13	22,92±17	25-2,81252 (25)	
	<i>Yalnızca Baba Hayatta</i>	7	20,43±10	25-6,32079 (24)	
	<i>Her İkisi de Vefat Etti</i>	8	22,25±18	25-2,65922 (23)	
<i>Söylenti Yayma</i>	<i>Her İkisi de Hayatta</i>	908	47,34±10	51-5,32117 (50)	0,998
	<i>Yalnızca Anne Hayatta</i>	13	48,08±38	50-3,35315 (50)	
	<i>Yalnızca Baba Hayatta</i>	7	47,57±37	50-4,72077 (49)	
	<i>Her İkisi de Vefat Etti</i>	8	48,88±47	50-1,12599 (49)	
<i>Eşyalara Zarar Verme</i>	<i>Her İkisi de Hayatta</i>	908	47,31±10	50-5,90775 (50)	0,329
	<i>Yalnızca Anne Hayatta</i>	13	48,77±42	50-3,00427 (50)	
	<i>Yalnızca Baba Hayatta</i>	7	47,29±37	50-4,75094 (49)	
	<i>Her İkisi de Vefat Etti</i>	8	48,63±47	50-1,30247 (48,5)	

^b*Kruskall Wallis Testi* **p*<0,05 ***p*<0,001

Fiziksel zorbalık gösterme sıklığı anne babanın hayatta olmasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (*p*>0,05). Sözel zorbalık gösterme sıklığı anne babanın hayatta olmasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık

göstermemektedir ($p>0,05$). İzolasyon zorbalığı gösterme sıklığı her ikisi de hayatta olanların her ikisi de vefat edenlere göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001$; $p=0,01$). Söylenti yayma sıklığı anne babanın hayatta olmasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Eşyalara zarar verme sıklığı anne babanın hayatta olmasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Cinsel zorbalık gösterme sıklığı anne babanın hayatta olmasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Fiziksel zorbalığa maruz kalma sıklığı anne babanın hayatta olmasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Sözel zorbalığa maruz kalma sıklığı anne babanın hayatta olmasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). İzolasyon zorbalığına maruz kalma sıklığı her ikisi de hayatta olanların ve yalnızca anne hayatta olanların her ikisi de vefat edenlere göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001$; $p=0,01$). Söylenti yayma zorbalığına maruz kalma sıklığı anne babanın hayatta olmasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Eşyalara zarar verme zorbalığına maruz kalma sıklığı anne babanın hayatta olmasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Cinsel zorbalığa maruz kalma sıklığı anne babanın hayatta olmasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Çizelge 4.30: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Sınıf Düzeylerinin Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)</i>	<i>^bp</i>
	<i>6.Sınıf</i>	296	255,68±23,43	53-265 (263)	
Zorba	<i>7.Sınıf</i>	318	254,33±15,68	147-265 (259)	0,001**
	<i>8.Sınıf</i>	323	253,45±16,12	150-265 (259)	
	<i>6.Sınıf</i>	296	242,91±27,56	72-265 (252,5)	
Kurban	<i>7.Sınıf</i>	318	235,08±33,68	57-265 (246)	0,001**
	<i>8.Sınıf</i>	323	238,27±26,13	124-265 (245)	

^a**Kruskall Wallis Testi** * $p<0,05$ ** $p<0,001$

Akran zorbalığı gösterme sıklığı sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,001$; $p<0,01$). 6. sınıf olan grubun akran zorbalığı

gösterme sıklığının 7. ve 8. sınıf olan gruba göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001$; $p<0,01$).

Akran zorbalığına maruz kalma sıklığı sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,001$; $p<0,01$). 6. sınıf olan grubun akran zorbalığına maruz kalma sıklığının 7. ve 8. Sınıf olan gruba göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001$; $p<0,01$).

Çizelge 4.31: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Alt Ölçeklerine Göre Sınıf Düzeylerinin Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)</i>	<i>^bp</i>	
Zorba	<i>Fiziksel</i>	<i>6.Sınıf</i>	296	71,46±7,5	15-75 (75)	
		<i>7.Sınıf</i>	318	70,1±6,83	35-75 (72)	0,001**
		<i>8.Sınıf</i>	323	69,28±8,09	26-75 (72)	
	<i>Sözel</i>	<i>6.Sınıf</i>	296	33,58±3,32	7-35 (35)	
		<i>7.Sınıf</i>	318	33,05±3,2	18-35 (35)	0,001**
		<i>8.Sınıf</i>	323	32,66±3,69	11-35 (35)	
	<i>İzolasyon</i>	<i>6.Sınıf</i>	296	28,58±3,5	6-30 (30)	
		<i>7.Sınıf</i>	318	28,38±3,15	8-30 (30)	0,305
		<i>8.Sınıf</i>	323	28,73±2,58	14-30 (30)	
	<i>Söylenti Yayma</i>	<i>6.Sınıf</i>	296	24,35±2,46	5-25 (25)	
		<i>7.Sınıf</i>	318	24,34±1,71	13-25 (25)	0,078
		<i>8.Sınıf</i>	323	24,44±1,67	12-25 (25)	
<i>Eşyalara Zarar Verme</i>	<i>6.Sınıf</i>	296	48,94±4,52	10-50 (50)		
	<i>7.Sınıf</i>	318	49,13±2,48	30-50 (50)	0,035*	
	<i>8.Sınıf</i>	323	49,03±2,58	29-50 (50)		
<i>Cinsel</i>	<i>6.Sınıf</i>	296	48,77±4,83	10-50 (50)		
	<i>7.Sınıf</i>	318	49,34±2,81	24-50 (50)	0,520	
		<i>8.Sınıf</i>	323	49,31±2,4	24-50 (50)	

Çizelge 4.31: (devamı) Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Alt Ölçeklerine Göre Sınıf Düzeylerinin Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)</i>	<i>^bp</i>
	6.Sınıf	296	67,14±9,44	20-75 (70)	
<i>Fiziksel</i>	7.Sınıf	318	62,95±12,34	17-75 (67)	0,001**
	8.Sınıf	323	63,62±10,69	26-75 (66)	
	6.Sınıf	296	30,96±5,11	8-35 (33)	
<i>Sözel</i>	7.Sınıf	318	29,42±5,92	7-35 (31)	0,001**
	8.Sınıf	323	29,69±5,45	10-35 (31)	
	6.Sınıf	296	26,85±4,82	6-30 (29)	
<i>İzolasyon</i>	7.Sınıf	318	26,4±5,06	6-30 (28,5)	0,003**
	8.Sınıf	323	27,64±4,15	8-30 (30)	
	6.Sınıf	296	22,65±3,96	5-25 (25)	
<i>Söylenti Yayma</i>	7.Sınıf	318	22,37±4,24	5-25 (24)	0,382
	8.Sınıf	323	22,4±3,99	5-25 (25)	
	6.Sınıf	296	47,86±4,88	10-50 (50)	
<i>Eşyalara Zarar Verme</i>	7.Sınıf	318	46,84±6,49	10-50 (50)	0,017*
	8.Sınıf	323	47,43±4,11	24-51 (50)	
	6.Sınıf	296	47,44±5,71	10-50 (50)	
<i>Cinsel</i>	7.Sınıf	318	47,1±6,54	10-50 (50)	0,923
	8.Sınıf	323	47,5±5,22	10-50 (50)	

^b*Kruskall Wallis Testi* **p*<0,05 ***p*<0,001

Fiziksel zorbalık gösterme sıklığı 7.sınıf ve 8. sınıfın 6. Sınıfa göre düşük olması istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (*p*=0,001;*p*<0,01). Sözel zorbalık gösterme sıklığı 7.sınıf ve 8. sınıfın 6. Sınıfa göre düşük olması istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (*p*=0,001;*p*<0,01).

İzolasyon zorbalığı gösterme sıklığı sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (*p*>0,05). Söylenti yayma sıklığı sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (*p*>0,05).

Eşyalara zarar verme sıklığı 7.sınıf ve 8. sınıfın 6. sınıfa göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,001;p<0,01$). Cinsel zorbalık gösterme sıklığı sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$)

Fiziksel zorbalığa maruz kalma sıklığı 7.sınıf ve 8. sınıfın 6. Sınıfa göre düşük olması istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,001;p<0,01$). Sözel zorbalığa maruz kalma sıklığı 7.sınıf ve 8. sınıfın 6. Sınıfa göre düşük olması istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,001;p<0,01$). İzolasyon zorbalığına maruz kalma sıklığı 7.sınıf ve 6. sınıfın 8. Sınıfa göre düşük istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,001;p<0,01$). Söylenti yayma zorbalığına maruz kalma sıklığı sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Eşyalara zarar verme zorbalığına maruz kalma sıklığı 7.sınıf ve 8. sınıfın 6. Sınıfa göre düşük olması istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,001;p<0,01$). Cinsel zorbalığa maruz kalma sıklığı sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Çizelge 4.32: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Anne-Baba Birlikteliğinin Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)</i>	<i>^bp</i>
Zorba	<i>Birlikte</i>	846	254,7±18,13	53-265 (261)	0,948
	<i>Boşanmış</i>	81	254,75±15	194-265 (261)	
Kurban	<i>Birlikte</i>	846	238,82±28,87	57-265 (248)	0,429
	<i>Boşanmış</i>	81	237,01±35,77	77-265 (253)	

^b*Mann Whitney Testi* * $p<0,05$ ** $p<0,001$

Akran zorbalığı gösterme (zorba) sıklığı anne baba birlikteliğine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Akran zorbalığına maruz kalma (kurban) sıklığı anne baba birlikteliğine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Çizelge 4.33: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Kardeş Sayısının Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)</i>	<i>^bp</i>
Zorba	<i>2 ve Daha Az</i>	447	254,62±20,5	53-265 (261)	0,488
	<i>3 ve Daha Fazla</i>	490	254,31±16,73	150-265 (261)	
Kurban	<i>2 ve Daha Az</i>	447	238,43±30,55	57-265 (249)	0,846
	<i>3 ve Daha Fazla</i>	490	238,85±28,49	72-265 (249)	

^b*Mann Whitney Testi* **p*<0,05 ***p*<0,001

Akran zorbalığı gösterme (zorba) sıklığı kardeş sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (*p*>0,05). Akran zorbalığına maruz kalma (kurban) sıklığı kardeş sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (*p*>0,05).

Çizelge 4.34: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Algılanan Anne Baba Tutumunun Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)</i>	<i>^bp</i>
Zorba	<i>Demokratik</i>	504	254,57±17,21	53-265 (261)	0,432
	<i>Otoriter</i>	102	252,43±26,11	53-265 (260)	
	<i>Aşırı Koruyucu</i>	289	254,96±18,65	127-265 (261)	
	<i>İlgisiz</i>	24	254±13,31	220-265 (257,5)	
Kurban	<i>Demokratik</i>	504	237,71±29,87	57-265 (247)	0,225
	<i>Otoriter</i>	102	235,84±32,1	104-265 (246)	
	<i>Aşırı Koruyucu</i>	289	241,42±28,24	77-265 (250)	
	<i>İlgisiz</i>	24	236,17±28,97	180-265 (244,5)	

^b*Kruskall Wallis Testi* **p*<0,05 ***p*<0,001

Akran zorbalığı gösterme (zorba) sıklığı algılanan anne baba tutumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Akran zorbalığına maruz kalma (kurban) sıklığı algılanan anne baba tutumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Çizelge 4.35: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Anne Eğitiminin Karşılaştırılması

	<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)</i>	<i>^bp</i>
<i>Okuryazar Değil</i>	54	251,02±25,34	127-265 (260)	
<i>İlkokul Mezunu</i>	344	254,42±19,05	53-265 (261)	
<i>Ortaokul Mezunu</i>	215	253,95±21,03	53-265 (261)	
Zorba				0,480
<i>Lise Mezunu</i>	178	254,27±15,37	161-265 (261)	
<i>Üniversite Mezunu</i>	108	257,42±11,62	199-265 (262)	
<i>Diğer</i>	31	253,45±20,57	185-265 (262)	
<i>Okuryazar Değil</i>			103-265	
	54	236,35±32,01	(243,5)	
<i>İlkokul Mezunu</i>			77-265	
	344	238,39±29,65	(247,5)	
Kurban				0,515
<i>Ortaokul Mezunu</i>	215	238,11±31,34	57-265 (247)	
<i>Lise Mezunu</i>	178	238,18±30,01	126-265 (249)	
<i>Üniversite Mezunu</i>	108	243,73±23,32	160-265 (251)	
<i>Diğer</i>	31	233,68±28,24	180-265 (240)	

^b*Kruskall Wallis Testi* * $p<0,05$ ** $p<0,001$

Akran zorbalığı gösterme (zorba) sıklığı annenin eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Akran

zorbalığına maruz kalma (kurban) sıklığı annenin eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Çizelge 4.36: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Baba Eğitiminin Karşılaştırılması

	<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)</i>	<i>^bp</i>
<i>Okuryazar Değil</i>	13	252,46±31,28	150-265 (265)	
<i>İlkokul Mezunu</i>	265	254,12±21,05	53-265 (261)	
<i>Ortaokul Mezunu</i>	244	253,25±21,47	53-265 (260)	
Zorba				0,538
<i>Lise Mezunu</i>	230	254,98±14,49	161-265 (261)	
<i>Üniversite Mezunu</i>	148	256,51±11,8	200-265 (261)	
<i>Diğer</i>	29	255,66±17,26	185-265 (262)	
<i>Okuryazar Değil</i>	13	249,31±30,1	154-265 (261)	
<i>İlkokul Mezunu</i>	265	237,34±31,36	77-265 (249)	
<i>Ortaokul Mezunu</i>	244	238,05±28,48	72-265 (245,5)	
Kurban				0,105
<i>Lise Mezunu</i>	230	237,03±31,79	57-265 (249)	
<i>Üniversite Mezunu</i>	148	243,03±23,94	116-265 (249)	
<i>Diğer</i>	29	240,34±27,87	185-265 (256)	

^b*Kruskall Wallis Testi* * $p<0,05$ ** $p<0,001$

Akran zorbalığı gösterme (zorba) sıklığı babanın eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Akran zorbalığına maruz kalma (kurban) sıklığı babanın eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Çizelge 4.37: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Sürekli İlaç Kullanımını Gerektiren Hastalığın Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)</i>	<i>^bp</i>
Zorba	<i>Evet</i>	94	252,4±20,08	127-265 (258,5)	0,127
	<i>Hayır</i>	840	254,68±18,4	53-265 (261)	
Kurban	<i>Evet</i>	94	234,96±32,5	103-265 (243)	0,187
	<i>Hayır</i>	840	239,07±29,1	57-265 (249)	

^bMann Whitney Testi **p*<0,05 *p*<0,001**

Akran zorbalığı gösterme sıklığı (zorba) sürekli ilaç kullanımı gerektiren hastalığın olup olmasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (*p*>0,05). Akran zorbalığına maruz kalma (kurban) sıklığı sürekli ilaç kullanımı gerektiren hastalığın olup olmasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (*p*>0,05).

Çizelge 4.38: Akran Zorbalığı Gösterme (Zorba) ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma (Kurban) Durumuna Göre Psikiyatrik İlaç Kullanımının Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort±S.s</i>	<i>Min-Max (Medyan)</i>	<i>^bp</i>
Zorba	<i>Evet</i>	9	254,11±14,52	230-265 (265)	0,455
	<i>Hayır</i>	904	254,49±18,75	53-265 (261)	
	<i>Bilinmiyor</i>	24	253,08±14,73	200-265 (258)	
Kurban	<i>Evet</i>	9	242,89±29,4	175-265 (257)	0,023*
	<i>Hayır</i>	904	239,18±28,65	72-265 (249)	
	<i>Bilinmiyor</i>	24	217,08±48,19	57-265 (230)	

^bKruskall Wallis Testi **p*<0,05 *p*<0,001**

Akran zorbalığı gösterme (zorba) sıklığı psikiyatrik ilaç kullanımına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (*p*>0,05). Akran zorbalığına maruz kalma (kurban) sıklığı psikiyatrik ilaç kullanımına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (*p*=0,023;*p*<0,05). Psikiyatrik

ilaç kullanmadığını söyleyen grubun akran zorbalığına maruz kalma sıklığının bilmediğini söyleyen gruba göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.($p=0,008;p<0,01$).

5. TARTIŞMA

Yapılan araştırmada ortaokul 6., 7. ve 8.sınıfa devam eden ortaokul öğrencilerindeki akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma durumunun sosyodemografik değişkenlere göre farklılık yaratıp yaratmadığını incelemesi amaçlanmıştır.

Yapılan araştırmadaki analizler sonucunda akran zorbalığına maruz kalma (kurban) ile akran zorbalığı gösterme (zorba) arasında çok yüksek düzeyde ve pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 4.14). Akran zorbalığına maruz kalma (kurban) ve akran zorbalığı gösterme (zorba) davranışları arasında yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna bakıldığında; zorba ve kurban davranışlarının paralellik gösterdiği, akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin çözüm olarak akran zorbalığı gösterme davranışına yöneldiği şeklinde yorumlanabilmektedir.

Yapılan bu araştırmada, yaş ile akran zorbalığına maruz kalma (kurban) sıklığı arasındaki ilişkiye bakıldığında, istatistiksel olarak negatif yönlü çok zayıf düzeyde, anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 4.14). Yine yaş ile akran zorbalığı gösterme (zorba) arasında istatistiksel olarak negatif yönlü çok zayıf düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 4.14). Literatür incelendiğinde, akran zorbalığına maruz kalma sıklığı ile yaş arasındaki ilişki ile ilgili olarak çeşitli bulgulara rastlanmakla beraber genellikle, akran zorbalığına maruz kalmada yaşa bağlı olarak anlamlı düşüşler olduğu görülmektedir (Rigby, Cox ve Black, 1997; Salmon, James ve Smith, 1998). Ancak literatüre bakıldığında yaş arttıkça zorbalık davranışının arttığı yönündeki sonuçlara da rastlanmaktadır (Yurdakul, 2016; Dölek, 2002). Yapılan bu araştırmadaki analiz sonuçlarına göre yaş arttıkça akran zorbalığına maruz kalma (kurban) ve akran zorbalığı gösterme (zorba) sıklığında azalma olduğu bulgusu, literatürle paralellik göstermektedir. Bunun nedeni olarak öğrencilerin yaşlarının büyüdükçe okula ve arkadaş çevresine uyum sağladığı, duygu ve düşüncelerini doğru şekilde ifade etme ve problem çözme becerilerinin geliştiği, bunlara bağlı

olarak zorbalık davranışına başvurma ve maruz kalmada azalma olabileceği düşünülmüştür.

Akran zorbalığına maruz kalma yaş değişkeni alt ölçeklerine bakıldığında toplam zorbalık davranışı ile benzer sonuçlar göstermektedir. Yaş ile fiziksel zorbalığa maruz kalma, sözel zorbalığa maruz kalma, söylenti yayma, eşyalara zarar verme ve cinsel zorbalığa maruz kalma arasında istatistiksel olarak negatif yönlü çok zayıf düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 4.15). Yaş ile fiziksel zorbalık gösterme (zorba), sözel zorbalık gösterme, eşyalara zarar verme arasında istatistiksel olarak negatif yönlü çok zayıf düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 4.16).

Yapılan araştırmada akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığı sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir. 6.sınıfa devam eden grubun akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığı 7. ve 8.sınıfa göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.30). Buna göre üst sınıflara geçildiğinde akran zorbalığı gösterme (zorba) ve akran zorbalığına maruz kalma (kurban) sıklığının azaldığı görülmektedir. Araştırmada akran zorbalığının sınıf düzeyine göre azalmakta olduğu görülürken, bu durum literatürdeki bazı araştırmalarla paralellik göstermektedir. Sınıf düzeyi ile ilgili literatüre baktığımızda; Ergün (2011)'ün yaptığı çalışmada, sınıf düzeyi yükseldikçe akran zorbalığına maruz kalma azalmaktadır. Gökkaya & Tekinsav Sütcü (2018)'nin yaptığı araştırmada, sınıf düzeyi arttıkça zorbalık göstermenin de arttığı görülmektedir. Ayas & Pişkin (2011)'in yaptığı çalışmada ise akran zorbalığına maruz kalma durumunun sınıf düzeyi yükseldikçe arttığı görülmektedir.

Yapılan araştırmada akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığı ile sınıf düzeyi arasındaki farklılaşma alt ölçeklere göre bakıldığında genel zorbalık ile bazı alt ölçekler paralellik göstermiştir. Fiziksel zorbalık gösterme, sözel zorbalık gösterme sıklığı 6.sınıfa devam eden grubun 7. ve 8.sınıfa göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.31). Eşyalara zarar verme sıklığı 7.sınıf ve 8. sınıfın 6. sınıfa göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.31). İzolasyon zorbalığı gösterme, söylenti yayma, cinsel zorbalık gösterme sıklığı sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4.31).

Fiziksel, sözel, eşyalara zarar verme zorbalığına maruz kalma sıklığı 6.sınıfa devam eden grubun 7. ve 8.sınıfa göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.31).

İzolasyon zorbalığına maruz kalma sıklığı 8.sınıfa devam edenlerin 6. ve 7.sınıfa göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.31). Söylenti yayma zorbalığına maruz kalma ve cinsel zorbalığa maruz kalma sıklığı sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4.31).

Bu çalışmada, cinsiyet açısından akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığı anlamlı bir farklılık göstermemektedir (Tablo 4.17). Literatüre bakıldığında; Andreou (2000), Austin ve Joseph (1996), Dölek (2002), Gültekin ve Sayıl (2005), Mynard ve Joseph (2000), yaptıkları çalışmalarda akran zorbalığına maruz kalma açısından cinsiyetler arasında fark olmadığını söylerken, Boulton ve Underwood (1992), Juvonen ve ark (2000) ve Sutton ve Smith (1999) yaptıkları çalışmalarda akran zorbalığına maruz kalmanın, erkek çocuklar arasında daha sık görüldüğü yönünde sonuçlara ulaşılmış olup, Crick ve Grotpeter (1995), Dölek (2002), Mynard ve Joseph (2000); Salmivalli, Kaukiainen ve Lagerspetz (2000)'in yaptıkları diğer çalışmalarda ise fiziksel saldırıların erkekler arasında, ilişkisel saldırıların ise kızlar arasında daha sık rastlandığı bulunmuştur (Akt. Burnukara & Uçanok, 2012). Bu çalışma da literatürdeki bazı çalışmaları destekler nitelikte olup, akran zorbalığına maruz kalma sıklığı kız ve erkek çocuklarda farklılık göstermemiştir. Buna göre akran zorbalığına maruz kalmada her iki cinsiyetteki çocuklar açısından da risk olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda 6., 7. ve 8.sınıfa devam eden yaşları 10-15 arasında değişen öğrencilerin içinde buldukları gelişimsel dönemden (ön ergenlik dönemi) kaynaklanarak yoğun ve benzer düzeyde akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma davranışlarını göstermiş olabilecekleri düşünülebilir.

Akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma cinsiyet değişkeni karşılaştırmasında alt ölçeklere bakıldığında bazı alt ölçekler toplam zorbalık ile paralellik göstermektedir. Fiziksel zorbalık gösterme, sözel zorbalık, söylenti yayma, eşyalara zarar verme sıklığı cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4.18). İzolasyon zorbalığı gösterme sıklığı erkeklerde kızlara göre daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4.22). Cinsel zorbalık gösterme sıklığı kızlarda erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 4.18). Fiziksel, sözel, izolasyon, söylenti yayma, eşyalara zarar verme ve cinsel zorbalığa maruz kalma sıklığı cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık

göstermemektedir (Tablo 4.18). Bu sonuçlar yukarıda bahsedilen fiziksel saldırıların erkekler arasında, ilişkisel saldırıların ise kızlar arasında daha sık rastlandığının söylendiği çalışmalar ile uyuşmamaktadır (Akt. Burnukara & Uçanok, 2012).

Yapılan bu çalışmada, akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma durumuna göre algılanan başarı düzeyinin karşılaştırılmasında, başarı durumu çocukların kendilerine sorulmuş olup öğrenciler başarı durumlarını çok iyi, iyi, orta ve kötü olarak değerlendirmiştir. Yapılan bu araştırmada akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığı algılanan başarı düzeyine göre anlamlı farklılık göstermiştir. Başarı durumunu çok iyi olarak algılayan grubun akran zorbalığı gösterme sıklığı, iyi ve orta olarak algılayan gruplara göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.19).

Başarı durumunu çok iyi olarak algılayan grubun akran zorbalığına maruz kalma sıklığı, orta olarak algılayan gruptan yüksek bulunmuştur (Tablo 4.19). Akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma algılanan başarı düzeyi karşılaştırılmasında alt ölçeklere bakıldığında alt ölçeklerin toplam zorbalık ile paralellik gösterdiği görülmektedir (Tablo 4.20). Literatür incelendiğinde, Juvonen ve ark., (2000) ve Schwartz ve ark. (2001)'in yaptıkları çalışmalarda akran zorbalığına maruz kalan çocukların, akran zorbalığına maruz kalmayan çocuklara göre akademik başarılarının daha düşük olduğunu, Andreou (2000) ve Austin ve Joseph (1996) ise yaptıkları çalışmalarda kurban çocukların yanısıra akran zorbalığı gösteren çocukların da düşük akademik başarı gösterdiklerini belirtmişlerdir (Akt. Pekel Uludağlı & Uçonok, 2005). Pekel Uludağlı ve Uçonok'un 2005 yılında 'kurban', 'zorba', 'kurban/zorba', 'karışmayan' grupları oluşturarak yaptığı araştırmaya göre ise; 'kurban' ve 'zorba' grubundaki çocukların akademik başarısında diğer gruplara göre farklılık bulunmamıştır. Ancak; 'kurban/zorba' grubundaki çocukların akademik başarısının 'karışmayan' gruptaki çocuklara göre düşük olduğu bulunmuştur. Bu çalışmanın sonuçlarının literatürle farklılık gösterdiği görülmektedir. Ancak yapılan bu çalışmada literatürdeki çalışmalardan farklı olarak algılanan başarı düzeyi incelenmiş, yani çocukların başarı durumu öğretmenlerine değil kendilerine sorulmuştur. Literatür ile bu çalışma arasındaki farklılığın nedeninin buradan kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada başarı durumunu çok iyi olarak algılayan grubun

akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığı diğer gruplara göre yüksek bulunmuştur. Diğer bir deyişle akran zorbalığını sık gösteren öğrencilerin kendilerini çok başarılı olarak gördükleri söylenebilmektedir. Bu durum akran zorbalığı davranışı gösteren çocukların kendini güçlü gören, yüksek özgüven sahibi, dikkat çekmekten hoşlanan çocuklar olduğu genel literatür bilgisi ile uyumlu görünmektedir. Aynı zamanda öğrencilerin içinde bulunduğu gelişimsel dönem (ön ergenlik dönemi) de düşünüldüğünde çok başarılı öğrencilerin diğer gruplar tarafından dışlanmış olabileceği, buna bağlı olarak da akran zorbalığı gösterme ve maruz kalma davranışlarını daha sık göstermiş olabileceği şeklinde de yorumlanabilmektedir.

Yapılan araştırmada akran zorbalığı gösterme sıklığı ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığı psikiyatrik rahatsızlığın varlığına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Psikiyatrik rahatsızlığı olmadığını söyleyen grubun akran zorbalığını gösterme sıklığı, psikiyatrik rahatsızlığının olup olmadığını bilmeyen gruba göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.21). Psikiyatrik rahatsızlığının olmadığını söyleyen grubun akran zorbalığına maruz kalma sıklığı, psikiyatrik rahatsızlığının olduğunu söyleyen ve bilmeyen gruplara göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.21). Akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma psikiyatrik rahatsızlık karşılaştırmasında alt ölçeklere bakıldığında alt ölçeklerin toplam zorbalık ile paralellik gösterdiği görülmektedir (Tablo 4.22).

Literatüre bakıldığında, Kaçar 2015 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Polikliniği'ne ruhsal yakınma ile başvuran 9-16 yaş arasındaki çocuk ve ergenlerle olgu ve kontrol grubu oluşturarak yapmış olduğu çalışmada, akran zorbalığına dahil olma ile ruhsal semptomlar arasında net şekilde neden sonuç ilişkisi olduğunun söylenemeyeceğini ancak, olgu grubunda ruhsal bozukluk tanısının kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde daha fazla olduğunu, DEHB'nin kurban/zorba gruplarda anlamlı olarak yüksek bulunduğunu ve depresif bozukluk tanısının kurban grubunda yüksek olmasının dikkat çekici olduğunu ifade etmiştir. Sabuncuoğlu, Ekinci, Bahadır, Akyuva, Altınöz ve Berkem'in 2006 yılında yaptığı araştırmada, ergen öğrenciler arasında akran zorbalığı sıklığının yüksek bulunduğu ve depresyon belirtileriyle bu durumun ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada, bireylerarası ilişkilerde sürekli yaşanan

şiddet ve stres durumunun psikiyatrik semptomlara sebep olabileceği belirtilmiştir.

Yapılan bu çalışmada literatürden farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Yapılan araştırmada ilişkisel tarama modeli izlendiğinden, psikiyatrik rahatsızlık ile akran zorbalığına maruz kalma (kurban) ve akran zorbalığı gösterme (zorba) arasındaki zamansal ilişki bilinmediğinden, psikiyatrik rahatsızlık kişinin kendisine sorulduğu, herhangi bir klinikten bilgi alınmadığından literatür ile farklılık göstermiş olabileceği düşünülmüştür.

Yapılan araştırmada akran zorbalığı gösterme sıklığı alınan psikolojik desteğe göre anlamlı bir farklılık göstermezken, akran zorbalığına maruz kalma sıklığı alınan psikolojik desteğe göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (Tablo 4.23). Psikolojik destek almadığını söyleyen grubun akran zorbalığına maruz kalma sıklığı psikolojik destek aldığını söyleyen gruba göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.23). Buna göre psikolojik destek alan öğrencilerin daha az akran zorbalığına maruz kaldığı ve psikolojik destek almanın akran zorbalığına maruz kalmada koruyucu bir faktör olabileceği düşünülmektedir. Ancak yapılan araştırmada ilişkisel tarama modeli izlendiğinden, psikolojik destek ile akran zorbalığına maruz kalma (kurban) ve akran zorbalığı gösterme (zorba) arasındaki zamansal ilişki bilinmediğinden, bu konuda sağlıklı yorum yapılamamaktadır. Akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma psikolojik destek karşılaştırmasında alt ölçeklere bakıldığında alt ölçeklerin toplam zorbalık ile paralellik gösterdiği görülmektedir (Tablo 4.24). Fiziksel, sözel, izolasyon, söylenti yayma, eşyalara zarar verme ve cinsel zorbalık gösterme sıklığı psikolojik desteğe göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4.24). Fiziksel zorbalığa, sözel zorbalığa, izolasyon zorbalığına, söylenti yayma, eşyalara zarar verme zorbalığına maruz kalma sıklığı psikolojik desteğe göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Cinsel zorbalığa maruz kalma sıklığı psikolojik destek almayanların destek alanlara göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.24).

Yapılan araştırmada akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığı düzenli sosyal aktiviteye katılım durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir. Burada bahsedilmekte olan düzenli sosyal aktivite sportif faaliyet, drama/tiyatro, el sanatları, resim, müzik gibi kurs ve sosyal aktiviteleri

kapsamaktadır. Herhangi bir kurs, sosyal aktiviteye katılmadığını söyleyen grubun akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığı katıldığını söyleyen gruba göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.25). Akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma düzenli kurs, sosyal aktiviteye katılım karşılaştırmasında alt ölçeklere bakıldığında alt ölçeklerin toplam zorbalık ile paralellik gösterdiği görülmektedir (Tablo 4.26). Literatüre bakıldığında, Gökduz'nın 2018 yılında yaptığı araştırmada sporcu kimliğine sahip öğrencilerin akran ilişkilerinin yüksek düzeyde olduğunu ve zorbalık eğilimlerinin ortalamanın altında olduğunu tespit etmiştir. Gökduz (2018), sporun arkadaşlık ilişkilerini geliştirdiği ve arkadaşlık ilişkileri geliştikçe de zorbalık davranışlarının azalacağını ifade etmiştir. Kantar ve Uysal'ın 2019 yılında 6. sınıfa devam eden deney ve kontrol grubunda yer alan 30 öğrenci ile nitel araştırma yöntemlerini kullanarak yaptıkları çalışma sonucunda, yaratıcı drama kullanılarak hazırlanan atölyelerde deney grubu katılımcılarının akran zorbalığı algılarında fiziksel zorbalığın yanında sözel zorbalık ve ilişkisel/duygusal zorbalığı da kapsayacak şekilde farklılık sağlandığı ifade edilmektedir. Yapılan bu çalışma da literatürle paralellik göstermektedir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, sportif faaliyet, drama/tiyatro, el sanatları, resim, müzik gibi sosyal aktivitelere katılan öğrencilerin daha az akran zorbalığı gösterdiği ve akran zorbalığına maruz kaldığı tespit edilmiş olup, sosyal aktivitelerin akran zorbalığı açısından koruyucu faktör olabileceği düşünülmektedir. Düzenli kurs, sosyal aktivite, sportif faaliyetlere katılımın çocukların gruba uyum sağlama ve iletişim becerilerini geliştirdiği, bu durumun da akran zorbalığına maruz kalma (kurban) ve akran zorbalığı gösterme (zorba) sıklığını azalttığı düşünülmektedir. Öğrencilerin düzenli kurs ve sosyal aktivitelere katılımı sağlanarak grup içi ve akranlarla iletişimin güçlendirilmesi çalışmalarının yapılmasının akran zorbalığına maruz kalma ve akran zorbalığı göstermeyi önlemede etkili bir yöntem olacağı düşünülmektedir.

Akran zorbalığı gösterme ve maruz kalma sıklığı okullara göre karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (Tablo 4.27). Kısıklı Şehit Hüseyin Dalkılıç Ortaokulu akran zorbalığı gösterme sıklığının, Hazerfen Ortaokulu, Mehmet Sait Ortaokulu ve Kazım Karabekir Ortaokulu'na göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.27). Şehit Kader Sivri

Ortaokulu akran zorbalığı gösterme sıklığının, Mehmet Sait Aydoslu ve Kazım Karabekir Ortaokulu'na göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.27). Şehit Kader Sivri Ortaokulu akran zorbalığına maruz kalma sıklığının, Hazerfen Ortaokulu'na göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır (Tablo 4.27). Kazım Karabekir Ortaokulu akran zorbalığına maruz kalma sıklığının, Kısıklı Şehit Hüseyin Dalkılıç Ortaokulu, Şehit Kader Sivri Ortaokulu ve Mehmet Sait Aydoslu Ortaokulu'na göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır (Tablo 4.27). Akran zorbalığı gösterme ve maruz kalma sıklığının okullara göre farklılık göstermesinde; öğrencilerin, okulda çalışan tüm personellerin ve ailelerin birbiriyle etkileşimlerini içeren 'okul iklimi' kavramının etkili olduğu söylenebilir. Okullardaki öğrenci mevcudiyeti, öğretmen ve yöneticilerin akran zorbalığı hakkındaki bilgi düzeyi, öğrencilere akran zorbalığı hakkında bilgilendirme ve önleme çalışmalarının yapılması, okulun bulunduğu yerin kültürel özellikleri gibi birçok faktörün akran zorbalığı gösterme (zorba) ve akran zorbalığına maruz kalma (kurban) sıklığı üzerinde etkili olabileceği, bu konuda okullarda çalışma yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Yapılan araştırmada akran zorbalığına maruz kalma sıklığı anne babanın hayatta olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir. Anne ve babası hayatta olan grubun akran zorbalığı gösterme sıklığı her ikisi de vefat etmiş olan gruba göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.28). Yalnızca annesi vefat etmiş olan grubun akran zorbalığı gösterme sıklığı her ikisi de vefat etmiş olan gruba göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.28). Akran zorbalığına maruz kalma sıklığı ise anne babanın hayatta olmasına göre anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4.28). Akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma anne babanın hayatta olma durumu karşılaştırmasında alt ölçeklere bakıldığında, alt ölçeklerin toplam zorbalık ile paralellik gösterdiği görülmektedir (Tablo 4.29). Fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, söylenti yayma, eşyalara zarar verme, cinsel zorbalık gösterme sıklığı anne babanın hayatta olmasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4.29). İzolasyon zorbalığı gösterme sıklığı her ikisi de hayatta olanların her ikisi de vefat edenlere göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.29). Fiziksel zorbalığa, sözel zorbalığa, söylenti yayma zorbalığına, eşyalara zarar verme zorbalığına, cinsel zorbalığa maruz kalma sıklığı anne babanın hayatta olmasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir

(Tablo 4.29). İzolasyon zorbalığına maruz kalma sıklığı her ikisi de hayatta olanların ve yalnızca anne hayatta olanların her ikisi de vefat edenlere göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır (Tablo 4.29). Bu durum anne babası hayatta olan öğrencilerin kendini daha fazla güvende hissettiği ve daha sık olarak akran zorbalığı davranışı gösterebildiğini düşündürmektedir. Ancak örneklemin içinde anne babası hayatta olmayan çocuk sayısı az olduğu için detaylı bir yorum yapılamamaktadır. Akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığının öğrencilerin anne babasının hayatta olmasına göre farklılık gösterip göstermediği ile ilgili olarak grup sayıları eşitlenerek yeni araştırmalar yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Yapılan bu araştırmada, akran zorbalığına maruz kalma ve akran zorbalığı gösterme sıklığı öğrencilerin anne babasının birlikte olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4.32). Literatür incelendiğinde yapılan bu araştırma ile paralellik göstermektedir. Ergün'ün (2015) yapmış olduğu çalışmada anne babanın birliktelik durumunun akran zorbalığı davranışı gösterme (zorba) ya da akran zorbalığına maruz kalma (kurban) durumları açısından anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Ünalı (2017)'nin yapmış olduğu araştırmada ise burada yapılan çalışmayla paralel olarak çocukların ebeveynlerinin birliktelik durumuna göre arasında fiziksel, sözel, izolasyon zorbalık gösterme, söylenti yayma, eşyalara zarar verme, fiziksel, sözel, izolasyon, söylenti yapma ve eşyalara zarar verme zorbalığına maruz kalma alt ölçekleri açısından anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Yapılan bu araştırmada, akran zorbalığına maruz kalma ve akran zorbalığı gösterme sıklığı öğrencilerin sahip olduğu kardeş sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4.33). İlgili literatür incelendiğinde, bu çalışma ile paralel olarak Öztürk (2019)'ün yaptığı araştırmada çocukların zorba ve kurban olma durumları ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Coşkun (2018)'un yaptığı çalışmada da, öğrencilerin zorbalık davranışı gösterme ve maruz kalma alt boyutlarından fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, dışlama, söylenti yayma ve eşyalara zarar verme ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Özman (2018)'in yaptığı araştırmada ise bu çalışmadan farklı olarak, zorbalığın alt boyutlarından olan

korkutma/sindirme, alay, açık saldırı, ilişkiyel saldırı ve kişisel eşyalara saldırıya maruz kalma düzeyleri ile kardeş sayısı arasında anlamlı farklılık olduğu, iki kardeşe sahip olan öğrencilerin bir kardeşi olan ve kardeşi olmayanlara göre daha çok akran zorbalığına maruz kaldığı bulunmuştur.

Yapılan bu araştırmada, akran zorbalığına maruz kalma ve akran zorbalığı gösterme sıklığı algılanan anne-baba tutumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4.34).

Literatüre bakıldığında; Semiz'in 2018 yılında yaptığı çalışmada zorbalık davranışı gösteren çocukların anne babalarının otoriter tutuma sahip olduğu, zorbalık davranışı göstermeyen çocukların anne babalarının ise demokratik tutum gösteren ebeveynler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tura'nın 2008 yılında yapmış olduğu çalışmada; anne babasının otoriter ve baskıcı tutum sahibi olduğunu düşünen çocukların akran zorbalığına maruz kaldıkları ifade edilmektedir. Demiröz'ün 2019 yılında yaptığı araştırmada ise anne babası demokratik tutum sergiledikçe ergenin zorbalık yapma ve mağduru olma düzeyinin düştüğü, anne baba koruyucu istekçi ve otoriter tutum sergiledikçe ergenin de zorbalık yapma ve mağdur olma düzeyinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bu çalışma literatürle farklılık göstermiştir. Oluşan farklılığın bu çalışmada anne-babalarının tutumunun öğrencilere sorulması, ayrıca bir ölçek uygulanmamasından kaynaklanabileceği düşünülmüştür. Annenin ve babanın tutumunun ayrı ayrı ölçüldüğü, güvenilirlik çalışması yapılmış bir ölçek kullanılarak araştırmanın tekrarlanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Yapılan bu araştırmada, akran zorbalığına maruz kalma ve akran zorbalığı gösterme sıklığı öğrencilerin anne ve babasının eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4.35, 4.36).

Literatüre bakıldığında, yapılan araştırmalarda genellikle bu çalışmayla benzer sonuçlar elde edilmiştir. Annenin eğitim durumunun akran zorbalığı gösterme ve maruz kalma sıklığını etkilemediği görülmektedir (Sukut 2009, Gürsoy 2010, Albayrak 2012). Satan'ın 2006 yılında yaptığı çalışmada ise farklı olarak annenin eğitim düzeyinin artmasıyla akran zorbalığı davranışının azaldığı belirtilmiştir.

Baba eğitim durumu ile ilgili literatüre bakıldığında birçok araştırmada bu çalışma ile paralel olarak babanın eğitim durumunun akran zorbalığı gösterme ve

maruz kalma sıklığını etkilemediği görülmektedir (Coşkun 2008, Sukut 2009, Gürsoy 2010). Yapılan diğer araştırmalarda ise babanın herhangi bir düzeyde okula gitmiş olmasının akran zorbalığı davranışını azalttığı belirtilmektedir (Satan 2006, Sipahi-Tıprıdamaz 2008). Albayrak 2012 yılında yaptığı çalışmada, babanın eğitim düzeyi azadıkça akran zorbalığı alt boyutlarından ‘alay’ alt boyutunda artma olduğunu tespit etmiştir.

Yapılan bu araştırmada, akran zorbalığına maruz kalma ve akran zorbalığı gösterme sıklığı öğrencilerin sürekli ilaç kullanımını gerektiren hastalığın olup olmamasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4.37). Araştırmada sürekli ilaç kullanımını gerektiren hastalığı olan öğrencilerin hastalığı olmayan öğrencilerden sayıca az olduğu görülmektedir. Bu nedenle daha sağlıklı yorum yapılabilmesi için grup sayılarının eşitlenerek çalışmanın tekrarlanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Yapılan bu araştırmada, akran zorbalığı gösterme (zorba) sıklığı psikiyatrik ilaç kullanımına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4.38). Akran zorbalığına maruz kalma (kurban) sıklığı psikiyatrik ilaç kullanımına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (Tablo 4.38). Psikiyatrik ilaç kullanmadığını söyleyen grubun akran zorbalığına maruz kalma sıklığının bilmediğini söyleyen gruba göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Tablo 4.38).

Ancak yapılan araştırmada ilişkisel tarama modeli izlendiğinden, psikiyatrik ilaç kullanımı ile akran zorbalığına maruz kalma (kurban) ve akran zorbalığı gösterme (zorba) arasındaki zamansal ilişki bilinmediğinden, bu konuda sağlıklı yorum yapılamamaktadır. Aynı zamanda araştırmada psikiyatrik ilaç kullandığını söyleyen öğrencilerin kullanmadığını söyleyen öğrencilerden sayıca az olduğu görülmektedir. Bu nedenle daha sağlıklı yorum yapılabilmesi için grup sayılarının eşitlenerek çalışmanın tekrarlanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, İstanbul ilinde ortaokula devam etmekte olan 6,7 ve 8. sınıf öğrencilerinin akran zorbalığı gösterme (zorba) ve akran zorbalığına maruz kalma (kurban) sıklığının sosyodemografik özellikler ile ilişkisinin incelenmiştir. Elde edilen bulgular literatür ile karşılaştırılmıştır. Literatürle benzerlik gösteren sonuçların yanı sıra farklılık gösteren sonuçlara da ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

6.1 Sonuçlar

- Akran zorbalığına maruz kalma (kurban) davranışı arttıkça akran zorbalığı gösterme (zorba) davranışları da artmaktadır (Tablo 4.14).
- Yaş arttıkça akran zorbalığına maruz kalma (kurban) ve akran zorbalığı gösterme (zorba) davranışları azalmaktadır (Tablo 4.14).
- 6.sınıfa devam eden grubun 7. ve 8.sınıfa göre akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma davranışını daha fazla gösterdiği bulunmuştur (Tablo 4.30).
- Fiziksel zorbalık gösterme, sözel zorbalık gösterme sıklığı 6.sınıfa devam eden grubun 7. ve 8.sınıfa göre yüksek bulunmuştur. (Tablo 4.31). Eşyalara zarar verme sıklığı 7.sınıf ve 8. sınıfın 6. sınıfa göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.31). İzolasyon zorbalığı gösterme, söylenti yayma, cinsel zorbalık gösterme sıklığı sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4.31).
- Fiziksel, sözel, eşyalara zarar verme zorbalığına maruz kalma sıklığı 6.sınıfa devam eden grubun 7. ve 8.sınıfa göre yüksek bulunmuştur. (Tablo 4.31). İzolasyon zorbalığına maruz kalma sıklığı 8.sınıfa devam edenlerin 6. ve 7.sınıfa göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.31). Söylenti yayma zorbalığına maruz kalma ve cinsel zorbalığına maruz kalma sıklığı

sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4.31).

- Cinsiyet açısından akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığı anlamlı bir farklılık göstermemektedir (Tablo 4.17).
- Fiziksel zorbalık gösterme, sözel zorbalık, söylenti yayma, eşyalara zarar verme sıklığı cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4.18). İzolasyon zorbalığı gösterme sıklığı erkeklerde kızlara göre daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4.18). Cinsel zorbalık gösterme sıklığı kızlarda erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 4.18).
- Fiziksel, sözel, izolasyon, söylenti yayma, eşyalara zarar verme ve cinsel zorbalığa maruz kalma sıklığı cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4.18).
- Başarı durumunu çok iyi olarak algılayan grubun akran zorbalığı gösterme sıklığı, iyi ve orta olarak algılayan gruplara göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.19).
- Başarı durumunu çok iyi olarak algılayan grubun akran zorbalığına maruz kalma sıklığı, orta olarak algılayan gruptan yüksek bulunmuştur (Tablo 4.19).
- Psikiyatrik rahatsızlığı olmadığını söyleyen grubun akran zorbalığını gösterme (zorba) sıklığı, psikiyatrik rahatsızlığının olup olmadığını bilmeyen gruba göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.21).
- Psikiyatrik rahatsızlığının olmadığını söyleyen grubun akran zorbalığına maruz kalma (kurban) sıklığı, psikiyatrik rahatsızlığının olduğunu söyleyen ve bilmeyen gruplara göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.21).
- Akran zorbalığı gösterme sıklığı (zorbalık) alınan psikolojik desteğe göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (Tablo 4.23)
- Psikolojik destek almadığını söyleyen grubun akran zorbalığına maruz kalma (kurban) sıklığı psikolojik destek aldığını söyleyen gruba göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.23).

- Fiziksel, sözel, izolasyon, söylenti yayma, eşyalara zarar verme ve cinsel zorbalık gösterme sıklığı psikolojik desteğe göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir (Tablo 4.24).
- Fiziksel zorbalığa, sözel zorbalığa, izolasyon zorbalığına, söylenti yayma, eşyalara zarar verme zorbalığına maruz kalma sıklığı psikolojik desteğe göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir. Cinsel zorbalığa maruz kalma sıklığı psikolojik destek almayanların destek alanlara göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.24).
- Herhangi bir kurs, sosyal aktiviteye katılmayan grubun akran zorbalığı gösterme (zorba) ve akran zorbalığına maruz kalma (kurban) sıklığı katılan gruba göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.25).
- Akran zorbalığı gösterme (zorba) ve maruz kalma (kurban) sıklığı okullara göre karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (Tablo 4.27).
- Anne ve babası hayatta olan grubun akran zorbalığı gösterme (zorba) sıklığı her ikisi de vefat etmiş olan gruba göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.28). Yalnızca annesi vefat etmiş olan grubun akran zorbalığı gösterme (zorba) sıklığı her ikisi de vefat etmiş olan gruba göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.28).
- Akran zorbalığına maruz kalma (kurban) sıklığı ise anne babanın hayatta olmasına göre anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4.28).
- Akran zorbalığına maruz kalma (kurban) ve akran zorbalığı gösterme (zorba) sıklığı öğrencilerin anne babasının birlikte olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4.32).
- Akran zorbalığına maruz kalma (kurban) ve akran zorbalığı gösterme (zorba) sıklığı öğrencilerin sahip olduğu kardeş sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4.33).
- Akran zorbalığına maruz kalma (kurban) ve akran zorbalığı gösterme (zorba) sıklığı algılanan anne-baba tutumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4.34).

- Akran zorbalığına maruz kalma (kurban) ve akran zorbalığı gösterme (zorba) sıklığı öğrencilerin anne ve babasının eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4.35, 4.36).
- Akran zorbalığına maruz kalma (kurban) ve akran zorbalığı gösterme (zorba) sıklığı öğrencilerin sürekli ilaç kullanımı gerektiren hastalığının olup olmasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4.37).
- Akran zorbalığı gösterme (zorba) sıklığı öğrencilerin psikiyatrik ilaç kullanımı durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 4.38).
- Psikiyatrik ilaç kullanmadığını söyleyen grubun akran zorbalığına maruz kalma (kurban) sıklığı bilmediğini söyleyen gruba göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.38).

6.2 Öneriler

Yurt dışında ve yurt içinde yapılan çeşitli araştırmalarda belirtildiği gibi, akran zorbalığı öğrenciler arasında sık rastlanan ve önemli bir problem olarak bilinmekte ve çok fazla çocuğun mutsuz olması, çeşitli uyum problemleri yaşaması, yetişkinlik döneminde de olumsuz izlerinin devam etmesine neden olabilmektedir. Akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma davranışlarının önlenmesi için ilişkili faktörlerin incelenmesi, riskli kişilerin belirlenmesi ve koruyucu önlemlerin alınabilmesi, ona uygun müdahale programlarının geliştirilebilmesi açısından önem teşkil etmektedir. Literatür incelendiğinde, zorba ve kurban olmayı etkileyen faktörlerle ilgili çok çeşitli sonuçlara ulaşılmaktadır. Bu araştırmada yapılan analizler sonucunda, akran zorbalığı gösterme sıklığı yaş, sınıf düzeyi, algılanan başarı düzeyi, psikiyatrik rahatsızlık, düzenli sosyal aktivite ve anne-babanın hayatta olmasına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiştir. Akran zorbalığına maruz kalma sıklığı ise yaş, sınıf düzeyi, algılanan başarı düzeyi, psikiyatrik rahatsızlık, psikolojik destek ve düzenli sosyal aktiviteye göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiştir.

Bu çalışmada, akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalma sıklığının öğrencilerin sahip olduğu sosyodemografik özellikler ile ilişkisi ve farklılaşmalarının belirlenmesi amaçlanarak ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Konuyla ilgili ileride yapılacak çalışmalarda; psikiyatrik rahatsızlık, psikiyatrik ilaç kullanımı ve psikolojik destek ile ilgili sorularda ayrıntılı bir yorum yapılabilmesi için akran zorbalığına maruz kalma (kurban) ve akran zorbalığı gösterme (zorba) ile bu değişkenler arasındaki zamansal ilişkinin belirlenmesinin, psikiyatrik rahatsızlığı kişinin kendisine sormak yerine hastanelerin Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Birimleri'nde veya özel kliniklerde grup sayılarının eşitlenerek karşılaştırmalı araştırma yapılmasının faydalı olacağı düşünülmüştür. Yapılan bu çalışmada başarı durumu öğrencilere sorulduğu için akran zorbalığı gösterme (zorba) ve akran zorbalığına maruz kalma (kurban) sıklığı algılanan başarı düzeyi ile karşılaştırılmıştır. İleride yapılacak çalışmalarda öğrencilerin başarı durumunun okuldaki öğretmenlerden öğrenilerek, akran zorbalığına maruz kalma ve akran zorbalığı gösterme sıklığının başarı düzeyi ile karşılaştırılmasının faydalı olacağı düşünülmüştür. Algılanan anne baba tutumunun belirlenmesi için de öğrenciye direkt sormak yerine, annenin ve babanın tutumunun ayrı ayrı ölçüldüğü, güvenilirlik çalışması yapılmış bir ölçek kullanılarak karşılaştırma çalışması yapılmasının faydalı olacağı düşünülmüştür. Anne babanın hayatta olması, anne babanın birlikteliği, sürekli ilaç kullanımı gibi değişkenler için örneklem sayısı fazla olmasına karşın anne babası hayatta olmayan, anne babası ayrı olan, sürekli ilaç kullanmasını gerektiren rahatsızlığı olan katılımcı sayısının az olduğu görülmüş olup, grup sayılarının eşitlenerek çalışmanın tekrarlanmasının faydalı olacağı düşünülmüştür. Aynı zamanda özel gereksinimli çocuklar, korunma ihtiyacı olan çocuklar gibi farklı özellikleri olan gruplarla deney ve kontrol grupları oluşturularak yapılacak araştırmaların, risk faktörlerinin belirlenerek koruyucu önleyici çalışmalar geliştirilmesi adına faydalı olacağı düşünülmüştür.

Yapılan bu araştırma sonucuna göre, sportif faaliyet, drama/tiyatro, el sanatları, resim, müzik gibi sosyal aktivitelere düzenli olarak katıldığını belirten öğrencilerin daha az akran zorbalığı gösterdiği ve akran zorbalığına maruz kaldığı tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuca göre öğrencilerin düzenli olarak sosyal aktivitelere katılmasının akran zorbalığı açısından koruyucu faktör olabileceği

düşünülmektedir. Düzenli kurs, sosyal aktivite, sportif faaliyetlere katılımın çocukların gruba uyum sağlama ve iletişim becerilerini geliştirdiği, akran ilişkilerini desteklediği, bu durumun da akran zorbalığına maruz kalma (kurban) ve akran zorbalığı gösterme (zorba) sıklığını azalttığı düşünülmektedir. Öğrencilerin araştırmada belirtilen sportif faaliyet, drama/tiyatro, el sanatları, resim, müzik gibi sosyal aktivitelerin yanında dans, çocuk yogası, izcilik, seramik gibi özellikle grup çalışması yapılabilen sosyal aktivitelere düzenli katılımının sağlanması, akran iletişiminin güçlendirilmesine yönelik proje ve programların geliştirilmesinin akran zorbalığı gösterme (zorba) ve akran zorbalığına maruz kalmayı (kurban) önlemede etkili bir yöntem olacağı düşünülmektedir.

Literatür bilgisine ve yapılan çalışmaya bakıldığında, akran zorbalığı gösterme ve maruz kalmanın birçok değişkenle ilişkili olan karmaşık bir konu olduğu düşünülmüştür. Elde edilen sonuçlara göre akran zorbalığı göstermeyi etkileyen faktörlerin akran zorbalığına maruz kalmayı da etkilediği, zorbalık yapan ve maruz kalan öğrencilerin, benzer sosyodemografik özellikler ile ilişkili olduğu görülmüştür. Elde edilen bu sonuçlara bakıldığında, akran zorbalığının tüm öğrencilerin ortak sorunu olduğu, sadece belirli öğrencilerin bireysel sorunu olarak görülmemesi gerektiği literatür bilgisi desteklenmektedir (Juvonen ve Graham, 2004). Buna dayanarak hazırlanacak programların koruyucu ve önleyici olmasına, tüm öğrencileri, aileleri, çocukla ve aileyle çalışan tüm uzmanları kapsayacak şekilde olmasına dikkat edilmelidir. Okullarda psikolojik danışmanların yaptığı çalışmaların yanı sıra, belediyeler, Sağlık Bakanlığı ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın ilgili birimlerinin de koordineli olarak konuyla ilgili tüm çocuk ve aileleri kapsayacak şekilde proje ve program geliştirmelerinin faydalı olacağı düşünülmüştür.

KAYNAKLAR

- Albayrak, S.** (2012). Okulda Uygulanan Zorbalığı Önleme Programının Zorbalığın Azaltılmasında Etkisi. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Hemşireliği Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Aral N., Gürsoy, F., Bütün Ayhan, A. & Aydoğan, Y.** (2004). Annesi Çalışan ve Çalışmayan Çocukların Bağımlılık Eğilimlerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 26, 62-71.
- Atalay, A.** (2010). Akran Zorbalığı Gösterme ve Akran Zorbalığına Maruz Kalmanın Cinsiyet, Yaş, Sosyoekonomik Düzey, Anne-Baba Tutumları, Arkadaşlık İlişkileri ve Benlik Saygısı İle İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ayas T, Pişkin M.** (2011). Lise öğrencileri arasındaki zorbalık olaylarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türü bakımından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(2): 550-568.
- Ayas, T.,& Pişkin, M.** (2015). Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu. *Akademik Bakış Dergisi*, 50, 316-324.
- Aypay, A., & Durmuş, E., & Aybek, E.** (2016). Akran Zorbalığı, Okul Tükenmişliği ve Ebeveyn İzlemesi Arasındaki İlişki. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(43), 1389-1396.
- Baldry, A. C. ve Farrington, P. D.** (2000). Bullies and delinquents: Personal characteristics and parental styles. *Journal of Community and Applied Psychology*, 10, 17–31.
- Baldry, A.C.** (2003). Bullying in schools and exposure to domestic violence. *Child Abuse and Neglect*, 27: 713–732.
- Bayar Y, Uçanok Z.** (2012). Okul sosyal iklimi ile geleneksel ve sanal zorbalık arasındaki ilişkiler: Genellenmiş akran algısının aracı rolü, *Türk Psikoloji Dergisi*, 27(70): 101.
- Besag, V.** (1995). Bullies and victims in schools, Philadelphia: Open University Press
- Boucher, Katy.** (2001). The Relationship Between Past Peer Victimization Adolescent Anger.
- Bulgurcu, S.** (2011). İstanbul İlinde Bir İlköğretim Okulunda 6–8. Sınıflarda Akran Zorbalığı Sıklığının Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Burnukara, P. & Uçanok, Z.** (2012). İlk ve orta ergenlikte akran zorbalığı: Gerçekleştiği yerler ve baş etme yolları. *Türk Psikoloji Yazıları*, Haziran 2012, 15 (29), 68-82
- Coşkun, A.** (2018). Ortaokula Devam Eden Öğrencilerde Akran Zorbalığına Neden Olan Etkenlerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Coşkun G.** (2008). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Zorbalık Eğilimleri İle Problemler İnternet Kullanımları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Çayırdağ, N.** (2006). ‘İlköğretim 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Okul Kültürünü Algılayışları ile Zorbalık Eğilimleri ve Zorbalıkla Baş etme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi’, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çetinkaya, S., Nur, N., Ayvaz, A., Özdemir, D. ve Kavakçı, Ö.** (2009). Sosyoekonomik durumu farklı üç ilköğretim okulu öğrencilerinde akran zorbalığının depresyon ve benlik saygısı düzeyiyle ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10, 151–158.
- Çetinkaya Yıldız E, Hatipoğlu Sümer Z.** (2010). Saldırgan davranışlarını yordamada çevresel risk, çevresel güvenlik ve okul iklimi algısı, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(34): 161-173.
- Demiröz, A.** (2019). Ortaokul Öğrencilerinin Algıladıkları Aile Tutumları İle Akran Zorbalığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Ana Bilim Dalı, Konya.
- Derman O.** (2008). Ergenlerde Psikososyal Gelişim. *İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri*. 63(-): 19-21.
- Dinçel, E.** (2006). Ergenlik Dönemi Gelişimsel Ödevleri ve Psikolojik Problemler. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uygulamalı Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Dölek, N.** (2002). Öğrencilerde zorbaca davranışların araştırılması ve bir önleyici program modeli. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Ergin, H.,& Köseoğlu, A.** (2016). *Gelişim Psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Ergün D.** (2011). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Ortaöğretim 6., 7., ve 8. Sınıf Öğrencilerinde Akran Zorbalığı Yaygınlığı ve Risk Faktörlerinin Belirlenmesi. Yayınlanmış Doktora Tezi, Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Ergün, N.** (2015). Erken Ergenlerde Okul, Aile ve Demografik Değişkenlere Göre Akran Zorbalığının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı, Ankara.
- Glover, D., Gough, G., Johnson, M., ve Cartwright, N.** (2000). Bullying in 25 secondary schools: Incidence, impact and intervention. *Educational Research*, 42(2), 141–156.
- Gökduzna, N.** (2018). Sporcu Kimliğine Sahip Lise Öğrencilerinde Akran İlişkileri ve Akran Zorbalığının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.
- Gökkaya F, Sütcü ST.** (2018). İlköğretim öğrencilerinde zorbalık eğilimini azaltmaya yönelik bilişsel davranışçı bir müdahale programının geliştirilmesi ve etkililiğinin değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 43(193).
- Gözcü Yavaş, C.Ö.** (2012). Orta ve Geç Ergenlik Dönemindeki Ergenlerde Tutum ve Davranış Farklılıkları. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 113-138.
- Gül SK, Güneş İD.** (2009) Ergenlik dönemi sorunları ve şiddet. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1): 79-101.

- Gültekin, Z.** (2003). Akran Zorbalığını Belirleme Ölçeği Geliştirme Çalışması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Gültekin, Z., & Sayıl, M.** (2005). Akran Zorbalığını Belirleme Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(15), 47-61.
- Gürsoy E.C.** (2010). Ergenlerde Sosyodemografik Özelliklere ve Algılanan Sosyal Destek İle Akran Zorbalığına Maruz Kalmanın İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hoover, J. H. ve Oliver, R.** (1996). *The Bullying Prevention Handbook*. Indiana: National Educational Service.
- Hopson LM, Lee E.** (2011). Mitigating the effect of family poverty on academic and behavioral outcomes: The role of school climate in middle and high school. *Children and Youth Services Review*, 33(11): 2221-2229, doi:10.1016/j.chilyouth.2011.07.006.
- Juvonen, J. & Graham, S.** (2004). Research based interventions on bullying. In Sanders, C. E. & Phye, G. D. (Ed.). *Bullying implications for the classroom*. Elsevier Academic Pres. USA.
- Kağıtçıbaşı, Ç.** (2004). *Yeni İnsan ve İnsanlar*. Evrim Yayınevi, 10. Basım, Sosyal Psikoloji Dizisi: 1.
- Kaçar, M.** (2015). Psikiyatrik Yakınmalarla Başvuran Çocuk ve Ergenlerde Akran Zorbalığının ve Buna Ait Etmenlerin Değerlendirilmesi. Uzmanlık Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı.
- Kantar, E. ve Uysal, B.** (2019). Metin Türlerine Dayalı Yaratıcı Drama Etkinliklerinin Akran Zorbalığı Algısına Etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(4), 1141-1163.
- Kapçı, E.G.** (2004). İlköğretim öğrencilerinin zorbalığa maruz kalma türünün ve sıklığının depresyon, kaygı, benlik saygısıyla ilişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, cilt: 37, sayı: 1, 1-13.
- Karasar, N.** (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (25. bs.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, H. ve Öztürk, C.** (2009). Sosyal bilişsel teori ile zorbalığa yaklaşım. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 2(2): 61-74.
- Kartal H, Bilgin A.** (2007). İlköğretim öğrencilerine yönelik bir zorbalık karşıtı program uygulaması: okulu zorbalıktan arındırma programı. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3(2): 207-227.
- Keskin T.** (2010). İlköğretim okullarındaki öğrencilerin akran zorbalığının benlik saygısıyla ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adli Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Kılıç, N.** (2017). Ortaokul 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin zorbalık düzeylerinin yordanması (Konya ili Cihanbeyli ilçesi örneği). *Journal of Educational Reflections*, 1(2), 37-58.
- Koç, Z.** (2006). Lise Öğrencilerinin Zorbalık Düzeylerinin Yordanması. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Korkmaz, A.** (2016). Siber Zorbalık Davranışları Sergileme ve Siber zorbalığa maruz kalma durumlarının karşılaştırılması. *TRT Akademi*, 1(2): 620-639.
- Kulaksızoğlu, A.** (1998). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Yayınevi.

- Meraviglia MG, Becker H, Rosenbluth B, Sanchez E, Robertson T.**(2003). The Expect Respect Project: Creating a positive elementary school climate. *Journal of Interpersonal Violence*,18(11): 1347-1360, doi: 10.1177%2F0886260503257457.
- Mynard, H. and Joseph, S.** (2000). Development of the multidimensional peer victimization scale. *Aggressive Behavior*, 26(2), 169-178.
- Olweus, D.** (1991). Bully/victim problems among schoolchildren: Basic facts and effects of school based intervention program. In D. Pepler and K. Rubin (Eds.), *The development and treatment of childhood aggression* (pp. 441-448). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Olweus, D.** (1993). *Bullying at school: What we know and what we can do.* Oxford: Blackwell Publishers.
- Olweus, D.** (1995). *Bullying at School.* Oxford: Blackwell.
- Olweus, D.** (1999). Sweden. In P. K. Smith, Y. Morita, J. Junger-Tas, D.Olweus, R. Catalano & P. Slee (Eds.), *The nature of school bullying: A cross national perspective* (pp. 7-27). London and New York: Routledge.
- Ömeroğlu E.,& Kandır, A.** (2005). *Bilişsel Gelişim.* İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Özdemir O, Özdemir PG, Kadak MT, Nasıroğlu S.** (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry.* 4(4): 566-589.
- Özman, M.** (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Akran Zorbalığına Maruz Kalma Düzeyleriyle Kardeş İlişkilerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Öztürk, H.** (2019).Ortaöğretim Öğrencilerinin Akran Zorbalığı İlişkisinde Zorba Veya Kurban Olma Durumlarını Etkileyen Faktörler ve Okul Sosyal Hizmeti. Yüksek Lisans Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.
- Pekel, N.** (2004). Akran Zorbalığı Grupları Arasında Sosyometrik Statü, Yalnızlık ve Akademik Başarı Durumlarının İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Pekel-Uludağlı ve N., Uçanok, Z.** (2005). Akran Zorbalığı gruplarında yalnızlık ve akademik başarı ile sosyometrik statüye göre zorba/kurban davranış türleri. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(56), 77-92.
- Pellegrini, A. D. ve Long, J. D.** (2002). A Longitudinal Study Of Bullying, Dominance, And Victimization During The Transition From Primary School Through Middle School. *British Journal of Developmental Psychology*, 20, 259-280.
- Pişkin, M.** (2002). Okul zorbalığı: Tanımı, türleri, ilişkili olduğu faktörler ve alınabilecek önlemler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2(2) 531–562
- Pişkin, M.** (2003). Özsaygıyı Geliştirme Eğitimi. In: Yıldız Kuzgun (Ed.), *İlköğretimde Rehberlik*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Pişkin, M.** (2005). Okulda Akran Zorbalığı. Ankara Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü Özel Eğitim Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümü “Okullarda Şiddet” Paneli. Ankara, 12.(1.cil kaynak)
- Pişkin, M. ve Ayas, T.** (2005). Lise öğrencileri arasında yaşanan akran zorbalığı olgusunun okul türü bakımından karşılaştırılması. VIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, 21–23(1.cil kaynak)
- Rican, P., Klicperova, M., & Koucka, T.** (1993). Families of bullies and their victims: A children’s view. *Studia Psychologica.*

- Rigby, K., Cox, I., & Black, G.** (1997). Cooperativeness and bully/victim problems among Australian school children. *The Journal of Social Psychology*, 137, 357-368.
- Sabuncuoğlu, O., Ekinci, Ö., Bahadır, T., Akyuva, Y., Altınöz, E., & Berkem, M.** (2006). Ergen Öğrenciler Arasında Akran Örselemesi ve Depresyon Belirtileriyle İlişkisi. *Klinik Psikiyatri*. 2006; 9: 27-35.
- Salmon, G., James, A., & Smith, D. M.** (1998). Bullying in schools: Self reported anxiety, depression, and self-esteem in secondary school children. *British Medical Journal*, 317, 924-925.
- Sarıtaş, M.** (2006). İlköğretim 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinde Gözlenen Zorba Davranışların Aile Sorunlarına Göre İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Satan A.** (2006). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Zorba Davranış Eğilimlerinin Okul Türü ve Bazı Sosyo Demografik Değişkenler İle İlişkisi. Doktora Tezi, M.Ü., Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Schwartz, D., Chang, L. & Farver, J.M.** (2001). Correlates of victimization in Chinese children's peer groups. *Developmental Psychology*, 37, 520-532.
- Seals, D. ve Young, J.** (2003). Bullying and victimization: Prevalence and relationship to gender, grade level, ethnicity, self-esteem, and depression. *Adolescence*, 38(152), 735-748.
- Semiz, S.** (2018). Erken Çocukluk Döneminde Görülen Akran Zorbalığının Duygusal Zekâ Ve Aile Değişkenleri Temelinde İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sipahi Tıprıdamaz, H.** (2008). 'İzmir İli Bornova İlçesinde İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Öğrencilerinde Akran Zorbalığı, Etkileyen ve Eşlik Eden Faktörler', Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İzmir.
- Sukut Ö.** (2009). Lise Öğrencilerinde Akran İstismarı. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tura, G.** (2008). Akran Zorbalığına Maruz Kalmayı Yordayan Özellikler. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ünaldı, E.** (2017). Anne Babası Boşanmış Çocuklarda Algılanan Anne Baba Tutumlarının Akran Zorbalığı Davranışı İle İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yavuzer, H.** (2009). *Gençleri anlamak*, 4. Basım, İstanbul: Remzi.
- Yörükoğlu A.** (2007). *Gençlik Çağı*, Ankara.
- Yurdakul, E.** (2016) Aile Hekimlerinin Ve Çocuk Sağlığı Ve Hastalıkları Hekimlerinin, Çocuklarda Akran Zorbalığı Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Araştırılması. Uzmanlık Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ankara.

EKLER

EK 1.Sosyodemografik Form

EK 2.Akran Zorbalığı Ölçeği Ergen Formu (Yazarla Görüşölerek Düzenlenen ve İzin Alınan Hali)

EK 3. Akran Zorbalığı Ölçeği Ergen Formu (Orijinal Hali)

EK 4.Anket İzin Belgesi

EK 5.Etik Kurul Onayı

EK-1: Sosyodemografik Form

1-Doğum Tarihi:.....

2-Yaş:

3- Cinsiyeti: 1) Kız 2)Erkek

4-Okulunun Adı:

5- Sınıfı:

6- Annenin eğitim durumu nedir? 1) Okur-yazar değil 2) İlkokul Mezunu 3) Ortaokul Mezunu 4) Lise Mezunu 5) Üniversite Mezunu 6) Diğer.....

7- Babanın eğitim durumu nedir? 1) Okur-yazar değil 2) İlkokul Mezunu 3) Ortaokul Mezunu 4) Lise Mezunu 5) Üniversite Mezunu 6) Diğer.....

8- Anne babanın hayatta olma durumu nedir?

- 1)Her ikisi de hayatta 2)Yalnızca anne hayatta
3)Yalnızca baba hayatta 4) Her iki ebeveyn vefat

9-Anne babanızın birliktelik durumu nedir?

- 1) Birlikteler
2) Boşandılar
3) Annem, babam dışında biriyle evli
4) Babam, annem dışında biriyle evli

10- Kaç kardeşiniz?

- 1)Tek çocuk 2) İki çocuk 3) Üç çocuk 4) Dört ve daha fazla

11- Anne babanızın size karşı genel olarak tutumu nasıldır?

- 1)Demokratik 2)Otoriter 3)Aşırı koruyucu 4)İlgisiz

12-Okul başarınız nasıl?

- 1)Çok iyi 2)İyi 3)Orta 4)Kötü

13- Sürekli ilaç kullanmanızı gerektiren hastalığınız var mı? Varsa nedir, yazar mısınız?

1)Evet..... 2)Hayır

14- Psikiyatrik rahatsızlığınız var mı? Varsa nedir, ismini yazar mısınız?

1)Evet..... 2)Hayır 3) Bilinmiyor

15-Psikiyatrik ilaç kullanıyor musunuz? Kullanıyorsanız nedir, ilacın ismini yazar mısınız?

1)Evet..... 2)Hayır 3) Bilinmiyor

16-Psikolojik destek aldınız mı? Aldıysanız ne kadar süre aldığınızı yazar mısınız?

1)Evet.....2)Hayır

17- Düzenli olarak katıldığınız kurs, sosyal aktivite, sportif faaliyetler var mı?

	1) Evet	2) Hayır
1)Sportif Faaliyetler
2)Drama/tiyatro
3)El sanatları (dikiş... vb.)
4)Resim
5)Müzik (gitar, ney vb.)
6)Kurs (açıklayınız.....)

EK 2.Akran Zorbalığı Ölçeği Ergen Formu (Yazarla Görüşülerek Düzenlenen ve İzin Alınan Hali)

Sevgili Öğrenciler,

Aşağıda öğrenciler arasında zaman zaman gözlenen bir takım söz ve eylemler yer almaktadır. Bazı öğrenciler bu söz ve eylemleri bazen tek başlarına bazen de arkadaşlarıyla birlikte yaparak kendilerinden daha güçsüz öğrencileri **rahatsız** ederler. Sizden istenen bu söz ve eylemlere; a) ne sıklıkla **uğradığınızı** ve b) ne sıklıkla **yaptığınızı** ilgili maddenin karşısına işaretlemenizdir. Adınızı ve soyadınızı yazmayınız ve sorulara lütfen **dürüst** cevap veriniz. Vereceğiniz cevaplar **gizli tutulacak** ve hiç kimseye gösterilmeyecektir.

Hepinize şimdiden teşekkürler.

Sınıfınız:

Cinsiyetiniz:

		BANA YAPILDI					BEN YAPTIM				
		Hemen hemen hergün	Haftada en az 1 defa	Ayda 1 defa	Dönem boyunca 1 defa	Hiçbir zaman	Hemen hemen hergün	Haftada en az 1 defa	Ayda 1 defa	Dönem boyunca 1 defa	Hiçbir zaman
1	El-kol şakası yaparak rahatsız etme										
2	Rahatsız etmek amacıyla sürekli olarak gıdıklama										
3	Saç ve kulak çekme										
4	Oturmak üzereyken altına rahatsız edici bir cisim koyma										
5	Kuyrukta zorla sırasını alma, önüne geçme										
6	Oyun oynarken sahayı ya da bir mekânı güç kullanarak terk etmeye zorlama										
7	Çimdik atma, ısırma										
8	Kalem, toplu iğne vb. sivri cisimler ile saldırma										
9	İtme, dürtme, kolunu bükme, çelme takma, yere düşürme										
10	Zarar vermek ya da rahatsız etmek amacıyla üzerine bazı cisimler atma, fırlatma										

11	Kasıtlı olarak omuz atma, dirsek vurma, çarpma													
12	Sopa, çubuk, cetvel vb. cisimler ile vurma													
13	Tekme-tokat atma, yumruk atma, yüze, kafaya, enseye vurma													
14	Aletlerle saldırma veya korkutma													
15	Farklı maddelerle saldırma ya da korkutma													
16	Saç ve ten rengi, diş yapısı, dış görünüşü, giysileri, beden yapısı ya da bedensel özrüyle alay etme													
17	Aksanı, şivesi ya da konuşma tarzıyla alay etme													
18	Adı ya da soyadıyla dalga geçme, hoşa gitmeyen, küçük düşürücü isimler (lakap) takma													
19	Anne, baba ya da ailesinin bazı özellikleriyle alay etme													
20	Küfür etme, kaba ve çirkin sözler söyleme													
21	Çeşitli nedenlerle sataşma, hakaret etme, küçük düşürme, utandırma, aşağılama, dalga geçme, alay etme, incitme, kızdırma, ağlatma.													
22	Tehdit etme													
23	Oyuna ve çeşitli etkinliklere almama													
24	Grup dışına iterek yalnızlığa terk etme													
25	Görmezden gelme, yok sayma													
26	Dışlamak amacıyla konuşmama, sorularına cevap vermeme													
27	Diğer öğrencilerin de konuşmasını ve arkadaşlık yapmasını engelleme													
28	Arkadaşlarını kendisine karşı kıskırtarak aralarının bozulmasına çalışma													
29	Aleyhinde söylentiler çıkarma ve yayma													
30	Yapmadığı şeylerle ilgili iftira ve asılsız söylentiler ile suçlanma ve zor duruma düşürülme													
31	Hakkında çeşitli yerlere çirkin yazılar yazma													
32	Yapmadığı şeylerle ilgili öğretmene şikâyet etme													
33	Sırlarını başkalarına anlatarak zor duruma düşürme													
34	Para ya da okul harçlığını zorla alma													
35	Eşyalarını ya da yiyeceklerini zorla alma													
36	Kantinden zorla bir şeyler ısmarlatma													
37	Para ya da eşyalarını çalma													

38	Kalem, kitap, defter vb eşyalarını kasıtlı olarak yırtma, kırma, atma, yakma													
39	Defter ya da kitaplarını karalama ya da üzerlerine kötü şeyler yazma													
40	Kasıtlı olarak elbiselerini yırtma, yırtmaya çalışma, kirletme													
41	Baskıyla telefonuna kontür yükletme													
42	Ödünç alınan para ya da eşyayı geri vermeme													
43	Çanta ya da diğer eşyalarını izinsiz karıştırma													
44	Cinselliği çağrıştıran beden ve yüz ifadelerini kullanma													
45	Yavru, fıstık, yakışıklı diye laf atarak rahatsız etme													
46	Birini onun isteği dışında, dokunma ya da bunu yapmaya çalışma													
47	Birinin giysilerini (etek, eşofman vb.) isteği dışında çekiştirerek rahatsızlık verme													
48	Rahatsız edici cinsel içerikli fiziksel şakalar yapma													
49	Cinsel içerikli isim takma													
50	Rahatsız edici cinsel içerikli sözel şakalar yapma													
51	İstemediği halde cinsel konuları konuşmaya zorlama.													
52	Cinsel içerikli söylentiler çıkarma ve yayma													
53	Tuvaletin duvar ya da kapısına, birinin adını kullanarak cinsel içerikli sözler yazma ya da resim yapma.													

EK 3. Akran Zorbalığı Ölçeği Ergen Formu (Orijinal Hali)

Sevgili Öğrenciler,

Aşağıda öğrenciler arasında zaman zaman gözlenen bir takım söz ve eylemler yer almaktadır. Bazı öğrenciler bu söz ve eylemleri bazen tek başlarına bazen de arkadaşlarıyla birlikte yaparak kendilerinden daha güçsüz öğrencileri **rahatsız** ederler. Sizden istenen bu söz ve eylemlere; a) ne sıklıkla **uğradığınızı** ve b) ne sıklıkla **yaptığınızı** ilgili maddenin karşısına işaretlemenizdir. Adınızı ve soyadınızı yazmayınız ve sorulara lütfen **dürüst** cevap veriniz. Vereceğiniz cevaplar **gizli tutulacak** ve hiç kimseye gösterilmeyecektir.

Hepinize şimdiden teşekkürler.

Sınıfınız:

Cinsiyetiniz:

		BANA YAPILDI					BEN YAPTIM				
		Hemen hemen hergün	Haftada en az 1 defa	Ayda 1 defa	Dönem boyunca 1 defa	Hiçbir zaman	Hemen hemen hergün	Haftada en az 1 defa	Ayda 1 defa	Dönem boyunca 1 defa	Hiçbir zaman
1	El-kol şakası yaparak rahatsız etme										
2	Rahatsız etmek amacıyla sürekli olarak gıdıklama										
3	Saç ve kulak çekme										
4	Oturmak üzereyken altına rahatsız edici bir cisim koyma										
5	Kuyrukta zorla sırasını alma, önüne geçme										
6	Oyun oynarken sahayı ya da bir mekanı güç kullanarak terketmeye zorlama										
7	Çimdik atma, ısırma										
8	Kalem, toplu iğne vb. sivri cisimler ile saldırma										
9	İtme, dürtme, kolunu bükme, çelme takma, yere düşürme										
10	Zarar vermek ya da rahatsız etmek amacıyla üzerine bazı cisimler atma, fırlatma										
11	Kasıtlı olarak omuz atma, dirsek vurma, çarpma										
12	Sopa, çubuk, cetvel vb. cisimler ile vurma										

13	Tekme-tokat atma, yumruk atma, yüze, kafaya, enseye vurma																		
14	Bıçak, muşta, tornavida, maket bıçağı vb. kesici aletlerle saldırma veya korkutma																		
15	Tabanca gibi ateşli ve patlayıcı maddelerle saldırma ya da korkutma																		
16	Saç ve ten rengi, diş yapısı, dış görünüşü, giysileri, beden yapısı ya da bedensel özürüyle alay etme																		
17	Aksanı, şivesi ya da konuşma tarzıyla alay etme																		
18	Adı ya da soyadıyla dalga geçme, hoş gitmeyen, küçük düşürücü isimler (lakap) takma																		
19	Anne, baba ya da ailesinin bazı özellikleriyle alay etme																		
20	Küfür etme, kaba ve çirkin sözler söyleme																		
21	Çeşitli nedenlerle sataşma, hakaret etme, küçük düşürme, utandırma, aşağılama, dalga geçme, alay etme, incitme, kızdırma, ağlatma.																		
22	Tehdit etme																		
23	Oyuna ve çeşitli etkinliklere almama																		
24	Grup dışına iterek yalnızlığa terk etme																		
25	Görmezden gelme, yok sayma																		
26	Dışlamak amacıyla konuşmama, sorularına cevap vermeme																		
27	Diğer öğrencilerin de konuşmasını ve arkadaşlık yapmasını engelleme																		
28	Arkadaşlarını kendisine karşı kıskırtarak aralarının bozulmasına çalışma																		
29	Aleyhinde söylentiler çıkarma ve yayma																		
30	Yapmadığı şeylerle ilgili iftira ve asılsız söylentiler ile suçlanma ve zor duruma düşürülme																		
31	Hakkında çeşitli yerlere çirkin yazılar yazma																		
32	Yapmadığı şeylerle ilgili öğretmene şikayet etme																		
33	Sırlarını başkalarına anlatarak zor duruma düşürme																		
34	Para ya da okul harçlığını zorla alma																		
35	Eşyalarını ya da yiyeceklerini zorla alma																		
36	Kantinden zorla bir şeyler ismarlatma																		

37	Para ya da eşyalarını çalma																		
38	Kalem, kitap, defter vb eşyalarını kasıtlı olarak yırtma, kırma, atma, yakma																		
39	Defter ya da kitaplarını karalama ya da üzerlerine kötü şeyler yazma																		
40	Kasıtlı olarak elbiselerini yırtma, yırtmaya çalışma, kirletme																		
41	Baskıyla telefonuna kontür yükletme																		
42	Ödünç alınan para ya da eşyayı geri vermeme																		
43	Çanta ya da diğer eşyalarını izinsiz karıştırma																		
44	Cinselliği çağrıştıran beden ve yüz ifadelerini kullanma (dudağını yalama, göz süzme, el-kol hareketleri yapma vb.)																		
45	Yavru, fıstık, yakışıklı diye laf atarak rahatsız etme																		
46	Birini onun isteği dışında cinsel amaçla öpme, dokunma ya da bunları yapmaya çalışma																		
47	Birinin giysilerini (etek, eşofman vb.) isteği dışında açarak rahatsızlık verme																		
48	Rahatsız edici cinsel içerikli fiziksel şakalar yapma																		
49	Cinsel içerikli isim takma (gay, lezbiyen, sapık vb.)																		
50	Rahatsız edici cinsel içerikli sözel şakalar yapma																		
51	İstemediği halde cinsel konuları konuşmaya zorlama.																		
52	Cinsel içerikli söylentiler çıkarma ve yayma																		
53	Tuvaletin duvar ya da kapısına, birinin adını kullanarak cinsel içerikli sözler yazma ya da resim yapma.																		

EK 4.Anket İzin Belgesi

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.9795116

17/05/2019

Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi.

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) İstanbul Aydın Üniversitesinin 29.04.2019 tarihli ve 2441 sayılı yazısı.
b) MEB. Yen. ve Eğ. Tk. Gn. Md. 22.08.2017 tarih ve 12607291/ 2017/25 No'lu Gen.
c) Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Anket Komisyonunun 16.05.2019 tarihli tutanağı.

İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi İrem DÜZGÜN'ün "Ortaokula Devam Eden Korumaya Muhtaç Çocuklar ile Ailesi ile Birlikte Yaşayan Çocukların Sosyodemografik Özellikleri ile Akran Zorbalığı Davranışı Arasındaki İlişkinin Karşılanması" konulu tezi kapsamında, ilimiz Üsküdar, Ümraniye, Kadıköy ve Maltepe ilçelerinde bulunan ortaokullarda öğrenim gören öğrencilere; sosyodemografik bilgi formu ve akran zorbalığı belirleme ölçeğini uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Menderes KAYA
İl Millî Eğitim Müdür V.

Ek:

- 1- Genelge.
- 2- Komisyon Tutanağı.

OLUR
17/05/2019

Ahmet Hamdi USTA
Vali a.
Vali Yardımcısı

Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden b5c2-8f89-30f6-8844-a6a9 kodu ile teyit edilebilir.

EK 5.Etik Kurul Onayı

Evrak Tarihi ve Sayısı: 03/12/2019-01/34

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 88083623-020
Konu : İrem Düzgün Etik Onayı Hk.

Sayın İrem DÜZGÜN

Tez çalışmanızda kullanmak üzere yapmayı talep ettiğiniz anketiniz İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 04.04.2019 tarihli ve 2019/05 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

e-imzalıdır
Dr.Öğr.Üyesi Hüseyin KAZAN
Müdür Yardımcısı

Evrakı Doğrulamak İçin : <https://evrakdogrula.aydin.edu.tr/enVision.Dogrula/BelgeDogrulama.aspx?V=BE5U367UJ>

Adres:Beşyol Mah. İnönü Cad.No:38 Sefaköy , 34295 Küçükçekmece / İSTANBUL
Telefon:444 1 428
Elektronik Ağ:<http://www.aydin.edu.tr/>

Bilgi için: NESLİHAN KUBAL
Unvanı: Enstitü Sekreteri

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : İrem DÜZGÜN
Doğum Yeri : Kütahya
Doğum Tarihi : 13.09.1992
Kurum Bilgileri : Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı-
Anadolu Yakası Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi
Adres : Rasimpaşa Mah. Beydağı Sok. Ece Apart. No:6/4
Kadıköy-İstanbul
e-mail : duzgun92@hotmail.com

EĞİTİM:

TC İstanbul Aydın Üniversitesi-Psikoloji Yüksek Lisans (Tez aşaması)

Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü,
Lisans Programı (2010-2014)

İŞDURUMU:

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı- Metin Sabancı Spastik Çocuklar
Merkezi'nde Çocuk Gelişimcisi (2014-2017)

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı- Anadolu Yakası Çocuk Evleri
Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü'nde Çocuk Gelişimcisi (2017- Halen
çalışmaktayım.)